

Μικροχωρικά ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

ΜΙΚΡΟΧΩΡΙΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΜΙΚΡΟΧΩΡΙΤΩΝ «Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ»

(ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ 1885)

Κυκλοφορεί ανάμεσα στους Μικροχωρίτες του εσωτερικού και του
εξωτερικού καθώς και τους φίλους του Μικρού Χωριού Εύρυτανίας.

(Σημ.: Τὰ ἐνυπόγραφα ἄρθρα ἐκφράζουν τὴ γνώμη τοῦ συγγραφέα τους)

Περίοδος Β' — Χρόνος 15ος
Τόμος 2ος Ἀρ. φύλλων 21-22

Γενάρης — Ἰούνης 1984

Ἐτήσια συνδρομή:

Ἐσωτερικὸν	Δρχ. 500
Ἐξωτερικὸν	Δολ. 20
Ἐτασιῶν, ΝΠΔΔ, κλπ.	Δρχ. 1000

Ἐπεύθυνοι σύμφωνα με τὸ νόμο:

Σύνταξης: Μεν. Κουτσούκης, Ἀγλαύ-
ρου 19 — 21, Ἀθήνα (11741),
τηλέφ. 92.38.197.

Τυπογραφείου: Γερ. Μαυρογεώργης,
Σεργίου Πατριάρχου 6, Ἀθήνα,
τηλ. 36.07.938.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

— Ψήφισμα τῆς Γεν. Συνέλευσης τῆς Ἀδελφότητας	1
— Ἡ Γενικὴ Συνέλευση	3
— Οἱ Γυναίκες τοῦ Μικροῦ Χωριοῦ, Γιάννη Μανίκα	5
— Αναμνήσεις ἐνὸς αἰωνόβιου, Γ. Δ. Φλώρου	12
— Γράμμα στὸν δάσκαλο Γ. Παπαδῆ, Ὀλγας Παπαδημητρίου	14
— Γιὰ νὰ περνάει ἡ ὥρα, Σ. Γεωργούλη	17
— Πολεμικὸ Ἡμερολόγιο (1912-13), Σπ. Ζερμπαλᾶ	18
— Κοκκάλια: Μιά ξεχασμένη δόξα τῆς Ἑλλάδος, Δ. Φαλλῆ	22
— Ὀνειρο στὸ Δρυμό (ποίημα), Θ. Παπαθανασόπουλου	26
— Ἀνδρῶποι καὶ τοπία τοῦ τόπου μας	27
— Ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς Ἀδελφότητας	29
— Ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς Εὐρυτανίας	31
— Εὐρυτανικὲς ἀπώλειες	33
— Συνέδριο Εὐρυτάνων 1986, Γ. Σταυράκη	34
— Ἐντυπα πρὸ λάβαμε	36
— Μικροχωρίτικα Γράμματα	39
— Σκέψεις ἐνὸς Μικροχωρίτη, Δ. Πασπάλη	41
— Μνήμη καὶ Χρέος	42
— Γιατί ἀργοῦνε οἱ νεκροὶ (ποίημα), Αὐγ. Αὐγερόπουλου	52
— Λίγα λόγια γιὰ κείνους ποὺ ἔφυγαν	54
— Τὸ παράπονο ἐνὸς ξενητεμένου Μικροχωρίτη, Ι. Σ. Ζαχαρέπουλου, 3ῃ ἐξωφύλλου	

Ἐξώφυλλο: Ἡ παλιὰ ἐκκλησιὰ τῆς Μεταμόρφωσης, ποὺ ὑπῆρχε πρὶν τὸ 1821 καὶ κατεδαφίστηκε στὰ 1924 γιὰ νὰ χτισθεῖ καινούργια. Ἡ φωτογραφία εἶναι τοῦ 1920, προσφορά τοῦ κ. Π. Δ. Γιαννακόπουλου.

Πρὸς τὴν Ἑνωσὴ Εὐρυτάνων Ἀμερικῆς

«ΤΟ ΒΕΛΟΥΧΙ»

ΨΗΦΙΣΜΑ

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΜΙΚΡΟΧΩΡΙΤΩΝ

Ἡ Ἀδελφότητα Μικροχωριτῶν κατὰ τὴν Γενικὴ Συνέλευση τῆς 13 Μαΐου 1984 πληροφορηθεῖσα ὅτι ἡ Ἑνωσὴ Εὐρυτάνων Ἀμερικῆς, τὸ «Βελοῦχι» συγκαλεῖ φέτος τὸ 40ο ἱστορικὸ τῆς Συνέδριο μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐψήφισε ὁμόφωνα τὴν ἀποστολὴ τοῦ παρόντος χαιρετιστηρίου ψηφίσματος σὲ ἔνδειξη πατριωτικῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς Εὐρυτάνες Ἀμερικῆς καὶ εἰδικότερα:

1) Νὰ συγχαρεῖ τὴν Ἑνωσὴ Εὐρυτάνων Ἀμερικῆς τὸ Βελοῦχι γιὰ τὸ ἀδιάπτωτο ἐνδιαφέρον που ἐπιδεικνύει γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῆς Εὐρυτανίας καὶ τῶν κατοίκων τῆς ἀπὸ τὰ ποικίλα προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει καὶ τὶς προσπάθειες ποὺ καταβάλλει γιὰ τὴν ἐπίλυσή τους ἀπὸ τὸν πόλεμο μέχρι σήμερα (πυροπαθεῖς, Νοσοκομεῖο Καρπενησίου, Γηροκομεῖο, σεισμόπληκτοι, σχολεῖα, ὑποτροφίες σπουδαστῶν κ.λ.π.).

2) Νὰ ἀποτίσει φόρο τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Ἑνωσὴ καὶ τὶς Θυγατέρες Εὐρυτανίας γιατί στοῦ διάστημα αὐτὸ συμπαραστάθηκαν μὲ ποικίλους τρόπους στοῦ ἐπανειλημμένα δεινοπαθήσαν Μικρὸ Χωριὸ καὶ ἰδιαίτερα στὴν καταστροφικὴ κατολίθηση ποὺ τὸ ἐπληξε στὶς 13 Ἰανουαρίου 1963.

3) Νὰ σημειώσῃ μὲ ἰδιαίτερη ὑπερηφάνεια ὅτι πολλοὶ Μικροχωρίτες τῆς Ἀμερικῆς συνέβαλαν ἀπὸ τὰ πρῶτα θήματα τῆς Ἑνώσεως στοῦ πατριωτικὸ καὶ ἐθνοφελές ἔργον τῆς καὶ νὰ ἐξάρει τὴν πολυετὴ δράση καὶ τὶς ὑπηρεσίες πρὸς τὴν Ἑνωσὴ τοῦ διακεκριμένου Μικροχωρίτη κ. Δημητρίου Ν. Πολύζου, ὁ ὁποῖος διετέλεσε ἐπὶ δεκαετίες Γενικὸς Γραμματέας τῆς Ἑνώσεως.

4) Νὰ εὐχηθεῖ τέλος ὅπως ἡ Ἑνωσὴ Εὐρυτάνων Ἀμερικῆς, τὸ Βελοῦχι, συνεχίσει τὴν κοινωνικὴν τῆς δράση ἐπ' ὠφελεία τῆς Εὐρυτανίας καὶ τῶν ἀπανταχοῦ Εὐρυτάνων.

Μὲ Ἀγνοὺς Πατριωτικοὺς Χαιρετισμοὺς
κατ' ἐξουσιοδότηση τῆς Συνελεύσεως
Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἀδελφότητας σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 12 τοῦ νέου Καταστατικοῦ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 231/3.4.84 ἀπόφασή του καλεῖ τὰ μέλη τῆς Ἀδελφότητας καὶ ὅλους τοὺς Μικροχωρίτες πού θέλουν νὰ γίνουν μέλη, νὰ συνέλθουν σὲ Γενικὴ Συνέλευση τὴν 13ην Μαΐου τρέχοντος ἔτους, ἡμέρα Κυριακὴ ὥρα 9.30 πρωινῆ στὴν αἴθουσα τῆς Ἐνώσεως Λαμιέων, Βηλαρᾶ 1, 8ος ὄροφος, ὀπισθεν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου (Ὁμονοίας) τηλ. 5238306 μὲ τὰ παρακάτω θέματα:

- 1) Ἐκθεση πεπραγμένων κατὰ τὰ ἔτη 1982 καὶ 1983 καὶ λογοδοσία τοῦ ἀπερχόμενου Διοικητικοῦ Συμβουλίου.
- 2) Ἐκθεση τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς 1982 καὶ 1983 καὶ προϋπολογισμὸς ἐσόδων καὶ ἐξόδων 1984.
- 3) Ἐγκριση τῶν πεπραγμένων 1982 καὶ 1983, τοῦ ἀπολογισμοῦ ἐσόδων καὶ ἐξόδων 1982 καὶ 1983 καὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς.
- 4) Συζήτηση καὶ ἀποφάσεις γιὰ διάφορα θέματα τοῦ χωριοῦ μας καὶ τῆς Ἀδελφότητας.
- 5) Ἐκλογή νέου ἑπταμελοῦς, κατὰ τὸ νέο Καταστατικὸ, Διοικητικοῦ Συμβουλίου γιὰ τὴν ἐρχόμενη διετία καὶ ἐκλογή α) τριμελοῦς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, β) τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς Πρόνοιας καὶ Ἀλληλοβοήθειας καὶ γ) πενταμελοῦς Ἐπιτροπῆς Ἐκπολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων.

Τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, τῶν Ἐπιτροπῶν Πρόνοιας - Ἀλληλοβοηθείας καὶ Ἐκπολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων ἐκλέγονται ἀπὸ καταρτιζόμενα ἀπὸ τὸ ἀπερχόμενο Διοικητικὸ Συμβούλιο ψηφοδέλτιο, τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει ὅσους δηλώνουν τοῦτο ἐγγράφως δύο ἡμέρες πρὸ τῆς Συνέλευσης ἢ ἔχουν προταθεῖ ἀπὸ τρία τουλάχιστον μέλη πρὶν ἀρχίσει ἡ ψηφοφορία.

Παρακαλοῦμε ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἀδελφότητας καὶ ἰδιαίτερα τὰ νεώτερα τὴν ἡλικία, νὰ ἔλθουν στὴ Συνέλευση γιὰ νὰ ὑπάρξει ἀπαρτία καὶ ἀποφευχθεῖ ἐπανάληψη τῆς Συνέλευσης κατὰ τὴν ἐπόμενη Κυριακὴ στὸν αὐτὸ τόπο καὶ χρόνον. Τὸ τελευταῖο τοῦτο θὰ εἶναι δύσκολο καὶ θὰ διπλασιάσει τὴν δαπάνη.

Ὅσοι δὲν μποροῦν νὰ ἔλθουν, δύνανται νὰ ἐξουσιοδοτήσουν ἓνα ἄλλο μέλος κατὰ τὸ παρατιθέμενο ὑπόδειγμα. Ἐξυπακούεται ὅτι κάθε ἐξουσιοδοτῶν πρέπει νὰ εἶναι μέλος, δηλαδὴ νὰ ἔχει πληρώσει τὴ συνδρομὴ του ἢ τουλάχιστο νὰ τὴν ἀποστείλει διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς ἢ ἄλλου μέσου πρὸ τῆς Συνέλευσης. Ἡ ἐτήσια συνδρομὴ εἶναι 300 δρχ., τὸ ἐφάπαξ δικαίωμα ἐγγραφῆς τῶν νεοεγγραφομένων δραχμὲς 100 καὶ ἡ ἐτήσια συνδρομὴ στὸ περιοδικὸ «Μικροχωρίτικα Γράμματα» δραχμὲς 500.

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Μετά τη διαπίστωση άπαρτίας άρχισαν οι έργασίες τής Συνελεύσεως σύμφωνα με την ήμερησία διάταξη πού είχε σταλεί προηγουμένως σέ όλα τά μέλη τής 'Αδελφότητας. Η Συνέλευση εξέλεξε ως Πρόεδρό της τόν κ. Χρ. Θάνο, και Γραμματέα τήν κυρία Αιμιλία Κουτσούκη.

Στήν άρχή κρατήθηκε ένός λεπτού σιγή στή μνήμη τών Μικροχωριτών πού πέθαναν τόν τελευταίο καιρό, Στή συνέχεια ό Πρόεδρος του άπερχομένου Δ.Σ. κ. Κουτσούκης άρχισε τόν άπολογισμό τών πεπραγμένων άφου προηγουμένως καλωσόρισε και χαιρέτησε τά νέα μέλη τής 'Αδελφότητας, καθώς και τούς εκπροσώπους άλλων Συλλόγων πού τίμησαν με τήν παρουσία τους τις έργασίες τής Συνελεύσεως.

'Ανάμεσα στα πεπραγμένα του άπερχομένου Δ.Σ. αναφέρθηκαν 1) ή ολοκλήρωση τής έπισκευής και ανακαίνισης του 'Ι Ν. τής Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, 2) ή θεμελίωση και άνέγερση τών δύο μνημείων για τούς 13 έθνομάρτυρες πού βασανίστηκαν και έκτελέστηκαν στο Μικρό Χωριό στις 24/12/1942. 3) ή έκδοση ήμερολογίου 1983, με τούτα του Μικρού Χωριού, 4) ή έκδοση τιμητικού τόμου στή μνήμη τών 13 έθνομαρτύρων πού είναι και μιá συμβολή στήν ιστορία του Μικρού Χωριού, 5) ή εγκαινίαση στήν Πνευματική Γωνιά, αίθουσας ένδυματών 'Εθνικής 'Αντίστασης, 6) ή έπισκευή τής τζαμαρίας, καπνοδόχου κ.λ.π. του Ξενοδοχείου κ.ά.

'Από τά προτεινόμενα ή προγραμματιζόμενα έργα άνέφερε τó όστεοφυλάκειο, σχολικό κήπο, μνημείο θυμάτων κατολίσθησης, έκδοση ήμερολογίου 1985, ασφαλτόστρωση δρόμου, συντήρηση εκτελεσθέντων έργων, μουσείου, αϊλακιού κ.λ.π. Όλα αυτά είναι έργα πού θά πρέπει τó νέο Δ.Σ. νά ιεραρχήσει και προωθήσει αναλόγως.

'Αναφέρθηκε ακόμη στήν θετική ως επί τó πλείστον συνεργασία του Δ.Σ. τής 'Αδελφότητας με τó Κοινοτικό Συμβούλιο και εξέφρασε τήν έλπίδα ή συνεργασία αύτή νά βελτιωθεί ακόμη περισσότερο. Σέ γενομένη συζήτηση διατυπώθηκαν άπόψεις ως πρós τήν συνεργασία με τήν Κοινότητα και έγιναν διάφορες προτάσεις για καλύτερη συνεργασία.

Τέλος ό κ. Κουτσούκης χαιρέτησε ως θετικό και χαρμόσυνο γεγονός τήν εγκατάσταση του νέου έφημερίου του χωριού π. Νικολάου 'Αζακά και εξέφρασε τήν χαρά τών μελών και τήν έλπίδα νά άποτελέσει τήν άρχή μιáς αναγεννητικής προσπάθειας στο Μικρό Χωριό.

Στή συζήτηση πού ακολούθησε έλαβαν ακόμη μέρος οι κ.κ. Γ. Δημόπουλος, Χ. Γιαννακόπουλος, Ε. Βουγά, Μ. Μακρή, Ν. Βίγλας, Α. Κεράνης, Μ. Κομπορόζος, Π. Λιάπης, Α. Θάνος κ.ά. Τά θέματα πού έδωσαν άφορμή για συζήτηση ήσαν τó νεκροταφείο και ή έπισκευή του όστεοφυλαχείου, ή συγκέντρωση όλου του νερού του Κεφαλόβρυσου, ή συνεργασία με τήν Κοινότητα, έργα στο χωριό, κοπή νέων οικοπέδων, ή συμβολή τής 'Αδελφότητας στήν άνοικοδόμηση του νέου χωριού, συντήρηση αϊλακιών κ.ά.

'Αφου τέλος εγκρίθηκε ό άπολογισμός και προϋπολογισμός τών έργων και ή Έκθεση τής 'Εξελεγκτικής Επιτροπής ή Γενική Συνέλευση μετά από πρόταση του Δ.Σ. προέβη στήν άνακήρυξη ως εδωρετών και μεγάλων εδωρετών τών κ.κ. Γ. Παπαδή, Α. Αυγερόπουλου, Κων. 'Ι. Κουτσούκη και ως δωρητών τών κ.κ. Αϊδ. Πρωτοπρεσβυτέρου Κων. Βασάκη, 'Ε. Καρυφύλλη, Π. Κεράνη, και τής Καπνοβιομηχανίας Κεράνη για τήν ύλική συμβολή τους στήν έπιτυχία τών σχολών τής 'Αδελφότητας, τή χρονιά πού τέρασε,

'Επίσης ή Συνέλευση μετά από πρόταση του Προέδρου του Δ.Σ. υϊοθέτησε τήν άποστολή ψηφίσματος στήν ιστορική Ένωση Εύρυτάνων 'Αμερικής τó «Βελούχι»

για τα σαράντα χρόνια από την ίδρυσή της. (Βλ. το κείμενο του ψηφίσματος στην σελ. 1).

Για την διεξαγωγή των αρχαιρεσιών ή Συνέλευση εξέλεξε Έφορευτική Έπιτροπή από τους Α. Θάνο, Χ. Γιαννακόπουλο και Τ. Κομπορόζο, οι οποίοι επέπαινεσαν την ψηφοφορία και διαλογή των ψήφων.

Από την καταμέτρηση των ψήφων έλαβαν οι κ.κ. α) Για το Δ.Σ. Κλ. Κουτσούκης ψήφους 90, Α. Κεράνης 78. Γ. Δημόπουλος 68. Ν. Βίγλας 52. Π. Λιάπης 52. Ε. Βουγᾶ 44. Χ. Θάνος 39.

Αναπληρωματικοί οι: Δ. Κρίκος 34, Πόπη Βρυνηώτη 23,

β) Για την Έξελεγκτική Έπιτροπή: Σπ. Κυρίτσος 69, Ί. Λιάπης 56, Δ. Μπάκης 49, Κ. Κουφαλιώτης 25, (αναπληρωματικός).

γ) Για την Έπιτροπή Πρόνοιας και Άλληλοβοήθειας οι κυρίες Μαρίτσα Μπάκη 50, Μαργαρίτα Κεράνη 48, Όλγα Παπαδημητρίου 47, Ναυσικά Παπαδάκη 37 (αναπληρωματική). δ) Για την Έπιτροπή Έκπολιτιστικών Έκδηλώσεων οι κυρίες: Αϊμιλία Κουτσούκη 84, Χρυσούλα Κεράνη 74, Έλευθερία Σωτηράκου (Παπαδη) 52, και οι κ.κ. Μάχος Κομπορόζος 49, Νίκος Κεράνης 47.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ — ΕΞΟΔΩΝ

Ε Σ Ο Δ Α		Ε Ξ Ο Δ Α	
*Υπόλοιπο Ταμείου 1981	153.056	Γενικά έξοδα	
Εισπραχθείσες συνδρομές:		1982 - 1984	91.196
1981	5.256	Δαπάνη έγκρισεως	
1982	41.309	Δαπάνη έγκρισης νέου Καταστατικού	24.390
1983	23.778	Δαπάνη έκδοσης περιοδικού «Μικροχωρίτικα Γράμματα» Νο 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 και 20	238.876
1984	12.300	Συνδρομές στο Πνευματικό Κέντρο Ρουμελιωτών και Όμοσπονδία Ρουμελιωτών	15.198
Συνδρομές περιοδικού:		*Απόδοση δωρεών έπισκευής Ί. Ναού και δωρεάς Άδελφότητας	185.007
1981	2.200	Για την έπισκευή Ί. Ναού Άγιου Ίωάννου	10.078
1982	56.900	Δαπάνες για την άνεγερση τών Μνημείων έκτελεσθέντων και για τὰ έγκαίνια	421.842
1983	51.334	Δαπάνες για την Πνευματική Γωνιά	21.017
1984	13.958	Δαπάνες έκδοσης βιβλίου «Μνήμη και Χρέος»	291.357
*Από .Ημερολόγια 1983		Δαπάνες έπισκευών Ξενοδοχείου	92.602
» Συνεστίαση 1981	46.150	Δαπάνες για τὰ παιδιά του Δημοτικού Σχολείου	27.881
» » 1982	1.500	Συμφηφιστικές πληρωμές	42.500
» » 1983	97.200		1.461.944
» διανομή εισητηρίων θεατρικής παράστασης Συλλόγου «Καλιακούδας»	6.400	Υπόλοιπο Ταμείου	151.307
Δωρεά για την έπισκευή Ι.Ν. Μεταμορφώσεως			1.613.251
Δωρεά για την έπισκευή Ι.Ν. Άγιου Ίωάννου	2.000	*Αθήνα 30 Άπριλίου 1984	
Δωρεά για τὰ Μνημεία έκτελεσθέντων εις Μνήμην θανόντων	288.041	Τò Διοικητικό Συμβούλιο	
*Επιχορήγηση Νομαρχίας Εύρυτανίας για τὰ μνημεία έκτελεσθέντων	85.900	Ή Έξελεγκτική Έπιτροπή	
Δωρεά για την Πνευμ. Γωνιά	5.000		
*Από διάθεση βιβλίου «Μνήμη και Χρέος»	184.833		
*Από ένοίκια Ξενοδοχείου «Χελιδόνια» 1982 - 1983	159.400		
*Από τόκους καταθέσεων Άδελφότητος	43.836		
Συμφηφιστικές εισπράξεις	42.500		
	1.613.251		

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Τοῦ κ. Γιάννη Μανίκα

Οἱ Μικροχωρίτισσες μετὰ τὸ 1821, κράτησαν τὸ χωριό μας δουλεύοντας σκληρὰ στὸν ἄγονο τόπο μας μὲ κανένα δικίωμα ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ποὺ θεωροῦνταν κύριος καὶ δεσπότης στὴ ζωὴ τῆς οἰκογένειας. Τὰ κορίτσια ποὺ γεννιόνταν θεωροῦνταν ἄβαρα στὴν οἰκογένεια.

Ἡ 8 τοῦ Μάρτη ορίσθηκε Διεθνὴς Μέρα τῆς Γυναίκας, μὰ ἀκόμα χρειάζεται καιρὸς γιὰ νὰ ἀποκτήσουν οἱ γυναῖκες τὴν ἰσοτιμία μὲ τὸν ἄνδρα· καὶ θὰ ἀποκτήσουν τὴν ἰσοτιμία μόνο ὅταν μποῦν στὴν παραγωγικὴ δουλειὰ τῆς σύγχρονης παραγωγῆς, ἀσκώντας ἐργατικά, ὑπαλληλικά, διοικητικά δικαιώματα, ἐνομένες στὶς προοδευτικὲς ὀργανώσεις μαζί μὲ τοὺς ἄνδρες καὶ ὄχι ἀγωνιζόμενες φεμινιστικά κατὰ τῆς κυριαρχίας τοῦ ἄνδρα.

Στὰ χρόνια μας καὶ προπαντὸς μετὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, ἀρκετὰ ἔχουμε παραδείγματα. Γυναῖκες εἶναι πρόεδροι κρατῶν καὶ κυβερνήσαν στὶς Ἰνδίες, τὴν Ἀγγλία, τὴ Γιουγκοσλαβία κ.ἀ., μὰ καὶ στὸ μεγαλύτερο ἐπίτευγμα, τὴν κατάκτηση τοῦ διαστήματος ποὺ πέτυχε ἡ Τερεσκόβα, μὰ καὶ τὸ σπουδαιότερο γιὰ τὴν ἀποφυγὴ ἐνὸς 3ου πολέμου, ποὺ ἂν ἐκραγεῖ θὰ σημάει τὸν ἀφανισμό τοῦ πλανῆτη μας. Οἱ γυναῖκες στέκονται πρωταγωνίστριες γιὰ τὴν παγκόσμια εἰρήνη, γιατί σὰν μάνες τῆς ἀνθρωπότητας, λογαριάζουν τὸν πόνο μιᾶς μάνας ὅταν σκοτώνεται τὸ παιδί της γιατί ἔτσι τὸ θέλουν οἱ παραγωγοὶ τῶν ὀπλων.

Ἡ Ἑβραϊκὴ θρησκεία δὲν τὴν ἀναγνωρίζει οὔτε γιὰ ἄνθρωπο. Οἱ ἄνδρες στὴν πρωινή τους προσευχὴ εὐχαριστοῦν τὸ Θεὸ ποὺ τοὺς ἔκαμε ἀνθρώπους, οἱ γυναῖκες, ὅμως, προσευχόμενες εὐχαριστοῦν τὸ Θεὸ καὶ αὐτὲς ποὺ τὶς ἔκαμε «ὄχι ζῶα».

Πρῶτὴ ἡ Χριστιανικὴ φιλοσοφία ἀρχίζει νὰ ἐξισώνει τὴ γυναῖκα, βάζοντας στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ τὴ Μαγδαληνὴ στὸ πλευρὸ του σὰν τοὺς μαθητὲς του. Καὶ λέω ὄχι ὁ Χριστὸς ἀλλὰ ἡ χριστιανικὴ φιλοσοφία, γιατί ὁ ἀπόστολος Παῦλος, μεταγενέστερος τοῦ Χριστοῦ, καὶ διώκτης τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς, γίνεται τελευταῖα ὁ νομοθέτης καὶ πρωτοκολλητὴς τῆς δράσης τοῦ Χριστοῦ, ἢ πιὸ καλύτερα τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας.

Ὁ Σωκράτης, στὸ συμπόσιό του, λέει: ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα ἦταν ἓνα ὄν, ὅμως ἐπειδὴ εἶχαν πάντα ἡδονὲς χόρευαν καὶ τραγουδοῦσαν στὸν Ὀλυμπο μέρα καὶ νύχτα, δὲν ἄφηναν τοὺς ἄλλους θεοὺς νὰ κοιμηθοῦν. Ὁ ἴδιος ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἕρμιο ἓνα σπαθὶ καὶ τοὺς ἔκοψε στὴ μέση, πετώντας τὸν ἓνα ἀριστερὰ καὶ τὸν ἄλλο δεξιὰ.

Κατὰ μιὰ ἀνεξακριβωτὴ πληροφορία, οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς περιοχῆς Μικροῦ Χωριοῦ ἦταν γυναῖκες ἀγωνιστῶν ἀπὸ τὸ Σοῦλι τῆς Ἠπείρου καὶ πρωτοκατοίκησαν στὰ Καλίβια. Εἶχαν λημέρι τὰ Κλεφτολήμερα, δάσος τῆς Νοστίμου, δίπλα ἀπὸ τὴν τοποθεσίαν Κρασιά τοῦ Μικροῦ Χωριοῦ. Τὸ ἐπώνυμό μας, οἱ Μανικέοι, τὸ πήραν σὰν παρατσούκλι, γιατί μιὰ ἀπ' αὐτὲς ποὺ μέναν στὰ Καλίβια, ἔχασε ἓνα μανίκι ἀπὸ τὸ κοντογούνιτης, ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εἶχαν κολημένα στὶς πλάτες καὶ ἔκτοτε τὴ φώναζαν Μανίκου. Ἄλλωστε τὰ περισσότερα ἐπώνυμα στὸν τόπο μας εἶναι παρατσούκλια: Τσίρος, Ψύλλος, Κομπουρας, Κρεμύδας, Κοματάς, Πισιδίλης, Μουχρίτσας, Κομπορόζος, Ξεκάρφωτος κ.λπ.

Ἀκόμα γιὰ τὴν ὀνομασία του Μικροῦ, τὸ πήρε σὰν μεταγενέστερο τοῦ Μεγάλου, ποὺ ἦταν καὶ ἀνῆκε στὸ βιλαέτι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὅπου καὶ πλήρωνε χαράτσι. Τὸ Μι-

κρὸ Χωριὸ ἀσφαλῶς δὲν πλήρωνε χαράτσι γιατί τὸ χαρακτήρισαν βακουφικο τῆς Μονῆς Προσοῦ ποὺ ἀνῆκε στὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰ βακουφικά ἦταν ἀπαλλαγμένα ἀπὸ χαράτσι μὲ φιομάνια τῶν Σουλτάνων, ἔπειτα καὶ τὰ παρεκκλήσια γύρω στὴν περιφέρεια τοῦ Μ. Χωριοῦ, ὅπως ἡ Ἁγία Κυριακὴ πρὸς Νόστιμο, ἡ Ἁγ. Αἰκατερίνη καὶ ὁ Ἁγ. Νικόλας, ἡ Ἁγ. Τριάδα καὶ Ἁγισώστης μὲ κόνισμα στὸ Κλειδί, ἐνὸς πρὸς τ' ἄλλα χωριὰ Σελιά, Μιλιά, Τριχίστα, Δερμάτι, Καρίτσα τὰ σύνορα καθορίζονται ἀπὸ τὴν κατεύθυνση τῶν νερῶν.

Παλιά, ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ δρόμος πρὸς Προσοῦ περνοῦσε ἀπὸ τὸ Μικρὸ Χωριό, γι' αὐτὸ ἔγινε καὶ τὸ χάνι στὶς 7 θρύσες καὶ τὸν πλάτανο, ποὺ τὸν φύτεψε ἕνας λοχίας στὸν πόλεμο τοῦ 1897, ἀλλὰ ἀπ' αὐτὸν τὸν δρόμο μετέφεραν δυὸ ξαδέλφια του τὸν Μάρκο Μπότσαρη, ποὺ σταμάτησαν στὴ Βρωμόδρυσση νὰ τοῦ δώσουν πρῶτες βοήθειες καὶ γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τοὺς ἱππεῖς Τούρκους, ποὺ μπορούσαν νὰ τοὺς κυνηγήσουν, ἔκοψαν τὴν καρδιά τοῦ Κωστοζαχαρή.

Σ' αὐτὴ τὴν θέση τραυματίστηκε καὶ ἀργότερα πέθανε ὁ διοικητὴς τῶν Ἱταλῶν φασιστῶν τὸ 1942.

Καὶ τώρα ἂς μνημονεύσουμε τίς προ-προγονιές μας γυναῖκες, γιατί αὐτὲς ἔκαναν σχεδὸν ὅλες τίς γεωργοκτηνοτροφικὲς δουλειές, μιὰ ποῦ οἱ ἄνδρες ξενιτεύονταν στὴν Πόλη, στὴν Ἀλεξάνδρεια πρῶτα καὶ ἀργότερα στὴν Ἀμερικὴ, τὴν Αὐστραλία κ.ἀ. καὶ τὰ τελευταῖα χρόνια στὴν Ἀθήνα, τὴ Θεσσαλονικὴ καὶ σὲ ἄλλες πόλεις ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ στὸ ἄγονο χωριὸ μας δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ζήσουν.

Οἱ γυναῖκες κρατοῦσαν τὸ σπῆτι, τὰ παιδιὰ καὶ ὅλες τίς δουλειές καὶ μὲ τὰ πρωτόγονα μέσα, μὲ τὸ ξυλάλετρο καὶ μὲ δυὸ βόδια. Οἱ σέμπροι ἔπρεπε νὰ ὀργώσουν, νὰ σπείρουν ποτιστικὰ καὶ χέρσα χωράφια. Ἀργότερα ζεῦαν καὶ ἀγελάδες, ἀκόμη καὶ γαϊδάρους, ἀργότερα τὸ σκάλισμα τῶν καλαμποκιῶν, νὰ κόψουν χόρτα μὲ τὸ κλαδευτήρι στὰ ὄχτια, νὰ κοτσοκορήσουν τὰ καλαμπόκια, νὰ ποτίσουν. Μαζὶ μὲ τὰ καλαμπόκια σπέρναν καὶ φασόλια καὶ κολοκύνθια καὶ ἥλιους καὶ σκουπά καὶ ρεβύθια. Στὸ κάτω μέρος τῆς πεζούλας ποὺ κρατιόταν τὸ χῶμα μὲ ξερότοιχο, ἦταν φυτεμένα τὰ κλήματα, Αὐτὰ ἤθελαν τὸ καθένα ἕνα παλόνκι νὰ στέκεται ὀρθο καὶ δίπλα στὴν ἀράδα στρωπίνες ἀπὸ νεαρὰ ἔλατα καὶ δεσίματα μὲ ἱτόλουμες. Στὰ ποτιστικὰ χωράφια εἶχανε καὶ ὀπωροφόρα δέντρα, μηλιές, κορομηλιές, ροδακινιές, κυδωνιές, κερασιές λιγότερες καστανιές καὶ καρνὲς στὶς ἄκρες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γιατί κάναν πολὺ ἴσκιο καὶ δὲν φύτρωναν στοὺς ἴσκιους καρποὶ.

Ἀπὸ τὸ δάσος, ἐκτὸς τῆς ξυλείας γιὰ τὰ κλήματα καὶ τίς κρεβατινές ποὺ εἶχαν στὶς αὐλές τῶν σπιτιῶν, ἔπρεπε νὰ κόψουν μὲ κόφτρες γέρικα ἔλατα συνήθως σὲ βραχῶδη τοποθεσίες νὰ τὰ τοιμτροκιάσουν, νὰ τὰ κηλήσουν γιὰ νὰ κατέβουν σὲ χαμηλότερο ἰσόπεδο μέρος γιὰ νὰ τὰ σχίσουν μὲ σιδερόσφηνες καὶ πλατανόσφηνες μὲ τὴ βαριά καὶ νὰ τὰ μεταφέρουν στὸ σπῆτι νὰ τὰ στιβιάσουν στὸ κάτω ἢ στὴν αὐλὴ τους γιὰ ὄλον τὸ χρόνο. Αὐτὰ ζέσταναν τὸ σπῆτι καίμενα στὰ τζάκια, ἔδιναν καὶ τὸ φωτισμὸ στὸ δαμάτιο, ἐκεῖ ἔβραζε ἡ κασαρόλα μὲ τὸ φαί, φασόλια συνήθως καὶ τραχανάς τὸ πρωί.

Τὰ ζῶα, γίδια, πρόβατα, γελάδια, τὴ μέρα θὰ τὰ πάρει κάθε πρωὶ ὁ τσοπάνης καὶ θὰ τὰ φέρει τὸ βράδι, μὰ θέλουν καὶ στὸ σπῆτι τὸν περισσότερο καιρὸ πάχνιασμα μὲ χόρτο ἢ καρπὸ, ἄρμεγμα τὰ γαλάρια ματάρισμα, τὸ γάλα συνήθως μάζεμα στὴν καρδάρα νὰ γίνει κοπάνισμα γιὰ νὰ βγάλει τὸ βούτυρο, βράσιμο τὸ ξυνόγαλο νὰ φτιάσουμε καὶ τὸ κλοτσστύρι, ἀλάτισμα γιὰ νὰ συντηρηθεῖ γιατί ἀπ' αὐτὰ θ' ἀρταίνονται ὄλο τὸ χρόνο.

Ὅρισμένες οικογένειες εἶχαν ζῶα, γίδια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σὲ καλύβια στὰ κτήματά τους, ὅπως ὁ Λιαπογιάννης στοὺς Ἁγ. Ἀποστόλους, ὁ Κομπορόζος καὶ οἱ Γρατσηνοὶ στὸν Ἄϊλὰ καὶ Παναγιὰ, οἱ Ζορμπιπέοι καὶ Κιρτσοθανάσης στὸν Ἀη-νικόλα, Χιουρλάκι οἱ Μανικαεοὶ, οἱ Σιδερέοι, οἱ Καζακεοὶ στὸν Ἀγιαννή, ὁ Μουχρι-

τσογιώργος στην 'Αγ. Κατερίνη και ὁ ΜουχριτοσοΧαράλαμπος στὰ στασιά, ὅπου και κατοικοῦσε μαζί με τὴ γυναίκα του, παιδιά δὲν εἶχαν. "Ολοι αὐτοὶ εἶχαν δικούς τους τσοπάνο, ἔπρεπε ὅμως τὸ πρωὶ και τὸ βράδυ νὰ βρῆσεται ἕνας νὰ βγάλει και νὰ ξαναπάρει τὰ γίδια, ν' ἀμείξει και νὰ φέρει συνήθως τὸ γάλα στὸ σπίτι γιὰ κμαντάρισμα. Βοσκοτόποι τέτοιοι ἦταν ἡ Τσίρη, ἡ Πλόπ', οἱ Φακῆς, ἡ Κρασιά, τὰ Καλύβια.

"Ἄλλοι μικροκτηνοτρόφοι, ὁ Γιοβανογιώργος, ὁ Μανικοθανάσης, ὁ Δημογιάννης με βοσκοτόπια Γούρνες, Κλειδί, Μπλορέντζα, "Ἀνθρωπος και τὸ ὑπόλοιπο χωριανὸ κοπάδι σκάρο Διολάκια, Κοτρώνη, 'Αλέστα, Κερασιά, Ψηλό, 'Ερένα, Καλύβια κ.ἄ.

Δὲν ἔλλειπαν και οἱ ζωοκλοπῆς και ἐπιδρομῆς λύκων τὸ χειμῶνα, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, 'Απὸ τὸ μπαλκόνι τοῦ σπιτιοῦ της, ἕνα Δεκέμβρη, κλέβαν τὸ μαρτήρι και ἕνα τορβά γνέματα τῆς χήρας Μανικοχρήστενας, πὸν εἶχε δυὸ κορίτσια και ἕνα παιδί ἀνήλικα. Τὰ Χριστούγεννα γειτόνοι ἔδωσαν ἀπὸ ἕνα κομμάτι κρέας γιὰ ν' ἀρτηθεῖ ἡ οικογένεια, γιατί κρέας ὁ πολὺς κόσμος ἔτρωγε τὸ Πάσχα κἀνα κατσίκι, τὰ Χριστούγεννα ἕνα μανάρι πὸν φύλαγε κοντὰ του ὄλο τὸ χρόνο και τὶς ἀποκορῆς καμιά κότα. Αὐτὴ ἦταν ἡ κρεοφαγία στὴν καταπληκτικὴ πλειοψηφία τοῦ χωριοῦ.

Και ἄλλες ὑποχρεώσεις εἶχαν οἱ γυναῖκες, ἀφοῦ αὐτὲς ἦταν στὴν πλειοψηφία χῆρες. Οἱ γυναῖκες μεταναστῶν νὰ καθαρίσουν τὴν ἀνοιξη τ' αὐλάκια και τὶς γούρνες πὸν μαζεύονταν τὴ νύχτα τὸ νερὸ και τὴν ἐπομένῃ ὁ νεροφόρος θὰ εἰδοποιήσει ποῖός ἔχει ἀράδα γιὰ πότισμα, ἀκόμα νὰ τοποθετήσουν ξύλινα συνήθως κανάλια στὰ ρέματα γιὰ νὰ φέρουν τὸ νερὸ γιὰ τὸ πότισμα χωραφιών και τῶν κήπων.

Οἱ γυναῖκες εἶχαν σὰν νόμο, τὰ κορίτσια, οἱ ἀνύπαντρες, ἔπρεπε νὰ φοράνε ἄσπρες βαμπακέλες, οἱ παντρεμένες καφένιες και οἱ χῆρες μαῦρα μαντήλια. Ξεσκούφατες θεωροῦνταν ὄχι τίμιες και τέτοιες δὲν ἦσαν ποτέ.

'Ἐγὼ νομίζω ὅτι αὐτὲς οἱ προγόνισσές μας γυναῖκες, πὸν ἀσφαλῶς και στὰ ἄλλα χωριά τὰ ὄρεινά και ἄγωνα θάταν στὴν ἴδια μοῖρα, ἔχουμε ὑποχρέωση ὄχι μόνον νὰ τὶς ἀναφέρουμε και νὰ τὶς δοξάζουμε, γιατί στὴν κάπως καλύτερη σημερινὴ μας ζωὴ, οἱ ἀγῶνες και θυσιῆς ἀγωνιστῶν ἔφεραν στὴ χώρα μας κάποια λίγο πολὺ βελτίωση, ὥστόσο πολὺ ἀκόμη χρειάζεται γιὰ νὰ φτάσουμε σὲ μιὰ δίκαιη κοινωνία πὸν οἱ ἐργαζόμενοι νὰ γίνουν και νοικοκύρηδες στὴ δίκαιη κατανομὴ ὅλων τῶν ἀγαθῶν τῆς δουλειᾶς τους, χωρὶς ἐκμεταλλευτῆς, χωρὶς πολέμους.

Και κανένας δὲν μπορεῖ ν' ἀμφισβητήσῃ ὅτι ἡ γυναίκα και μέχρι τὶς μέρες μας εἶναι ἐκμεταλλεζόμενη ὄχι μόνον σὰν φτωχὴ ἐργάτρια ἀλλὰ και σὰν εὐπορῆ, ἀφοῦ μένει σκλάβο στὸ σπίτι, με τὰ παιδιά, τὸ μαγεῖρεμα, τὸ πλύσιμο, τὴν καθαριότητα γενικὰ σὰν ἀποστολὴ της. Θὰ ξεσκαβωθεῖ ὅταν θὰ γίνῃ οικονομικὰ ἀνεξάρτητη και με κανένα προνόμιο ἀνδρὸς και γυναικὸς.

Γιὰ τὴ σημερινὴ γυναίκα, τὴν ὅποιαδήποτε μορφωμένη, καλὸ θὰ εἶναι νὰ μάθει πῶς και γιατί οἱ παλιότερες γυναῖκες μ' ὄλες αὐτὲς τὶς βαριῆς δουλειῆς πὸν ἀναφέραμε. Ἄσυνειδητοὶ ἄντρες ἀπατοῦσαν και νὰ τοὺς πλύνουν και τὰ πόδια τυ. ο

Μικροχωρίτισσες πὸν γεννήθηκαν στὸν 19ο ἢ και 18ο αἰῶνα, με ἰδρώτα και αἱμακρατοῦσαν παληκαρία τὸ χωριὸ μας, Τέτοιες στὸ Μικρὸ Χωριὸ θυμᾶμαι ἢ ἄκουσα νὰ λένε, ἦσαν:

'Ἡ Π α ν α η τ ῖ ν α, μιὰ ἀόματη γριά, ζοῦσε σὲ μιὰ χαμοκέλα, ἐκεῖ πρὸ ἔχτισε ὁ Δ. Φλέγκας τὸ σπίτι του και ἔγραψε τὸ φιλοσόφημα «σήμερον ἐμοῦ, αὔριον ετερου και οὐδέποτε οὐδενός».

'Ἡ Γ ι ο β α ν ο γ ι ὡ ρ γ α ι ν α, μ' ἕνα μόνον κορίτσι, χωρὶς ἀμοιβὴ διάβαζε γιὰ τὸ μάτι σὲ παιδιά και σὲ ζῶα γιὰ μαγάρισμα, λοθνάρια, πονίδια, ψευτογιατρέσα.

'Ἡ Κ α ρ α μ ἔ τ σ ι ο υ, λεβεντογυναίκα με παιδιά πὸν μετανάστευσαν σὲ τρεῖς ἠπείρους, Ἀμερικὴ, Αὐστραλία, Αἴγυπτος. Ὁ ἄνδρας της δὲν πλούτισε στὴν

Ἀμερική, ἔφερε ὅμως ἕνα καλὸ δίκανο πιστογιεμὶ, πολλὰ φυσίγγια καὶ τσάντα κυνηγοῦ, λίγο βοηθοῦσε στὴ γεωργία. Κυνήγι, καφενεῖο.

Ἡ Ζησοβαγγελαίνα χήρα καὶ ἀκλήρη.

Ἡ Τομασοῦ χήρα σ' ἕνα μονοπατο σπιτι μὲ γωνιά στὴ μέση, μιὰ ἀλυσίδα στὸ ματέρι τῆς σκεπῆς γιὰ νὰ κρεμάει τ' ἀρβαλοκάναβο γιὰ νὰ βράσει τὰ φασόλια ἢ τ' ἀγριοχόρτα, περισσότερες φορές δίχως λάδι, εἶχε ἕνα κορίτσι.

Ἡ Θανοδημήτρα εἶχε δυὸ κορίτσια ἔμειναν ἀνυπαντρα, πέθαναν σὲ ἡλικία 75 - 80 χρονῶν. Ὁ Πιστιόλης ὁ γιατρός τοῦ χωριοῦ, περιεργος στὴν νεκροψία διαπίστωσε ὅτι εἶχαν παρθενειά. Ὁ ἄνδρας τῆς ξαναγύρισε ἀπένταρος ἀπὸ τὴν Πόλη· εἶπε θὰ τὴν βοηθήσει στὰ χωράφια, ὅμως ὅταν αὐτὴ φόρτωνε τ' ἄλλετρι,

Ἡ Γιοβάνενα

Ἡ Θανοδημήτρα

τὸ σπόρι καὶ τὸν τροβὰ μὲ τὸ φαί, τότε αὐτὸς σηκώνονταν καὶ πηγαίνοντας στὸ χωράφι ἔλεγε, γυναίκα βάλε νὰ φάμε, ἄδειο τσουβάλι δὲν στέκεται ὄρθιο. Ἔτρωγαν καὶ αὐτὸς ξάπλωνε. Ἄτε ρε Μῆτσο νὰ ρημάξουμε καμιὰν αὐλακιά. Κάτσε λίγο βρὲ γυναίκα, δὲν ξέρεις ὅτι ὅταν τὸ τσουβάλι εἶναι γεμάτο δὲν μπορεῖ νὰ λυγίσει, πῶς νὰ σκύψω;

Ἡ Κυρτσιογιάννενα, γυναίκα ἀγωνιστὴ, λεβέντισσα, μὲ κορίτσια καὶ μὲ ἀξιοπρέπεια ζοῦσε παρὰ τὴ μεγάλη φτώχεια τῆς.

Ἡ Παναητίνα χήρα μὲ τρία κορίτσια. Ἐνα παντρεῦτηκε καὶ πέθανε ἀφήνοντας ἕνα ὄρφανό, ἄλλο τῆς κορίτσι παλαβώσε ἀπὸ ἐρωτα εἶπαν.

Ἡ Δανίλου, χήρα, μόνη τῆς κάθονταν σ' ἕνα καλύβι στὸ δρόμο πρὸς τὸ Νικολό, στὶς Λόγχοβες. Ἐρριχνε χαρτιά γιὰ τὴν τύχη, ἔκανε καὶ μάγια.

Ἡ Κοντοδημήτρα, πάμπτωχη μ' ἕνα χαζὸ παιδί, σπιτι χαμωκέλα κοντὰ στὸ Κερί.

Ἡ Λάμπρω ἐγκαταλειμμένη ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς, γιατί δὲν τοῦδωσαν τὴν συμφωνημένη προίκα μ' ἕνα παιδί πὸν σπούδασε ραδιοτηλεγραφητής. Τῆς ἀνακαί- νισε τὸ σπιτι καὶ τῆς ἔφερε σιδερένια σόμπα γιὰ ζέστα καὶ μαγείρεμα. Ἔλεγε ἔμω,

«ήθελα νάξερα ἐκεῖνο τὸν κερατὰ πούβαλε τὴ φωτιά μὲς στὸ μπαούλο καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὴν ἰδεῖς». Μόνη τῆς μιὰ ζωὴ, ἀφοῦ ὁ γιὸς τῆς ταξιδεύτηρε. Περνώντας κοντὰ στὸ δρόμο, τὴν ἀκουγες νὰ κουβεντιάζει μεγαλοφώνως· κουβεντιάζε μὲ τὸν ἀτίθασο γαῖδαρό τῆς καὶ τὴν καλομαθημένη γελάδα τῆς.

Ἡ Γ ι α ν ν α κ ο δ η μ ῆ τ ρ ε ν α, χήρα μὲ μικρὰ παιδιὰ.

Ἡ Π ο λ υ ζ ο λ ἔ ν η μὲ ἄνδρα στὴν Πόλη, ἀργότερα χήρα πάντρευε τὴ μοναχοκόρη τῆς μὲ τὸν Παπαθανάση, παπὰ τοῦ χωριοῦ.

Ἡ Κυρτσογιάννενα

Ἡ Λάμπρω

Ἡ Π ο λ υ ζ ο σ π ῦ ρ ε ν α, μὲ ἄνδρα στὴν Πόλη καὶ μετὰ στὴ Θεσσαλονίκη. Ἐνα παιδί τῆς σκοτώθηκε στὴν Ἀλβανία, τ' ἄλλο στὸ Δ,Σ,Ε., τὸ 1949.

Ἡ Δ ε ρ μ α τ ο κ ῶ σ τ ε ν α ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ Δερματᾶ, ἠγούμενο τοῦ Μοναστηριοῦ Προυσοῦ, ποὺ ἀνήγειρε καὶ ἓνα Ξενώνα στὴ μονή.

Ἡ Δ ε ρ μ α τ ο π α γ α ν ῖ ν α, χήρα μὲ παιδί στὴν Πόλη.

Ἡ Π ι σ τ ι ὀ λ ε ν α, χήρα μὲ δυὸ παιδιὰ στὴν Πόλη.

Ἡ Π ρ ι ο β ο λ ο κ α τ ε ρ ῖ ν η, χήρα μὲ παιδί καὶ κορίτσι.

Ἡ Ν ι κ ῆ τ ο υ. Κοντόχονδρη λεβεντογυναίκα μὲ δυὸ παιδιὰ καὶ κορίτσι παντρεμένο στὴν Ἀμερική. Ἐνα τῆς παιδί, πρωτοφανὲς στὸ χωριό, ἀγαπήθηκε μὲ κορίτσι ἀπὸ ἄλλη κάσκα πλουσιοκόριτσο καὶ ὁμως τὴν παντρεύτηκε. Τ' ἄλλο τῆς παιδί, μεγαλύτερος, παντρεύτηκε παπαδοπούλα. Ζοῦσαν πολὺ φτωχά, τὰ παιδιὰ τους ὁμως προόδευσαν. Ὁ μεγαλύτερος, ὁ Νικήτας, μικρὸς μὲ κοντὸ παντελόνι δούλευε στὸ ἐστιατόριο Βόσπορος, στὸ Καρπενήσι, ποὺ προτάνοιξε ὁ θεῖος του. Οἱ δικαστικοὶ πότρωγαν, τούδιναν καθημερινῶς ὄλοι λεφτὰ μορομπουάρ, φιλοδώρημα γιὰ ν' ἀγοράσει μακρὸ παντελόνι. Μετὰ ἀπὸ μῆνα τὸν ρώτησαν, ἀκόμα δὲν πῆρες παντελόνι Νικήτα; Αὐτὸς τοὺς λέει, δὲν πῆρα γιὰ τὰ λεφτὰ τάδωσα στὴ μάνα μου ν' ἀγοράσει μιὰ γίδα γιὰ νάχει γάλα γιὰ τὰ μικρὰ ἀδελφάκια μου. Ἐ: ἄρα Νικήτα, τόφαγε πάλι αὐτὸ τὸ παντελόνι ἢ γίδα, τώρα ἀλλιῶς θὰ κάνουμε, σῦρε στὸ Σακαλῆ μὲ αὐτὸ τὸ χαρτάκι νὰ σοῦ δώσει ἓνα παντελόνι. Ὁ δεῦτερος γιὸς του σπούδασε στὴν Ἀμερική, ἐπέστρεψε στὴν Ἑλλάδα δικηγόρος καὶ πρωτοστατεῖ σὲ ἐκπολιτισμὸ τοῦ Μικροῦ Χωριοῦ.

Ἡ Ζαχαρογιώργενα, καλαμπουρζού μὲ παιδί σοφὸ καὶ κορίτσια.
 Ἡ Φλώρενα, πάμπτωχη χήρα μ' ἓνα κορίτσι.
 Ἡ Λιαπογιάννενα, φτωχή, μὲ λίγα γίδια σὲ καλίθι.
 Ἡ Λιαποδημήτρενα, χήρα πάμπτωχη.
 Ἡ Μπελέτου, κάποτε ἔγινε ληστεία στὸ σπίτι της.
 Ἡ Φουκοδημήτρενα, πάμπτωχη.
 Ἡ Ζαχαροκωστάντω, μὲ δίπατο σπίτι, ὅμως φτωχιά.

Ἡ Ζαχαρογιώργενα

Ἡ Μπιλέτου

Ἡ Δερματογιάννενα, μὲ ἄνδρα στὴν Πόλη.
 Ἡ Μουχρητσογιώργενα ἄκληρη, ὁ ἄνδρας της στὸ χωριὸ λει-
 τούργησε κοπερατίβα τῶν Κωνσταντινοπωλητῶν (σάν συνεταιρισμὸ προμηθευτικό).
 Ἡ Κωσταχαραλαμπίνα, μ' ἄντρα ἀγροφύλακα, φτωχή.
 Ἡ Δημογιάννενα, κατοικοῦσε στὸ Βακουφικὸ τοῦ Μποροσού, φτωχή.
 Ἡ Πλακολευτέρενα, ἄνδρα πολίτη. Στὸ σπίτι της, ὁ πατέρας της,
 φιλοξένησε τὸν βασιλιά Ὁθωνα.
 Ἡ Παπαδογιάννενα, τὸ ἀφορισμένον σπίτι. Ἐκάμε δυὸ παιδιά,
 ἓνα παιδί πολὺ κοντὸ καὶ ἓνα κορίτσι μισοσακάτικο. Ἀγορασμένο τὸ σπίτι, ὁ προκά-
 τοχός του Δ. Ζορμπιάλας τοῦ Κώστα, πέθανε ἡ πρώτη γυναίκα, ἡ δεύτερη παλά-
 βωσε.
 Ἡ Μανικοθανάσενα, μὲ ἀτίτασο ἄνδρα, ψάλλη καὶ αἰγοβοσκό, πὺν
 κάποτε στὸ γέννο τῶν γιδιῶν του στη Μπλόρενζα, τὸν ἔπιασε χαλαζοθιέλλα πὺν ἔ-
 χανε τὰ κασίκια του. Γύρισε λοιπὸν τὸ δίκανο καὶ τουφέκισε πρὸς τὸν οὐρανὸ, λέ-
 γοντας: ἂν ἐγὼ εἴμιονα Θεὸς καὶ συ Μανικοθανάσης τί θάκανες βρὲ Θεέ;

Ἡ Παπαχαραλαμπίνα, χήρα, σεβάσµια γυναίκα, πραγματική παι-
καδιά, µε παιδιά και κορίτσια. Ζωή φτωχή και αξιοπρεπή.

Ἡ Τσιοκλητοµάρω, χήρα ἄκληρη, πάμπτωχη ἀλλὰ τίµια.

Ἡ Σιδερογιώργενα, σίτι µὲ 3 πατώµατα, µὲ 3 κορίτσια πού τὰ
καλοπάντρεψε, µὲ ἄνδρα ἄχαρο, πολίτη, δίχως προκοπή.

Ἡ Χαϊβανογιάννενα, γοιὰ στραβὴ µισοκατάκτητη, δταν ἐγκατα-
στάθηκε τὸ ρολόγι στο καμπαναριό και χτυποῦσε τὴ νύχτα τὶς ὥρες τὸ χειµώνα µὲ

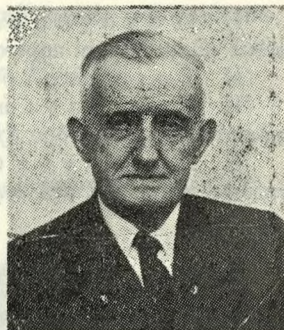
Ἡ Παπαχαραλαμπίνα

τὰ πολλὰ χιόνια, ἔλεγε «ποιὸς καταραµένος στέλνει αὐτὸν τὸν δόλιο νεοκόρο νὰ
χτυπᾶει ὅλη νύχτα τὴν καμπάνα, θὰ ξεπαγιαίνει ὁ ἀνθρωπάκος». Ὅταν ὁ Μ. Νικο-
λόπουλος ἔφερε ὀλόρεµα τὸ αὐτοκίνητό του στὰ πλατάνια στο ρέµα και σφύριζε και
βογγούσε, τ' ἄκουσε ἡ γοιὰ και ρώτησε τὴ νύφη της «τί 'ναι αὐτὸ τὸ θεριὸ πού
μουγκρίζει;», τῆς εἶπε αὐτοκίνητο πού θὰ φέρνει κόσµο. «Μ' αὐτὸ ἔτσι πού μουγ-
κρίζει, θὰ τρώει κι ἓνα ἀλώνι ἄχυρο, πού θὰ βρεθεῖ τόσο πράµα, ἢ θὰ τ' ἀφήσουν
νησικὸ νὰ ψοφήσει;».

(συνεχίζεται)

Παλιές αναμνήσεις ένος αινώβιου

Τοῦ Συν)χου Δασονόμου
ΓΕΩΡΓ. Δ. ΦΛΩΡΟΥ

Ἐνα βράδυ τίς τελευταῖες μέρες τοῦ Φεβρουαρίου, εἶχα μιᾶ συζήτηση ἀπό τηλεφώνου μέ τόν ἀγαπητό ἀντιπρόεδρο τοῦ Συλλόγου κ. Γεώργιο Δημιόπουλο, μέ τόν ὁποῖο συνδέομαι στενά ἀπό πολλά χρόνια. Κατά τή συζήτηση αὐτή διεπίστωσεν οὗτος ὅτι λόγω τῆς πολῦ μεγάλης ἡλικίας μου καί τās ἀποκτηθείσας ἐν τῇ μεταξύ πείρας μου, θά μπορούσα κάτι νά γράψω γιά τὸ περιοδικό τοῦ Συλλόγου πρὸς γνώση καί ἴσως ὠφέλεια, τῶν ἀναγνωστῶν. Θά προσπαθῶ, μέ τή δύναμη καί μνήμη πού μοῦ χαρίζει ἀκόμη ὁ Ὑψιστος, νά διατυπώσω μέ τόν ἀπαιτούμενο εἰρμό ὠρισμένα γεγονότα ἔχοντα σχέση πρῶτα μέ τόν ὑπηρεσιακό μου βίο καί κυρίως μέ τήν προσφορά μου στήν περιφέρεια τοῦ Δασαρχείου Εὐρυτανίας.

Γεννήθηκα στή Μερκάδα Τιμωρηστοῦ βράδυ 23 Ἀπριλίου 1988 καί τήν ἐπομένη ξημέρωσε Πάσχα. Γι' αὐτό μοῦ ἔδωσαν δύο ὀνόματα, Γεώργιο καί Ἀναστάση. Τὸ ἐρχόμενο Πάσχα, πού συμπίπτει πάλιν μέ τήν ἑορτῆ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, συμπληρώνω τὰ 96 χρόνια τῆς ἡλικίας μου καί εἰσέρχομαι στά 97.

Εἰσήλθον εἰς τήν Δασική Ὑπηρεσία τὸ 1910, κατόπιν Πειτούς φοιτήσεως στή Δασοκομικὴ Σχολὴ Βυτίνης, εἰς τήν ὁποία εἰσήγοντο μόνον 25 μαθηταὶ τὸ χρόνο. Γι' αὐτό τὰ πρῶτα χρόνια ἦτο περιορισμένος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐιδικῶν δασικῶν καί τὰ κενὰ ἀνεπλήρωναν ὠρισμένοι τῆς Χωροφυλακῆς, ὁ Διοικητὴς τῆς ὁποίας σὲ κάθε Δασαρχεῖο διὰ τὴν ἐκτέλεση χρέη Δασάρχου, ἔπαιρνε μηνιαῖο ἐπίδομα 40 δραχμῶν. Ὑπῆρχον τότε ἕξ Δασολόγοι, οἱ ὁποῖοι, ἔχοντες τὸ ἐπάγγελμα Μηχανικοῦ, κατόπιν διαγωνισμοῦ ἐστάλησαν στὸ ἐξωτερικὸ καί ἐσπούδασαν τὴ δασολογία. Ἐξ αὐτῶν ὁ ἕνας ἦτο Δ/ντὴς τῆς Σχολῆς Βυτίνης καί οἱ ἄλλοι Διευθύνται στὸ Ὑπουργεῖο καί Ἐπιθεωρηταί. Ἀργότερα ἐστάλησαν καί μερικοὶ ἄλλοι καί ἐσπούδασαν στὸ ἐξωτερικὸ.

Ὑπῆρέτησα τὸ πρῶτον στὸ Δασαρχεῖο Θηβῶν ἐπὶ 4ετία, λαθῶν ἐν τῷ μεταξὺ μέρος εἰς τοὺς πολέμους 1912 - 13. Εἰς τὸ Δασαρχεῖο αὐτὸ Θηβῶν ἤμουν ὁ μόνος ἐιδικὸς δασικὸς καί κατ' οὐσίαν ἐγὼ τὸ διηύθυνα, διότι ὁ προϊστάμενος τῆς Χωροφυλακῆς, λόγω ἀγνοίας, ἔβαζε μόνον καμιὰ ὑπογραφή.

Ὑπῆρξα φύσει πολὺ ἔντιμος, εἰλικρινής, αὐστηρὸς, δίκαιος. Ἡ κεντρικὴ ἡγεσία τῆς ὑπηρεσίας δὲν ἄργησε νά σχηματίσει ἀρίστην ἰδέαν περὶ ἐμοῦ καί ἀναγνωρίσασα τὰ προσόντα μου αὐτὰ ἄρχισε ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια νά μέ χρησιμοποιοεῖ ὅπου ἐγίνοντο καταχρήσεις καί μὴ ἐφαρμογὴ νόμων. Ἐπειδὴ ὑπῆρχε ἔλλειψη δασαρχῶν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐγὼ διηύθυνα κατ' οὐσίαν δασαρχεῖα ἢ δασονομεῖα ὅπου ὑπῆρέτη-

σα. Τὰ ἀνωτέρω ὅμως προσόντα μου δὲν ἤρεσκον εἰς τοὺς διαφόρους παραβάτας δασεμπόρους καὶ ἀκόμη εἰς μερικούς μὴ εὐσυνειδήτους δασικούς, οἱ ὅποιοι ἐπροπαγάνδιζαν εἰς τρόπον ὥστε νὰ γίνη εὐρύτερα γνωστὸ τὸ ὄνομά μου μὲ ἀντιμετώπιση δυσχερειῶν στὶς μεταθέσεις καὶ ἀκόμη συγκρότηση συλλαλητηρίων ἐναντίον μου. Μὲ ὑπεστήριξε ὅμως πολὺ ἡ κεντρικὴ ὑπηρεσία.

Τὸ 1919 στὸ Δασαρχεῖο Βόλου ἐγίνοντο μεγάλες παρανομίες στὰ δάση τοῦ Πηλίου καὶ εἰσαγωγή κάθε νύκτα στὴν πόλη ἑκατοντάδων φορτίων λαθραίων ξυλανθράκων. Οἱ δασικοὶ ὑπάλληλοι ἀντὶ ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων των ἀλληλοκατηγγέλοντο μεταξύ των μέχρι σημείου νὰ ἀναγκασθῇ ὁ τότε αὐστηρὸς Γενικὸς Δ/ντῆς τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας Ἰω. Κοκκίνης νὰ τοὺς ἐκδιώξει ὅλους ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ὑπεβίβασε τὸν δασάρχη καὶ ἀπέλυσε 2-3. Ἄντ' αὐτῶν ἔστειλε νέο Δασάρχη, Σχίζα ὀνόματι, καὶ ἐμέ ὡς δραστήριο καὶ ξντιμο δασονόμο νὰ καταστειλῶ τις παρανομίες. Ὅταν οἱ παρανομοῦντες διεπίστωσαν τὴν σκληρότητά μου, βοηθούμενος ὑπὸ 4-5 χωροφυλάκων, κατόπιν καὶ ὠρισμένων ἐπεισοδίων πού ἐδημοσίευσαν οἱ ἐφημερίδες Βόλου, ἤξιωσαν καὶ ὁ πατριώτης των Ὑπουργὸς Γεωργίας τότε Σπερίδης μὲ μετέθεσε στὸ Δασαρχεῖο Βάλτου.

Ἐγὼ ὅμως μὲ ἄλλο μέσο ἐπέτυχα νέα μετάθεση γιὰ τὸ Δασαρχεῖο Εὐρυτανίας ἀντὶ Βάλτου.

Στὴν Εὐρυτανία ἀνέλαθα ὡς προϊστάμενος τοῦ Δασαρχείου Δεκέμβριο 1920, ἀφοῦ τὸ Ὑπουργεῖο, ἀξιῶσει του Βουλευτοῦ ἀειμνήστου Ἰω. Χριστοδουλιᾶ, ἔδιωξε ἕνα παλιὸ συνάδελφο, Μωραΐτη, πού ὑπηρετοῦσε ἐπὶ πολλὰ χρόνια χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ ἐφαρμογὴ νόμων καὶ προστασία τῶν δασῶν. Οἱ κάτοικοι κατέστρεφον ἀδιακρίτως ἄνευ ἀδειῶν καὶ προσημάνσεων ἀναρίθμητα δένδρα καὶ ἰδίως νεαρὰ ἐλατάκια, τὰ ὁποῖα ἔβαζαν ὀλόκληρα πρὸς στήριξη τῶν κεραμιδιῶν στὶς στέγες τῶν σπιτιῶν καὶ καλυθιῶν, ὡς καὶ τῶν κλημάτων στὶς πολυάριθμες πεζούλες τῶν χωραφιῶν. Εἰς αὐτὸ τὸ μακελιό, ὡς θὰ ἐνθυμοῦνται οἱ παλαιοὶ κάτοικοι, ἔθεσα τέρμα ἐγὼ, ὑποχρεώσας γιὰ πρώτη φορὰ τοὺς κατοίκους νὰ σχίζουν μὲ πριόνους τοὺς κορμούς ἐλαχίστων μεγάλων δένδρων κατόπιν προσημάνσεως, ἀπὸ τοὺς ὁποίους κορμούς ἔβγαζαν καὶ τὰ ἄλλα τεμάχια ξυλείας γιὰ τὰ σπίτια καὶ πολλὰ καθρόνια γιὰ στήριξη τῶν κεραμιδιῶν καὶ κλημάτων.

Ἐκτύπησα καὶ ἄλλες πολλές λαθροῦλοτομίες, ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερο κτύπημα ὑπῆρξε τὸ ἐξῆς: Στὰ μέσα τῆς ὑπηρεσίας μου εἰς Εὐρυτανία μοῦ ἔφεραν ὡς προϊστάμενο ἕνα δασάρχη, γιὰ τὸν ὁποῖο ἀποφεύγω νὰ κάμω ἄλλες κρίσεις, μόνον σημειῶνῶ ὅτι οὗτος ἀπεπειράθη νὰ διαπράξει μιὰ μεγάλη κατάχρηση εἰς θάρος τοῦ δημοσίου μὲ δασοεπιχειρηματία, τὴν ὁποῖαν κατήγγειλα ἐγὼ στὸ Ὑπουργεῖο, τὸ ὁποῖο μὲ διέταξε τηλεγραφικῶς στὴ μήνυση στὸν Εἰσαγγελέα νὰ συμπεριλάβω ὡς συνεργὸ τὸν δασάρχη προϊστάμενό μου. Ἐπενέβησαν μεγάλα πολιτικὰ πρόσωπα καὶ τελικὰ ἔδιωξαν τὸν δασάρχη καὶ ἀφησαν ἐμένα νὰ ἐξακολουθῆσω ὡς προϊστάμενος ἕως ὅτου παντρεύθηκα τὴν θυγατέρα Ἰω. Κομπορόζου Ἐλένη ἐκ Μικροῦ Χωρίου καὶ ἔλαθα μετάθεση γιὰ τὸ Δασαρχεῖο Καλαμπάκας.

Γιὰ τὴν ὄλη δρᾶση μου στὸ Δασαρχεῖο Εὐρυτανίας, προτάσει τοῦ τότε Ἐπιθεωρητοῦ Δεσῶν Π. Μαρκοπούλου, ὁ ὑπουργὸς Γεωργίας

(συνέχεια στὴ σελ. 32)

Γράμμα στὸν δάσκαλο Γ. Παπαδῆ ἀπὸ μιὰ μαθήτριά του

Σεβαστέ μου Δάσκαλε κ. Παπαδῆ,

Βρίσκομαι στὸ χωριό μας (Παλαιό χωριό), ὅπου ἦρθα μὲ τὸν ἐγγονό μου Νικήτα πὸ νωρὸς νὰ ἐτοιμάσομε γιὰ τὸ Πάσχα καὶ νὰ πάρομε τὸν ἀνοιξιάτικο ἀέρα. Ἄλλὰ ὁ καιρὸς εἶναι ἄστατος. Εὐτυχῶς τὸ σπίτι μου εἶναι τόσο ψηλὰ καὶ ἔχει θεὰ Κάθομαι στὸ τζάκι καὶ βλέπω ὡς τὸ Καρπενήσι ὅλα τὰ βουνά, Καλιακουδά κ.λπ. Εἶναι 16.4.84, βρέχει καὶ χιονίζει ψηλά. Τὰ χωράφια εἶναι πράσινα ὅλα καὶ ἄσπρες οἱ κορομηλιές σὰ νυφοῦλες. Ἀντικρῶζω τὸ χωράφι σου Δάσκαλέ μου στοῦ Σακούλη καὶ θυμᾶμαι πρῶτον ἐσένα καὶ δεύτερον ὅλη τὴν οἰκογένειά σας. Θὰ ἤθελα νὰ σ' εὐχαριστήσω, μὲ τὰ λίγα πού θυμᾶμαι, γιὰτι γεράσαμε τώρα, πού πάντα ἐσὺ γράφεις στὸ περιοδικό. Διάβασα ὅτι θέλεις νὰ σοῦ ἀπαντήσῃ μιὰ μαθήτριά σου.

Τί νὰ σοῦ ποῦμε Δάσκαλέ μου, εἴμαστε τόσο εὐχαριστημένοι ἀπὸ σένα. Ἐσὺ ὡς Δάσκαλος δὲν κοιτάζεις νὰ διδάξεις καὶ ὅ,τι ἤθελε ἄς μάθαινε τὸ κάθε παιδί, μᾶς μάθαινες μὲ τὸ ζόρι γράμματα καὶ ἐπίμενες καὶ γι' αὐτὸ μορφέσαμε νὰ βγοῦμε πέρα. Σὲ σένα χρωστάμε τὴν ὑποχρέωση καὶ μετὰ στοὺς γονεῖς. Δὲν ξέραμε τότε φροντιστήρια κ.λπ. Ἐγὼ εἶχα στὶς πρώτες τάξεις τὸν Τσέντο καὶ στὶς μεγάλες ἐσᾶς. Θυμᾶμαι πού μάλωνες νὰ μὴν ἀπουσιάζομε. Μᾶς μάθαινες τρόπους, νὰ καλημερᾶμε, νὰ σεβόμαστε. Στὴν ἐκκλησία τὸ Πάσχα τὰ ἐγκώμια τὰ λέγαμε ἐμεῖς τὰ παιδιά τοῦ Σχολείου. Ἐνα τροπάριο τὰ ἀγόρια, ἓνα τροπάριο τὰ κορίτσια καὶ ἦταν στὴν ἐκκλησία νὰ κάθῃσαι νὰ ἀκοῦς, Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν λέγαμε μαζί σου τὸν ψαλμὸ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τί ὠραία πού ἦταν!

Τώρα πηγαίνω στὶς ἐκκλησίες, δὲν τὰ βλέπω αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ πόσες φορές θυμᾶμαι τίς σχολικὲς μου ἀναμνήσεις καὶ σᾶς ἰδιαίτερα. Ὅταν χτυποῦσες τὴ γροθιά σου στὸ γραφεῖο, στεκόμασταν ἄφωνοι, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ χτυπάει ὁ δάσκαλος τὰ παιδιά, νὰ ξέρεῖ τὸν τρόπο νὰ τὸν σέβονται· ἐσεῖς τὸ εἶχατε αὐτό.

Ὁ Τσέντος μᾶς χτυποῦσε μὲ ἓναν πήχυ. Θυμᾶμαι, μὲ τὴ Μαριάνθη Παναγιώτου (τώρα Προιοβόλου) εἶχαμε καὶ οἱ δυὸ κοτσίδες μεγάλες καὶ πιαστήκαμε ἀστεῖα ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ γελούσανε οἱ τρεῖς τάξεις, πρώτη, δευτέρα καὶ τρίτη. Μπαίνει ὁ Τσέντος μέσα καὶ μᾶς ἀλλάζει τὰ φῶτα μὲ τὸν πήχυ καὶ τιμωρία ὄρθιες στὶς γωνίες ὅσπου νὰ σχολάσει τὸ Σχολεῖο (χρειάζεται καὶ τὸ ξύλο καμιά φορὰ).

Δὲν ἤμουν καὶ τόσο καλὴ μαθήτρια. Δὲν ἔγραφα καλὰ γράμματα, στὴν ἀριθμητικὴ ἔτσι κι ἔτσι. Ὅταν ἤμουν μικρὴ, πρώτη ἢ δευτέρα, τότε μᾶς κάνατε προπαίδια δὲν θυμᾶμαι, ἔπρεπε νὰ γράψω τὴν προπαίδεια στὸ σπίτι. Τὸ 3×3 9 δὲν μπορούσα νὰ τὸ θυμηθῶ, ὁ πατέρας μου πού θὰ μὲ βοηθοῦσε ἔλειπε στὴν Ἀμερική, ἢ μάνα μου δὲν ἤξερε, ὁ παππούς μου ὁ Νταλάκας δὲν ἤξερε, ἢ μαριά μου ἢ Νταλάκου δὲν ἤξερε. Τί νὰ κάνω, ἓνα μπῶι χιόνι ἔξω καὶ νὰ χιονίζει συνεχῶς. Δὲν μπορούσα ἀπὸ κείνο τὸ σπίτι, ἐκεῖ πίσω, νὰ πάω πουθενά. Τὰ κλάματα πού ἔκανα τὰ

θυμᾶμαι ἀκόμα, καὶ μοῦ λείπει ὁ παππούς μου: Θὰ σὲ πάω ἐγὼ Ὅλα μου στὸ σχολεῖο καὶ θὰ τὸ πῶ στὸ δάσκαλο ὅτι δὲν τὸ ἤξερες. Δὲν θέλαμε μὲ κανένα τρόπο νὰ πᾶμε ἀδιάβαστοι στὸ Σχολεῖο.

Θυμᾶμαι ἐπίσης, μᾶς δίδασκες Ἱστορία γιὰ τὴν Ἰφιγένεια. Ἐμένα μὲ πῆρε τὸ παράπονο κι ἔκλεγα, ὅπως μᾶς τὸ ἔλεγε τόσο ὠραῖα. Καθόμουνα μὲ τὴν Εὐγενία Κωστοπούλου (Μαστρογεωργοπούλου) καὶ πίσω μας καθόταν ὁ Χαράλαμπος Μαστρογεωργόπουλος (τοῦ Χριστοῦ), αὐτὸς ἦταν ἀστείος καὶ μᾶς ἔκανε καὶ γελοῦσαμε. Ἐσὸ τὰ παρακολουθοῦσες αὐτὰ καὶ ὅπως δίδασκες ἐρχόσυνα πρὸς τὸ τρίτο

Ὁ δάσκαλος Γ. Παπαδῆς ἀνάμεσα στοὺς μαθητές του καὶ ἄλλους Μικροχωρίτες σὲ δένδροφύτευση (1938)

θρανίο καὶ μᾶς πρόλαβες νὰ γελαῖμε. Βέβαια ἀπὸ μιὰ μπάτσα φάγαμε ἐμεῖς οἱ δυό, ἀλλὰ τὸν Χαράλαμπο τὸν ἔπιασες ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτιά, βέβαια μὲ προσοχή, καὶ τὸν σήκωσες ἀπάνω ἀπὸ τὸ θρανίο. Μετὰ ποῦ νὰ βρεῖς τὴν ἡρεμία σου νὰ διδάξεις, μᾶς λὲς αὔριο θὰ μοῦ γράψετε ἀπὸ 4 φορὲς τὴν ἱστορία τῆς Ἰφιγένειας. Ἀνάθεμα καὶ συγκεντρώσαμε ἐμεῖς τίποτα, τότε δὲν εἶχαμε βιβλία νὰ τὰ διαβάσουμε, αὐτὰ ἔπρεπε νὰ τὰ συγκρατήσουμε ὅπως μᾶς τᾶλεγε ὁ δάσκαλός μας, οὔτε βοηθητικά, οὔτε ἐγκυκλοπαίδειες, οὔτε νὰ μᾶς βοηθήσει κανεὶς ἄλλος, μόνον ὁ δάσκαλός μας, πῶς νὰ μὴν χρωστᾶμε ἀγάπη καὶ εὐγνωμοσύνη σ' αὐτοὺς τοὺς δασκάλους; Πῶς νὰ τοὺς εὐχαριστήσουμε; Μὲ τίποτα.

Τότε εἶχαμε πρωὶ - ἀπόγευμα σχολεῖο. Ἐγὼ δὲν τὸ ἄκουγα τὸ καμπανάκι τοῦ σχολείου. Ἐπρεπε πάντα νὰ τρέχω καὶ μοῦχανε, θυμᾶμαι, κάτι παπούτσια σκαρπίνια, τᾶλεγαν τότε, (σὰν ἄρθυλα), ὅλο πρόκες ἀπὸ κάτω, πέταλα γιὰ νὰ μὴν τὰ χαλάω, γιὰτὶ μ' αὐτὰ ἔπρεπε νὰ περάσω κι ἐγὼ δὲν ξέρω πόσο καιρό. Ὅλα τὰ χαλιάδια (πέτρες) ἀπὸ τὸν ἀπάνω μαχαλά, τᾶφερα κάτω μὲ τὴν τρεχάλα μου. Παρ' ὅλα αὐτὰ, ὅμως, ἄς ἦταν 100 ὀκάδες τὰ παπούτσια, κάθε ἀπόγευμα ὁ δάσκαλός μας Παπαδῆς μᾶς ἔβαζε καὶ χορεύαμε δημοτικούς χορούς, νὰ τραγουδάμε, νὰ βάζει τὸ Μικρὸ Χωριὸ καὶ κείνος νὰ μᾶς κιαρῶνει, χορεύαμε μπροστὰ στὸ σπίτι τοῦ

Παπαδη, πού ήταν δίπλα στο σχολείο (τό παλιό). Κάτω από τις καρυδιές, ήταν ένα μέρος σαν πλατειούλα, ήταν ένας κύκλος με αγόρια και κορίτσια. Στην τάξη μου είμασταν 13 κορίτσια και 12 αγόρια.

Επίσης δάσκαλέ μου, τότε έμεις τα παιδιά, παρ' όλο πού μās τόνιζες νά μην πηγαίνουμε επισκέψεις όταν γιορτάζει κανείς, γιατί σωστά έτσι έπρεπε, έμεις όμως πηγαίναμε κρυφά, βέβαια νά μās δώσουν κάνα γλυκό, γιατί τότε δεν είχαμε τούτα τά αγαθά. Θυμάμαι ήταν τού 'Αγίου Μιχαήλ, ήταν βραδάκι, γιατί αυτή την ώρα συνηθίζαμε νά πηγαίνουμε για νά μην μās δει ό δάσκαλος, πήγαμε με τή Μαριάνθη Πριοβόλου στο Μιχαήλ Νικολόπουλο νά τού πούμε χρόνια πολλά: Μόλις κερραστήκαμε και γυρίσαμε πήραμε τήν κατηφόρα, όμως ανέβαινε ό δάσκαλός μας Παπαδής με τή γυναίκα του Βασιλική. Τρυπώνουμε τότε σ' ένα στενό για νά μην μās δει και καθώς ήταν απόβροχο γλιστράμε και πέφτουμε. Πάνε και τά κεράσματα, γδάρουμε και τά χέρια μας, αλλά ποιός τάλεγε αυτά, ή στενοχώρια μας ήταν πώς θ' αντικρύσουμε τó δάσκαλό μας τήν άλλη μέρα. "Αραγε μās είδε ή δεν μās είδε; 'Αλλά φαίνεται δάσκαλέ μου έκανες στραβά μάτια, όχι ότι δεν μās είδες. Δεν μās είπες τίποτα έμας, αλλά άλλη φορά, σέ άλλες συμβουλές, τώφερες σαν παράδειγμα. Τώρα με συγχωρείτε όλοι με τά πολλά πού γράφω, αλλά έδω στο χωριό τά θυμάσαι αυτά και ή κάθε πέτρα έχει τήν ιστορία της για μās!

Με μεγάλη αγάπη και σεβασμό στο δάσκαλό μου Γεώργιο Παπαδη

"Όλγα Παπαδημητρίου

Κι' άλλο ανέκδοτο για τó καμπαριό

Μετά τά δύο περιστατικά - ανέκδοτα πού δημοσιεύθηκαν στο περασμένο τεύχος για τó καμπαριό ό κ. Δ. Πολύζος (Η. Π.Α.) μās έστειλε ένα ακόμη πού τó δημοσιεύουμε παρακάτω. Τόν ευχαριστού'ιε πού τó σκέφθηκε.

"Ένα από τά παιδιά τού Παπακώστα, ό Ξενοφώντας, σοφίστηκε νά δέσει τó γλωσσίδι τής μικρής καμπάνας με κλωστή, πέταξε τήν κουβαρίστρα στον κήπο τους, μετά μέσα στο παράθυρό του και κατά τά μεσάνυχτα τραβώντας τήν κλωστή χτυπούσε ή μικρή καμπάνα άσυνάρτητα.

Ό Παπακώστας βγήκε στο μπαλκόνι και νομίζοντας ότι κάποιο παιδί τραβάει τήν τριχιά, φώναξε: «Βρέ διάθ... φεύγα απ' αυτού». Η καμπάνα όμως χτύπαγε συνέχεια, πού ανάγκασε τόν παπα νά φορέσει τά ράσα γρήγορα - γρήγορα, νά πάει νά πιάσει τόν ταραξία.

Πόση όμως έκπληξη δοκίμασε όταν έφθασε στο καμπαριό και είδε ότι κανέ-

νας δεν τράβαγε τήν τριχιά, αλλά ή και-πάντα χτύπαγε

"Έκανε τó σταυρό του και ποίν φώναζει τούς επιτρόπους νά κάνει κάναν έξορκισμό, κόπηκε ή κλωστή τού Ξενοφόντα και σταμάτησε νά χτυπάει ή καμπάνα.

Πολύ άργότερα έμαθε τó χωρατό τού Ξενοφόντα, αλλά εκείνος τότε ήταν στή Λαμία με τ' αδελφία του.

Τού Παπακώστα τó σπíti είν' αυτό πού έμενε ό Βαγγέλης Πιστιόλης.

Στό γεγονός μερικοί δώσανε συνέχεια, ότι δήθεν στήν καμάρα τού καμπαριού κοιμότανε μία γελάδα και ό παπάς, στο σκοτάδι και στή βιασύνη του, έπεσε πάνω στή γελάδα, ότι σηκώθηκε ή γελάδα με τόν παπα καθάλα κλπ.

Αυτά τουλάχιστον λοχυρίζοτανε ό μακαρίτης Γιάννης Σ. Φλέγγας, συνομήλικός μου και συμπαρκοός μου όταν μιλάγαμε για τόν Παπακώστα και τó γιό του Ξενοφόντα.

“Υστερα ἀπὸ τὴν «ἀπήχηση» ποῦ εἶχε σὲ προηγούμενο φύλλο τὸ θέμα μας «προσέξτε νὰ μὴ γεράσετε», καὶ τὴ συμφωνία μας νὰ τὰ ξαναποῦμε, συνεχίζομε καὶ σήμερα τὸ κουβεντολδί μας. Λέγαμε τότε ὅτι ὅσοι χαίρονται τὴ ζωὴ τους ἐδῶ, ἔχουν ἐλπίδες νὰ κερδίσουν τὴν αἰώνια ζωὴ· ἀλλὰ κι αὐτὸ δὲν εἶναι σίγουρο. Καὶ νὰ πῶς σκέφτηκα ὅτι μποροῦν νὰ ἐξελιχτοῦν τὰ πράγματα σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση, κατὰ μιὰ ἐκδοχὴ θέβαια καὶ ἐν συντομίᾳ.

Ἐκλήθη λοιπὸν, ὁ μακαρίτης μπροστὰ στὸν Κριτῆ. Πρὶν παρουσιαστεῖ ρώτησε τοὺς ἄλλους σὲ τί θὰ ἐξεταστεῖ. «Τελευταία, ρωτάει πολλοὺς τί ἔκαναν τὸ τάλαντον», τοῦ εἶπαν. Τόμαθε νεράκι τὸ μάθημα καὶ μετὰ τὰ τυπικὰ «πῶς ὀνομάζεσαι, ποῦ ἐγεννήθης καὶ ποῦ κατοικεῖς» ἄρχισε τὴν ἱστορία του. Πῶς ξεκίνησε, νέος καὶ ξυπόλυτος, ἀπὸ τὸ χωριὸ του καὶ πῶς ἀξιολογώντας τὸ τάλαντο ποῦ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, τὸ πολλαπλασίασε κι ἔκανε περιουσία, οἰκόπεδα, διαμερίσματα, σπούδασε παιδιά, πάντρεψε κορίτσια κι ἄφησε καὶ ἀρκετὴ περιουσία νὰ ζήσουν ἄνετα οἱ δικοὶ του καὶ νὰ μὴν περάσουν τίς στερήσεις ποῦ πέρασε αὐτός.

Τὰ εἶπε ὠραία κι ἐνῶ περίμενε ν’ ἀκούσει τὸ «εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου», εἶδε τὸν Κύριο κάπως σκεπτικὸ νὰ τοῦ λέει:

«Κατ’ ἀρχὴν ἐγὼ στοὺς κληρονόμους σου, ποῦ μαλώνουν τώρα στὴ μοιρασιά, ἔδωκα δικὸς τοὺς τάλαντο νὰ ἀξιοποιήσουν. Γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου θέλω νὰ μοῦ πεῖς. Ἐσὺ τί καρπώθηκες ἀπὸ τὸ δικό σου τάλαντο. Τὸ ταλαίπωρο σαρκίό σου τί χάρηκε ἀπὸ αὐτό».

Τὸ σκέφτηκε ἀπὸ δῶ, τόφερε ἀπὸ κεῖ, δὲ θυμότανε νάζησε καὶ μιὰ καλὴ μέρα. Κεῖνο ποῦ θυμότανε ἦτανε μιὰ ζωὴ πνιγμένη στὴ χλιμάρια καὶ τὸ ἄγχος τί θὰ γίνεαι αὔριο καὶ τότε ποῦ δὲν εἶχε καὶ τότε ποῦ ἀπόχτησε τὸν τρόπο νὰ τὴ χαρεῖ.

«Τίποτα», ψιθύρισε.

«Πάρτε τον ἀπὸ δῶ», εἶπε στὸν Πέτρο ὁ Κριτῆς. «Εἶναι κι αὐτὸς ἄξιος τῆς τύχης του σὰν πολλοὺς ἄλλους ποῦ μαζευτήκανε ἐδῶ. Γράψε νὰ μπεῖ κι αὐτὸς στὴ νέα δέσμη τῶν μέτρων ποῦ προγραμματίζομε γιὰ τίς θεσμικὲς ἀλλαγές ποῦ θὰ κάνομε νὰ μετατραπῆ ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν σὲ Ἐπουράνια Δημοκρατία».

Τώρα τὸ τί καὶ πότε θὰ παρθεῖ καὶ θὰ δημοσιευτεῖ αὐτὴ ἡ ἀπόφαση, αὐτὸ εἶναι ἀλλουνοῦ παπὰ Βαγγέλιο. Πάντως δὲ μοῦ τὸ θγάνεσε ἀπὸ τὸ μυαλὸ ὅτι μποροῦν νὰ ἐξελιχτοῦν κι ἔτσι τὰ πράγματα. Γι’ αὐτὸ σὰς ξαναλέω κεῖνο ποῦ εἶπαμε στὴν ἀρχή. Ἡ ζωὴ δὲν περιμένει. Τὰ περιθώρια στενεύουν. Χαλαεῖ βλέπετε καὶ ἡ σειρὰ μὲ τίς ἀτομικὲς προσκλήσεις ποῦ ἐφαρμόζονται κάθε τόσο.

Φάτε, πιέτε καὶ γλεντήσετε λοιπὸν, ποῦ λέει καὶ τὸ ρητό. Ἐδῶ καὶ τώρα, ποῦ λέμε καὶ μεῖς. Καὶ γειὰ χαρά.

ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ (1912 - 13)

ΤΟΥ ΣΠ. ΖΟΡΜΠΑΛΑ

Ἡ δις Ἑλένη Σπ. Ζορμπαλά, πού ζεῖ στήν Χαλκίδα, εἶχε τήν καλωσύνη νά χαρίσει γιά τήν Πνευματική Γωνιά τοῦ χωριοῦ ἕνα χειρόγραφο κείμενο - πολεμικό ἡμερολόγιο τοῦ πατέρα της, ἀείμνηστου Σπύρου Ζορμπαλά, τὸ ὁποῖο δημοσιεύουμε παρακάτω. Μὲ τήν εὐκαιρία αὐτὴ δίνουμε μερικά βιογραφικά στοιχεῖα τοῦ Σπ. Ζορμπαλά:

Γεννήθηκε στὸ Μικρὸ Χωριὸ γύρω στὰ 1885. Ἐργάσθηκε πρῶτα στήν γνωστὴ ποτοποιία ΜΕΤΑΞΑ καὶ ἀργότερα ἄνοιξε δική του ποτοποιία στήν Ἀθήνα (πλατεία Βάθης). Μὲ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912 - 13 καὶ τὸν Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο στρατεύθηκε καὶ ὕστερα ἐγκατέλειψε τὴν Ἀθήνα καὶ ἐγκαταστάθηκε στήν Χαλκίδα ὅπου ἱδρυσε καὶ διηύθυνε τὴν γνωστὴ ποτοποιία Χαλκίδας ΖΟΡΜΠΑΛΑΣ - ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ, μέχρι τὸν θάνατό του, πρὶν δέκα περίπου χρόνια. Γύρω στὰ 1920 νυμφεύθηκε τὴν ἐπίσης Μικροχωρίτισσα Αἰκατερίνη Γ. Σιδέρη.

Φίλος τοῦ δημοσιογράφου δημοσίευσε μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ γάμου τοῦ τοὺς παρακάτω στίχους σὲ τοπικὴ ἐφημερίδα:

Ὁ φίλος Σπύρος Ζορμπαλάς
πού τὸν γνωρίζει ὅλη ἡ Ἑλλάς
τέτοιο ποτοποιιὸ μεγάλο
ποτέ μου δὲν εἶδα ἄλλο.

Ἐτέλεσε τοὺς γάμους τοῦ
στὰ πατρικά τὰ μέρη
μὲ τὴν Κατίνα τὴ σεμνὴ
τοῦ Γιώργη τοῦ Σιδέρη.

Ἀκολουθεῖ τὸ πολεμικὸ ἡμερολόγιο τῶν πολέμων 1912 - 13 λιτὴ καὶ ἀπέριττη γλῶσσα :

Σεπτεμβρίου 17 - 1912 ἐκηρύχθη γενικὴ ἐπιστράτευσις.

Σεπτεμβρίου 18 ἀνὰχωρίσα Σιδηροδρομικῶς διὰ Λαμίας καὶ αὐθημερὸν ἐπαρυσιάσθη καὶ ἐντύθη τὴν στρατιωτικὴν στολὴν μὲ μεγάλον ζῆλον.

Σεπτεμβρίου 24, ὁδοιπορικῶς καὶ μὲ μεγάλην ζέσθη καὶ κόπωση, εἰς Παλαμῆ.

Σεπτεμβρίου 25, ὁμοίως εἰς Δομοκόν.

Σεπτεμβρίου 26, ὁμοίως εἰς Φάρσαλα.

Σεπτεμβρίου 27, ὁμοίως εἰς Μπακράτσ.

Σεπτεμβρίου 28, ὁμοίως εἰς Λάρισσαν. Δὲν ἐπροφθάσαμεν νὰ ἴδωμεν καλὰ τὴν Λάρισσαν καὶ πρῶτὴ τὴν ἐπομένην διὰ Τσαταλάρ, ἐκεῖ μείναμεν ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἐψήσαμεν καὶ κλεμένες κότες κὸλο μὲ κὸλο.

Ὀκτωβρίου 4, ἐξημερώθημεν εἰς Τύρναβον καὶ διαφόρους Στροφάς ὅλην τὴν νύκτα διὰ νὰ μὴ γίνουιν γνωσταὶ αἱ μετακινήσεις εἰς τὸν ἐχθρόν. Ἡ κόπωση ἀπερίγραπτος, ἐνῶ ἀναπαύθη κατὰ τὰ ἐξημερώματα εὐρέθη ἐν μέσω ἀποπάτων.

Ὀκτωβρίου 5, ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ καθιζόμεν μὲ ζῆλον ἀκράτητον μέσω ἀμπελῶν διὰ Γκριτσόβαλη (Σταθμὸν Προφ. Ἡλία), ἔνθα ἐμαχόμεθα ἐπὶ 24 ὥρας.

Ὀκτωβρίου 6, κυριεύσαντες τὸν τΣαθμὸν ἐβάλαμεν φωτιάν καὶ διὰ νυκτὸς καὶ

μέ τρεις αιχμαλώτους (τούς πρώτους τού Τουρκικού πολέμου) εξημερώθημεν εἰς Τσαρίτσανη.

Ἰουλίου 7 εἰς Ἑλλάσνα.

Ἰουλίου 8 ἀναχωρήσαμεν ὑποχωροῦντος τοῦ ἐχθροῦ καὶ διώκοντες αὐτὸν κατὰ πόδας, ὃ δὲ δρόμος ἦτο γεμάτος λάφυρα. Φθάσαμεν εἰς Σαραντάπορον, ἐκεῖ ἐγένετο μάχη ἐπὶ 24 ὥρας καὶ μετὰ πολλὰς ἀπωλείας. Ὁλόκληρον τὴν νύκτα εἴμουν εἰς τὸ πρόχωμα τὸ ὅποιον ἦτον γεμάτον νερὸν ἐκ βροχῆς καὶ αἱ σφαῖραι τοῦ ἐχθροῦ δὲν ἔπαυσαν ὄλην τὴν νύκτα ὑποστηρίζοντες τὴν ὑποχώρησίν των. Τὴν πρωτὰν, ὅτε ἐσηκόθη, δὲν ἠμπόρουν νὰ σταθῶ εἰς τὰ πόδια μου ἐκ τοῦ πολὺ ψύχους τῆς νυκτός,

Ἡμερολόγιον.
Τῶν δύο ἡμερῶν κατὰ
Τουρκίαν καὶ Βαλκάνων

ἀπὸ 17 Σεπτεμβρίου 1912
ἕως 26 Νοεμβρίου 1912

Σταθμολογία

ἀλλὰ εὐτυχῶς εἶδομεν ἐπὶ δύο ὥρας ἥλιον καὶ ζωντανέψαμε, ἐφάγαμε καὶ ὅσοι εἴχαμε, (τὰ ὅποια δὲν μᾶς ἐπέτρεπον οἱ Ἀξιωματικοὶ νὰ φάμε ἄνευ διαταγῆς τοῦ Διαδόχου) καὶ ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα ἀρχίζει ἡ πείνα!

Ἰουλίου 10. Λιθάδι Σαραντάπορου. Κρύο ἀπερίγραπτο ἐφθάσαμε εἰς τὴν 12 μ.μ. νύκτα κατάκοποι καὶ μαζέψαμε φτέρες διὰ νὰ ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον, ἀλλὰ ποῦ νὰ μᾶς κολήσει ὕπνος, τὰ δόντια τριζοβόλαγαν.

Μετὰ τρεῖς ὥρας ἀνάπαυσιν ἀναχωρήσαμε.

Ἰουλίου 11, Σέρβια. Ἐκεῖ ἔκαμαν πολλὰ κακουργήματα ὑποχωροῦντες οἱ Τούρκοι. Ἐφόνευσαν ὅλους τοὺς φυλακισμένους Ἕλληνας καὶ ὅσους ἄλλους ἐπρόλαβαν. Ἐβάλαμεν φωτιά εἰς τὰς φυλακὰς καὶ τρέχαμε διὰ καπνὸ ἄλλος μὲν εἶχε ἀφθονία, ἐγὼ, δυστυχῆς διὰ ψωμάκι ἀλλὰ δυστυχῶς. Εἶδρον κρεμμύδια καὶ ὀλίγην ζάχαριν καὶ παρηγόρησα τὴν κοιλίαν μου. Κρέας εἴχαμεν, εὗρισκαμε χιλιάδας πρό-

βατα εἰς τὴν διάθεσίν μας ἀλλὰ δὲν εἶχαμε ἄλας καὶ μᾶς ἔκοψε ὅλους αἵμα· δὲν προλαβαίναμε νὰ λίνωμε τὰ βρακιά μας.

Ἰουλιου 13, εἰς Βιλιντό. Ἐμείνεν τὸ βράδυ πλησίον τοῦ χωριου, δὲν μᾶς ἐπετρέπετο ἢ εἴσοδος εἰς τὸ χωριό, ἀλλὰ ξεφύγαμε ἀπὸ διάφορες ρεματιές καὶ εἰσήλθομεν ἐν αὐτῷ· μᾶς ὑπεδέχθησαν καὶ περάσαμε καλά. Ἐφάγαμε ὀλίγον χαμουκούκι μὲ μέλι καὶ ὅ,τι εἶχαν μᾶς περιποιηθήσαν ἀλλὰ εἴμεθα πολλοὶ καὶ δὲν μᾶς προφθάνανε οὔτε ψωμί.

Ἰουλιου 14, εἰς Καταφύγιον. Ὁλην τὴν ἡμέραν ἦτον συννεφιά καὶ τὸ βράδυ παγωνιά μεγάλη· ἄλλο τρίξιμο τὰ δόντια.

Τὸ πρωτὶ μᾶς δώσανε ἀπὸ 20 δράμια ψωμι καὶ ἔβραζε καὶ τὸ καζάνι ρίζι σκέτο. Ἀλλὰ γιὰ τὴν τύχην μας ἄργησε νὰ γίγει καὶ τὸ κατεβάσανε μισόβραστο τὴν ὥραν ὅπου ἔπρεπε νὰ φύγωμεν. Διατάττει ὁ Συνταγματάρχης καὶ τὸ χύνομεν ὅλο τὸ καζάνι καὶ φεύγομεν μὲ τὴν κοιλίαν κρατώντας καὶ σφίξιμο τὸ ζουνάρι.

Ἰουλιου 15, εἰς Βόζανα. Μὲ πορείαν 20 ὥρῶν φθάσαμεν κατάκοποι καὶ βρεμένοι.

Ἰουλιου 17, Βέροια. Ἀναπαύθημεν ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ἐσουσιτήσαμεν ἄνευ ἄρτου.

Ἰουλιου 19, Ζερβοχώριον. Καταβλήσθημεν ἔξωθι τοῦ χωριου, ἀλλὰ τὸ ἄτιμο χωριό ἔτυχε νὰ εἶναι βουλγαρικὸν καὶ διὰ νὰ μὴ παραξηγηθῶμεν ἀπὸ τοὺς συμμάχους μας δὲν μᾶς ἐπετρέπη ἢ εἴσοδος διὰ νὰ μὴ δώσωμεν ἀφορμὴν. Τὴν πρωίαν μᾶς ἔδωσαν ἀπὸ 20 δράμια ψωμί ἢ ὑπηρεσία.

Ἰουλιου 20, Γενιτσά. Μάχη πεισματικὴ ἐπὶ 24 ὥρας καὶ πολλὰς ἀπωλίας. Τὸ ἑσπέρας ἐκαταβλήσθημεν ἔξωθι Γιανιτσῶν. Ἡ πόλις ἐκαίετο ἀπὸ τὰ πυροβόλα τὴν ἡμέρα, τὸ βράδι ἐφωτίζοντο τὸ Γενιτσά ἀπὸ τὴν πυρκαϊάν τῆς πόλεως. Οἱ στρατιῶται περιφέρονται καὶ ἔτρεχον ὄχι διὰ λάφυρα ἀλλὰ μόνον διὰ ψωμάκι. Ὅσοι ἐπρόλαβαν ἐπῆραν ἀλεύρι, ἀλλὰ ὀλίγοι, ἐγὼ εὔρον τὸ ἀλεύρι ἀλλὰ ἐνόμισα θὰ τὸ εὔρω καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν ἐὰν δὲν εὔρω ψωμί παίρνω ἀλεύρι. Ἐγύρησα ἄρκετὰ ἀλλὰ μόνον ψωμί δὲν εὔρον, ἐπῆρα τρεῖς κότες ὅλας ταμποκέλας καὶ χαρτί καὶ φακέλους καὶ μίαν κατσαρόλα, ἀλλὰ ὅταν ἐπῆγα εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶχον εἶδει τὸ ἀλεύρι δὲν εὔρον τίποτε παρὰ μόνον μεγάλην πυρκαϊάν καὶ δὲν ἤξευρον ἀπὸ ποῦ νὰ κάμω. Ἐφύγα λυπημένος, ἐψήσαμε τὰς κότας μὲ τὴν παρέαν μου, ἐφάγαμεν ἄνευ ἄρτου. Εἶχε φέρει δὲ καὶ ἡ παρέα μου τυρὶ καὶ ἄλλα διάφορα μεταξωτὰ πολυτελείας, χαμένα δι' ἡμᾶς ὅλα πλὴν τοῦ ψωμιου ὅπου μᾶς ἐχρειάζετο.

Ἰουλιου 21, Μουστάτσο. Ἐφθάσαμεν ἐκ τῆς βροχῆς καὶ τῆς πείνας κατάκοποι, καὶ ἐκεῖ μείναμεν ἐπὶ δύο ἡμέρας. Περιμέναμεν νὰ γίγη ἢ γέφυρα τοῦ Ἀξιου νὰ διέλθωμεν. Ἐκεῖ ὄχι μόνον πείνα εἶχαμε ἀλλὰ δὲν εἶχαμε καὶ νερό.

Περιφερόμενοι εἰς ἔρημον χωρίον, εἶχε περιέλθῃ εἰς ἀκόσας τῶν στρατιωτῶν ὅτι εὐρέθη ἀποθήκη μὲ πίτουρα χονδρὰ καὶ ἔτρεχον ὅποιος προλάβει. Ἐτρεξα καὶ ἐγὼ καὶ ἐπρόλαβα, τὰ ἐζύμωσα εἰς ἓνα κεραμίδι καὶ τὴν παραβάνα μου καὶ τὰ ἔψησα μὲ βολιθαῖς βοῶν ἐλλείψει καυσοξύλων καὶ μοῦ ἐφαίνετο σὰν παντισπᾶνι καὶ τὰ ἔφαγα κρυφὰ διὰ νὰ μὴ μὲ δλέψουν γνωστοὶ καὶ χαρατσώσουν· ληλαδὴ μὴν μοῦ τὸ λιγαστέψουνε.

23 Ἰουλιου. Ἀξιὸν ποταμόν. Ὁλην τὴν νύκτα διερχόμεθα τὸν ποταμόν μὲ βροχὴ καὶ σκότος καὶ ἐχάσαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ἐχάσαμε δὲ καὶ τὸν Λοχαγόν μας Φαίσαν Κ. καὶ μᾶς εὔρεν τὴν ἐπομένην ἡμέραν εἰς τὰ Τρία Χάνια.

25. Τρία Χάνια. Ἐξημερώσαμε εἰς τὰ Τρία Χάνια μὲ βροχὴν, μὲ ὅλους τοὺς καταρράκτας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς πείνας τὸν καιμόν. Τὴν πρωίαν ἀναχωρούσαμε νὰ δώσωμεν τὴν τελευταίαν μάχην τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπεράσαμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν νὰ κάμωμεν τσν σταυρόν μας, διότι τότε εἴμεθα χριστιανοὶ ὅλοι καὶ ἐκεῖ ἐκφώνησεν

λόγον ἕνας ἱερεὺς καὶ μᾶς ἐνεθάρυνε ὅτι θὰ ἐορτάσωμεν τὸν Ἅγιον Δημήτριον τῇ βοη-
θείᾳ του εἰς τὴν πρωτεύουσάν του τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἰουλίου 26. Γαλλικὸν ποταμὸν. Διερχόμεθα τὸν Γαλλικὸν ποταμὸν εἰς ἀκρο-
βολισμὸν μάχης, πεντακῶσια μέτρα μακρὰν τοῦ ἐχθροῦ καὶ βαδίζομεν ἐναντίον του.
Ἔστρεψα μίαν φορὰν γὰ εἶδω καὶ πίσω μου καὶ βλέπω τὸ πανόραμα τὰς φάλαγγας
τοῦ Στρατοῦ ὅπου ἐβάδιζαν ὅλα τὰ σώματα ὅπισθεν ἡμῶν εἰς διαφόρους ἀποστάσεις
καὶ δὲν δίνονται γὰ σὰς περιγράψω τὴν χαρὰν μου. Τὴν ὥραν αὐτὴν διερχόμεθα μέσω
περιβολίων καὶ ἐπῆρα πέντε ἕως ἑξὶ γιομάτας ἔφαγα τὴν μίαν καὶ τὰς ἄλλας ἔβαλα
εἰς τὸ Σακιδιὸν μου.

Καὶ μὲ ἐφ' ὄπλου λόγῃ ἐφθάσαμε 250 - 300 ἀπὸ τὴν γραμμὴν τοῦ ἐχθροῦ, ὅτε
βλέπομεν ἐριπτον ἀξιωματικὸν μὲ ὀπλίτην καὶ μὲ λευκὴν σημαίαν. Ἐκαταλάβαμε ὅτι
εἶναι κήρυξ καὶ ὅτι θέλουν γὰ παραδωθῶν καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλην χαρὰν μας ἐξεχά-
σαμε πείνα, κόπωση καὶ στερήσεις. Καὶ πράγματι ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ πρῶτον βαδί-
ζον τάγμα μας διαβίβασαν τὸ ἔγγραφο πρὸς τὸν Στρατηγὸν μας καὶ τὴν ἐπομένην
ἤρχισεν ἡ παράδοσις εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν τμηματικῶς καὶ ἡ μὲν Μεραρχία μας
ἐφρούρη ἔξωθεν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἔστειλε τμηματικῶς τὸν Τουρκικὸν Στρατὸν
εἰς Θεσσαλονικὴν καὶ παρέδιδε εἰς τὴν Δευτέραν μεραρχίαν.

27 Ἰουλίου, Θεσσαλονικὴν. Εἰσερχόμεθα μὲ ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν καὶ χα-
ρὰν εἰς τὴν πόλιν μὲ βάδιν ἀλλὰ ἔως ὅτου εὔρομεν γὰ στρατωνισθῶμεν ἐστραγγίσαμε
εἰς τὰ πόδια. Τέλος πλησιάσαμε εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα, περνώντας δὲ πήραμε ἕνα
ψωμί καὶ ἕνα μπουκάλι κονιάκι καὶ μὲ ἕνα τράβηγμα μὲ τὸν Ν. Τρογαδῆ ἀδειάσαμε
καὶ τὸ μπουκάλι καὶ τὸ ψωμί τὸ φάγαμε.

Εἰσερχόμεθα γὰ στρατωνισθῶμεν εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον καὶ ἀμέσως διαταγὴ γὰ
μὴ ἐξέλθῃ κανεὶς. Πετῶ ἐγὼ τὰ πράγματά μου μὲ τὴν παρέα μου καὶ δρόμο προτοῦ
βάλλον σκοπούς. Ἐσκόψαμε ἐκεῖ πλησίον εἰς ἕνα παντοπωλεῖον, ἐφάγαμε καὶ μᾶς πῆ-
γαν κατόπιν εἰς τὸν Στρατῶνα μεθυσμένους, ὅχι ἀπὸ τὴν πολλὴν κατάχρησιν ἀλλὰ
ἀπὸ τὴν ἐξάντλησιν τοῦ σώματός μας.

Τὴν ἐπομένην 28 Ἰουλίου πρῶτ 4 π.μ. διαταγὴ ὁ Λόχος μας γὰ πάη γὰ φρου-
ρήσῃ τὸν Σιδηρόδρομον Ἀνατολικόν.

29 Ἰουλίου, ὥραν 1 π.μ. ἐρχεται διαταγὴ καὶ ἀντικατάστασις παρὰ τῆς 7ης
Μεραρχίας καὶ ἐτοιμαζόμεθα κὶ ὥραν 6 π.μ. ἀναχωροῦμεν διὰ Βιτιήλια πρὸς ἐνίσχυ-
σιν τῆς 8ης Μεραρχίας δώδεκα ἡμέρας ὁδοιπορικῶς. ὦ! λύπη, ὦ! στενοχωρία ἀπε-
ρίηραπτος δὲν ἐπρολάβαμε γὰ πάρομεν οὔτε ἀπὸ μίαν φανέλα γ' ἀλλάξωμεν.

1912

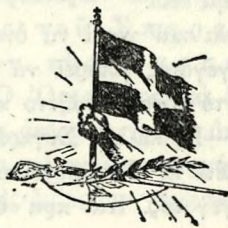
Ἰουλίου 29 ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπιστρέψαμεν διὰ Βιτιήλια, Ἀξιὸν ποταμὸν.

Ἰουλίου 30. Γενισά.

Ἰουλίου 31, Βερδικόφ. Ἀνάπαυσις μίαν ἡμέραν καθ' ὅσον ἕνεκα τῆς στενοχω-
ρίας καὶ τῆς ἀκαταστασίας τοῦ καιροῦ δὲν δυνάμεθα γὰ βαδίζομεν.

Νοεμβρίου 2, εἰς Βοδινά. Ἐνταῦθα δὲν μᾶς ἐπέτρεψαν γὰ μείνωμεν ἐντὸς τοῦ χω-
ρίου καὶ ἡ πείνα ἄρχισε πάλι.

(συνεχίζεται)

« ΚΟΚΚΑΛΙΑ » ΜΙΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΗ ΔΟΞΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

του κ. Δημ. Φαλλή

Πηγαίνοντας απ' τή Λαμία για τὸ Καρπενήσι, φτάνουμε στὶς ράχες Τυμφρηστοῦ. Ἀριστερά μας, πάνω στὴ ράχη, εἶναι ὁ δρόμος για τὸ Κρίκελλο. Δρόμος ὡραῖος, καλοφτιαγμένος, μέσα σὲ καταπράσινες ἑλατοπλαγιές, πὺν ἀσφαλτοστρώνεται τώρα ὡς τὸ Κρίκελλο.

Ἄν προχωρήσουμε τρία χιλιόμετρα —περίπου— πρὸς τὸ Κρίκελλο, συναντᾶμε μιὰ πινακίδα χιλιοχτυπημένη απ' τὰ σκάγια τῶν κνηγῶν, πὺν γράφει: ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ ΚΟΚΚΑΛΙΩΝ. Μπαίνοντας ἀριστερά, σ' ἓνα χωματόδρομο, θὰ φτάσουμε σὲ λίγο σ' ἓνα μαγευτικὸ διάσελλο, πνιγμένο στ' ἀγριολούλουδα καὶ τὶς φτέρες. Στὸ διάσελλο αὐτὸ τὰ ἔλατα εἶναι ἀκόμα λιγοστά, ἀλλὰ μέρα μὲ τὴ μέρα φυτρώνουν, μεγαλώνουν καὶ σκεπάζουν τὸν τόπο, Ἡ ἀτμόσφαιρα ἐδῶ εἶναι κατακάθαρη καὶ τὸ δροσερὸ βορειοἀνατολῆ μᾶς χαϊδεύει τὰ πρόσωπα, σιγασφυρίζοντας μέσα απ' τὰ κλωνάρια τῶν ἐλάτων. Ἐδῶ εἶναι τὰ ΚΟΚΚΑΛΙΑ.

Ἄγναντεύοντας πρὸς τὸν Βορρεια, βλέπουμε περήφανο τὸν Τυμφρηστὸ νὰ χρυσώνεται στὶς ἀκτίνες τοῦ μεσημεριᾶτικου ἡλίου. Στὸς πρόποδες του βρῖσκεται κρυμμένο τὸ Καρπενήσι. Πίσω μας ἡ Καλλιαικούδα, γυμνὴ στὴν κορυφὴ της κα ἀπότομη μ' ἄγριες χαράδρες καὶ πολλὲς ἀπίθανες ὁμορφιές. Στὰ χαμηλώματα τῆς Καλλιαικούδας, εἶναι φωλιασμένα πολλὰ χωριά, μέσα στὶς καταπράσινες πετροπλαγιές της. Βρισκόμαστε σὲ ὑψόμετρο 1700 μ. καὶ, κυττάζοντας τριγύρω μας, μαγευόμαστε απ' τὶς τόσες ὁμορφιές πὺν τόσο ἀπλόχερα σκόρπισε ὁ Πλάστης στὴν Εὐρωτανικὴ γῆ! Μὰ ὅσο κα ἂν εἶναι ὁμορφα καὶ μᾶς μαγεύουν ὁ ἡλῖος, ἡ πανοραμικὴ, ἀπερίγραπτη σὲ ὁμορφιά θεά, ὁ δροσερὸς ἀέρας καὶ ἡ κατακάθαρη ἀτμόσφαιρα, δὲν πρέπει νὰ ξεχάσουμε γιατί ἤρθαμε ἐδῶ.

Ἀλήθεια, πότε, ποιὸν αἰῶνα καὶ γιατί νὰ ὀνομάστηκε ΚΟΚΚΑΛΙΑ αὐτὴ ἡ πειοχή; Τί τάχα ποιὸ θλιβερὸ γεγονός μπορεῖ νὰ ἔγινε σ' αὐτὸ τὸ μαγευτικὸ πέραςμα, ὡστε νὰ δώσουν αὐτὸ τὸ τόσο παράξενο καὶ ἀποκρουστικὸ ὄνομα; Οἱ γεροντότεροι τῶν γύρω χωριῶν —Κρίκελλο, Συγκρέλλο, Ἀνιάδα, Μουζῆλο, Κλαψί, Μυρική, Λάσπη, κ.λπ.— λέτε κα εἶναι συνεννοημένοι μεταξύ τους, διηγῶνται μιὰ ἱστορία για ἓνα φοβερὸ γεγονός. Καὶ πρᾶ ὄλο πὺν ὁ τρόπος καὶ τὰ λόγια

είναι ἀλλιώτικα ἀπ' τὸν καθένα πού τὰ λέει, ἐντούτοις, φαίνεται καθαρά πὸς μιᾶνε ὅλοι γιὰ τὸ ἴδιο γεγονός :

● «Τὰ παλιά, τὰ πολὺ παλιά χρόνια, εἶχαν περάσει ἀπὸ κεῖ κάτι βάρβαροι καὶ πιάστηκαν σὲ μάχη μὲ τοὺς δικούς μας. Μέρους κράτησε ἡ σφαγή. Χιλιάδες οἱ σκοτωμένοι! Ποιὸς νὰ τοὺς θάψει; Ἔμειναν τὰ κόκκαλά τους μέσα στὶς λάκκες!».

● «Εἶχε ἔρθει ἀπὸ μακριὰ στρατὸς πολὺς. Ἄγριοι ἀνθρώποι. Κατάστρεψαν, λένε, τὸ Κάλλιον. Δὲν ἄφησαν τίποτα! Γύριζαν νὰ φύγουν γιὰ τὴ Θεσσαλία καὶ τοὺς περιέμεναν ἐδῶ ὅλα τὰ χωριά. Τοὺς πετσόκοψαν, Δὲν ἄφησαν κανέναν! Ἄπὸ τότε ὁ τόπος αὐτός, ἔμεινε ΚΟΚΚΑΛΙΑ!»

● «Λένε πὸς τὰ παλιά χρόνια, ποιὸς ξέρει πότε! ἦρθαν ἐδῶ οἱ Γαλάτες καὶ τοὺς χτύπησαν οἱ Εὐρυτάνες. Εἶχαν καταστρέψει, λένε, τὸ Κλαφί. Ξεσηκώθηκε ὅμως ὅλος ὁ κόσμος τῶν χωριῶν καὶ τοὺς ἔκλεισε τὸ δρόμο σ' αὐτὸ τὸ διάσελλο. Σκοτώθηκαν πολλὲς χιλιάδες καὶ ἀπὸ δῶ, καὶ ἀπὸ κεῖ! Τὰ κόκκαλά τους εἶναι ὡς τὰ σήμερα σκορπισμένα στὰ χωράφια!»

Καὶ συνεχίζουν νὰ λένε, νὰ λένε ἱστορίες οἱ μεγαλύτεροι καὶ νὰ τὶς ἀκοῦν παρὰξενεμένοι οἱ νεώτεροι. Τοὺς διακόπτεις καμιά φορὰ καὶ τοὺς ρωτᾷς :

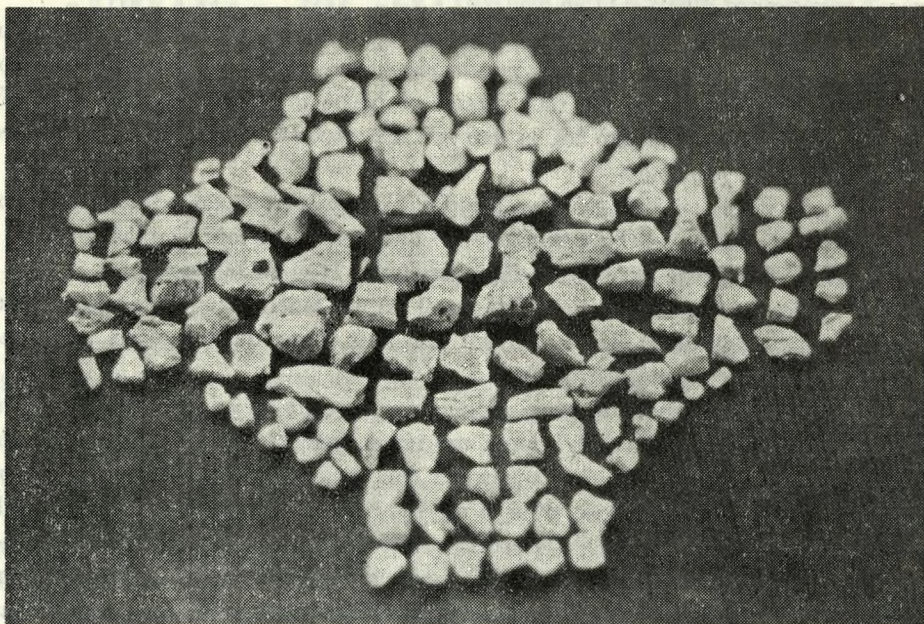
— Καὶ πὼς ξέρετε ὅτι ἔγιναν αὐτὰ πού λέτε; Ποῦ τὰ διαβάσατε;

— Ἐ, ὄχι δὰ τὰ διαβάσαμε! Ἐμεῖς ποῦ νὰ τὰ διαβάσουμε! Αὐτὰ μᾶς τᾶπαν οἱ πατεράδες μας καὶ τὰ ξέρουμε. Αὐτὰ πού λέμε, ἔφτασαν ἀπὸ κεῖνα τὰ χρόνια σὲ μᾶς, ἀπὸ πατέρα σὲ γιὸ! Κατάλαβες;

«Ἐφτασαν ἀπὸ κεῖνα τὰ χρόνια σὲ μᾶς, ἀπὸ πατέρα σὲ γιὸ!» Κι αὐτὸ εἶν' ἀλήθεια! Εἶναι ἡ ἀγραφή πονεμένη ἱστορία τοῦ τόπου, πού ζεῖ μονάχα στὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων καὶ μεταφέρεται σὰν κληρονομιά ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ! Εἶναι ἡ παράδοση τοῦ τόπου μας! Δυστυχῶς ὅμως, οὔτε οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ, οὔτε οἱ ἀρχαιολόγοι ἔδειξαν τὸ ἀνάλογο ἐνδιαφέρον γι' αὐτὴ τὴν ἀλήθεια. Διότι —κι αὐτὸ εἶναι βέβαιο— ἡ παράδοση αὐτὴ πού μεταφέρεται ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ, δὲν εἶναι παραμύθι, πού κατασκεύασε κάποιος κάποτε. Ἄν ἐρευνήσουμε λίγο προσεκτικὰ τὴν ἱστορία μας, θὰ βροῦμε πὸς ἡ παράδοση αὐτὴ εἶναι θεμελιωμένη γερὰ σὲ ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ κυρίως στὸν Πανσανία, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει μὲ λεπτομέρειες τὴν ἐπιδρομὴ τῶν βαρβάρων Γαλατῶν στὴν Ἑλλάδα. Ἰστορεῖ τὶς καταστροφές τῶν Γαλατῶν στὴ Μακεδονία, τὴν κἀθοδό τους στὴν Κεντρικὴ Ἑλλάδα, τὴν σφαγὴ τῶν Θεσσαλῶν καὶ τὴν ἀντίσταση πού βρῆκαν στὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν ἀπ' τὰ ἐνωμένα ἑλληνικὰ στρατεύματα καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ διαβοῦν τὸ Καλλίδρομο γιὰ τοὺς Δελφούς. Καὶ τότε, γιὰ ἀντιπερισπασμό, ὁ Βρέννος (ἀρχηγὸς τῶν Γαλατῶν) «ἀπέσπασε ἀπὸ τὸν στρατὸν του τεσσαράκοντα χιλιάδας πεζῶν καὶ ὀκτακοσίους περίπου ἵππεις καὶ ὄρισεν ὡς ἀρχηγούς αὐτῶν τὸν Ὀρεστόριον καὶ τὸν Κόμβουτιν, οἱ ὁποῖοι διῆλθον πάλιν τὰς γεφύρας τοῦ Σπερχεῖοῦ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐβάδισαν διὰ μέσου τῆς Θεσσαλίας καὶ εἰσέβαλαν εἰς τὴν Αἰτωλίαν. Ὁ Ὀρεστόριος καὶ ὁ Κόμβουτις ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι διέπραξαν τὰ μεγαλύτερα ἀνοσιουργήματα ἀπ' ὅσα ἐξ ἀκοῆς γνωρίζομεν καὶ δὲν ὀμοιάζουν καθόλου μὲ ἄλλα τολμηρὰ κακουργήματα τῶν ἀνθρώπων. Ἔσφαξαν κάθε ἀρσενικὸν ἄνθρωπον, χωρὶς διάκρισιν γερόντων ἢ νηπιῶν ἐπὶ τῶν μαστῶν τῶν

μητέρων τους. "Όσα ἐκ τῶν νηπιῶν εἶχον γίνει παχύτερα μὲ τὸ γάλα, τὰ ἐφρόνεον, ἔπιναν τὸ αἶμα τους καὶ ἔτρωγαν τὸ κρέας τους"! Τέλος, οἱ βάρβαροι, ληλατήσαντες τὰς οἰκίας καὶ τὰ ἱερά, ἔκαψαν τὸ Κάλλιον καὶ ἤρχισαν νὰ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμον». Πανσ. X, 22. Καὶ «ὁ ἴδιος δρόμος» τῆς ἐπιστροφῆς τους ἦταν αὐτὸς ὁ ὁποῖος τοὺς εἶχε ὀδηγήσει πρὶν ἀπὸ μέρες μὲσω Θεσσαλίας στὰ σημερινὰ ΚΟΚΚΑΛΙΑ καὶ ἀπὸ κεῖ στὸ Κλαψί, τότε Κάλλιον, γιὰ νὰ τὸ καταστρέψουν.

Στὴν ἐπιστροφή τους ὅμως πρὸς τὶς Θερμοπύλες, σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, «οἱ Αἰτω-

Εὐρήματα στὴν ἱστορική τοποθεσία «Κοκκάλια»
(πρόσφατη φωτ. Δ. Φαλλῆ)

λοὶ καὶ αἱ Αἰτωλαὶ γυναῖκες παρατεταγμένοι κατὰ μῆκος ὄλου τοῦ δρόμου», ἔκαναν φράγμα μὲ τὸ στήθος τους: "Ἔτσι, «μολονότι αἱ συμφοραὶ τῶν Καλλιέων εἶναι τόσον μεγάλαι, ὥστε νὰ κάμνουν καὶ τὰ ἀναγραφόμενα εἰς τὰ Ὅμηρικὰ ἔπη περὶ Λαιστρυγόνων καὶ Κύκλωπος νὰ μὴν φαίνονται ὡς ἐκτὸς ἀληθείας, ὅμως ἡ ἐπελθοῦσα ἐκδίκησις ἦτο ἀνταξία. Διότι ἀπὸ τοὺς 40.800 βαρβάρους οἱ δυνηθέντες νὰ σωθῶν καὶ νὰ φθάσουν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Θερμοπυλῶν ἦσαν ὀλιγώτεροι ἀπὸ τοὺς μισούς»!

Αὐτὴ ἡ ἀπερίγραπτη σὲ ἀγριότητα καὶ πάθος σύγκρουση τῶν Αἰτωλῶν μὲ τοὺς ἀνθρωποφάγους Γαλάτες, ἔγινε τὸ Φθινόπωρο τοῦ 279 π.Χ. Καὶ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα, περισσότεροι ἀπὸ 22.000 Γαλάτες μαζί μὲ τ' ἄλογά τους, ν' ἀφήσουν τὰ κόκκαλά τους σ' αὐτὸν τὸν τόπο:

Πόσοι ἦταν οἱ νεκροὶ Αἰτωλοὶ; Δὲν τὸ γνωρίζουμε. Ὁ Πausanias, ἴσως σκό-

πιμα, δὲν μᾶς ἀναφέρει τίποτα. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἦταν σὲ ἀριθμὸ λιγώτεροι τῶν Γαλατῶν. Ἐπὶ τότε ὁ τόπος αὐτὸς μέχρι σήμερα καὶ ὅσο θὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι, θὰ ὀνομάζεται ΚΟΚΚΑΛΙΑ!

Σήμερα ὅμως, τί ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα ἔχουμε ἀπὸ τὸν ἴδιο αὐτὸν τόπο, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ θεμελιώσουμε καὶ νὰ συνδέσουμε στέρεα τὴν παράδοση τοῦ τόπου μὲ τὴν ἱστορικὴ ἀφήγησι τοῦ Πausανία; Ἐχουμε πολλὰ! Θ' ἀναφέρουμε ὅμως τώρα ἐδῶ, μόνο τέσσερα:

α) Εἶναι ἱστορικὰ ἀποδειγμένο ὅτι ὁ δρόμος ποὺ συνδέει σήμερα τίς ράχες Τυμφρηστοῦ μὲ τὸ Καρπενήσι, δὲν ὑπῆρχε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Ἄλλὰ οὔτε καὶ τὸ Καρπενήσι, ὑπῆρχε. Ὁ δρόμος αὐτὸς ἔγινε μετὰ τὸν 13 - 14 μ.Χ. αἰῶνα, ποὺ ἄρχισε νὰ κατοικεῖται ἀπ' τοὺς γυροχωριτὲς ὁ χῶρος ποὺ κτίστηκε μετὰ τὸ Καρπενήσι. Ὁ μοναδικὸς δρόμος ποὺ συνέδεε ὅλη τὴν ἀνατολικὴν μὲ τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα ἀπὸ ἀρχαιότατους χρόνους καὶ μέχρι τὸν 13 - 14 μ.Χ. αἰῶνα —ἀλλὰ καὶ ὀργότερα ἀκόμα— περνοῦσε ὑποχρεωτικὰ ἀπ' τὰ ΚΟΚΚΑΛΙΑ. Τὰ ΚΟΚΚΑΛΙΑ, ἦταν ἡ θέσι κλειδί, γιὰ ὅσους ὄδευαν πρὸς τὴν Αἰτωλία καὶ ἀπ' τὴν Αἰτωλία πρὸς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα. Γι' αὐτὸ καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ὑπῆρχαν μόνιμα φυλάκια μὲ οἰκῆματα καὶ πύργους.

β) Θεμέλιες πέτρες. Ὑπάρχουν μεγάλες πελεκημένες πέτρες αὐτῶν τῶν οἰκοδομημάτων στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς καὶ σήμερα, χωρὶς ὡς τώρα νὰ γίνῃ ΟΥΤΕ μιὰ ἀνασκαφή, γιὰ νὰ δοῦμε τί κρύβεται μέσα στὸ χῶμα.

γ) Χιλιάδες σπασμένα κεραμίδια βρίσκονται σκορπισμένα σ' ὅλη τὴν ἔκτασι, ποὺ προέρχονται ἀπὸ οἰκοδομὰς καὶ ἄλλες διάφορες χρήσεις καὶ εἶναι τοῦ 2ου, 3ου ἢ 4ου π.Χ. αἰῶνα. Αὐτὰ σὲ συνδυασμὸ μὲ τίς θεμέλιες πέτρες, ἀποδεικνύουν ὅτι, τὸν 3ο π.Χ. αἰῶνα, ποὺ εἰσέβαλαν οἱ Γαλάτες στὴν Αἰτωλία καὶ καταστρεψαν τὸ Κάλλιον, ὑπῆρχαν οἰκοδομὰς στὸ χῶρο αὐτὸν καὶ γάμοις πύργους ποὺ ἐδέσποζε τῆς περιοχῆς.

δ) Ἡ πιὸ μεγάλη ὅμως, συγκλονιστικὴ καὶ ἀναμφισβήτητη ἀπόδειξι γιὰ νὰ θεμελιώσουμε τὴν παράδοσι καὶ τὴν ἀφήγησι τοῦ Πausανία ὡς ἀληθινὴς, εἶναι τὰ κόκκαλα ποὺ βρίσκονται διάσπαρτα στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἀπ' τὰ ὁποῖα ὀνομάστηκε καὶ ἡ περιοχὴ ΚΟΚΚΑΛΙΑ. Ἀμέτρητες χιλιάδες θρυμματισμένων κόκκαλων εἶναι σκορπισμένα σὲ μεγάλη ἔκτασι σὰν νὰ εἶναι «σπαρμένο ρύζι»! Τὰ ἔχει θρυμματίσει ὁ χρόνος, τὸ ὑνὶ καὶ τὸ τσαπὶ τῶν γεωργῶν, ποὺ ἔσπερναν αὐτὰ τὰ χωράφια ὅλους τοὺς περασμένους αἰῶνες καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, μὲ σίκαλη, κριθᾶρι, σιτάρι, κ.λ. Πολλοὶ περαστικοὶ καὶ περιέργοι μάζεψαν ἀπ' αὐτὰ τὰ κόκκαλα γιὰ νὰ τὰ ἐξετάσουν, ἀλλὰ χάθηκαν. Καμιά σοβαρὴ μελέτη δὲν ὑπάρχει. Καμιά παρακίνησι δὲν ἔγινε στὸ Κράτος γιὰ νὰ ἐνδιαφερθεῖ. Ἐμεῖς ὅμως δὲν πῆγαμε οὔτε σὰν περαστικοί, οὔτε ἀπὸ περιέργεια. Πῆγαμε νὰ ἐρευνήσουμε γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Καὶ πῆγαμε πολλὰς φορὰς γιὰ νὰ ἐξετάσουμε τὸν τόπο καὶ τίς συνθήκες ποὺ ἔγινε ἡ καταστροφὴ. Ἔτσι, συγκεντρώσαμε πληροφορίες ἀπ' ὅτι ἀπόμεινέ στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς: θεμέλιες πέτρες, κεραμίδια καὶ κόκκαλα. Μάζεψαμε —χωρὶς δυσκολία— γύρω στὰ τριακόσια μικρὰ θρυμματισμένα κόκκαλα. Εἶναι κόκκαλα ἀνθρώπων καὶ ζῶων ἀνακατωμένα καὶ παρουσιάζουν ἴχνη καύσης. Καὶ εἴμαστε βέβαιοι, σύμφωνα μὲ τὰ

στοιχεῖα πού ἔχουμε, ὅτι ἀνήκουν στοὺς γενναίους μαχητὲς καὶ ἥρωες προγόνους μας καὶ στοὺς βαρβάρους Γαλάτες μὲ τ' ἄλογά τους πού ἔπεσαν στὴν πολυήμερη μάχη τὸ 279 π.Χ.

Τί θὰ μᾶς χρειάζοταν, λοιπόν, ἀκόμα γιὰ νὰ θεμελιώσουμε ἀτράνταχτα αὐτὴν τὴν ἱστορία; Μονάχα ἓνα: Νὰ γίνουν ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ. Ἄς σκύψει, λοιπόν, τὸ Κράτος μὲ ἀγάπη καὶ πόνο σ' αὐτὸν τὸν τόπο, πάνω στὰ ὀστέα τῶν πατέρων μας, νὰ γίνουν ἀνασκαφές καὶ νὰ ἔρθει στὸ φῶς ὅλη ἡ κρυμμένη ἱστορικὴ ἀλήθεια. Καὶ τότε, θὰ διαπιστώσουμε ὅλοι μας μ' ἐκπλήξη, ὅτι ὁ ξεχασμένος αὐτὸς τόπος, δὲν ὑστέρησε καθόλου σὲ ἀγῶνες καὶ θυσίες γιὰ τὴν σωτηρία τῆς Ἑλλάδας, ἀπ' ὅ,τι ὁ Μαραθῶνας, ἡ Σαλαμίνα, οἱ Θερμοπύλες καὶ οἱ Πλαταιές! Εἶναι μάλιστα πρὸ θλιβερῆ ἢ ἱστορία αὐτοῦ τοῦ τόπου καὶ πρὸ πονεμένη, ἀλλὰ καὶ π ρ ω τ ὄ φ α ν τ α ἡ ρ ω κ ῆ, διότι τὴν πρώτη ἀντίσταση καὶ τὸ πρῶτο θανάσιμο χτύπημα τῶν Γαλατῶν, τὸ ἔδωσαν οἱ Αἰτωλοὶ γέροντες, «καὶ αἱ γυναῖκες ἐθελοντικά, διότι ἔπνεον μένεα κατὰ τῶν Γαλατῶν»! Πανσ. Χ, 22.

Δημήτρης Φαλλῆς

ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΔΡΥΜΟ

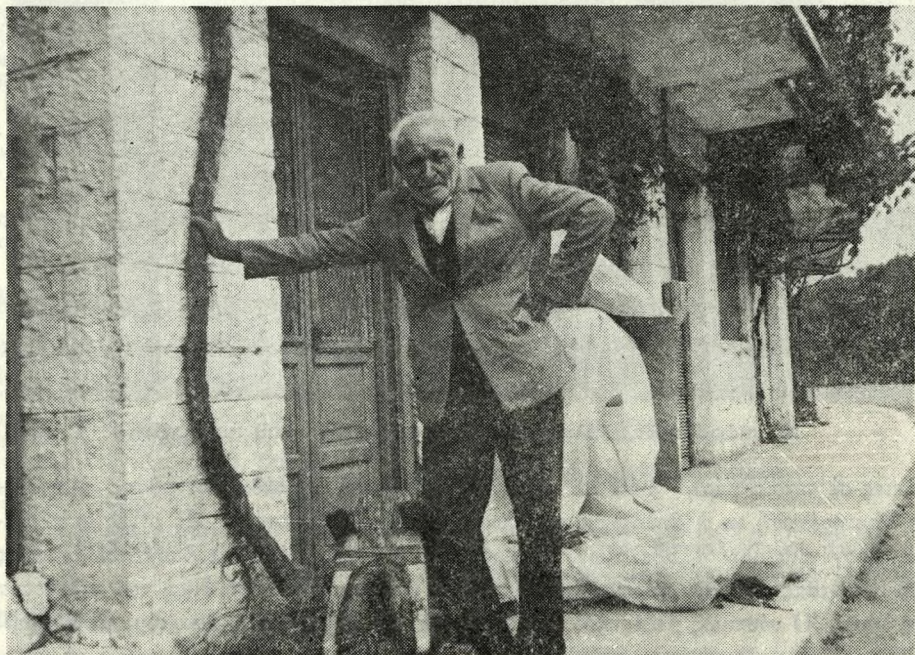
Γνέθει στὴ σκαλισμένη ρόκα τῆς βουκολικῆ τραγούδι
ἀπὸ ρίγανη μεθυστικὴ καὶ μελισσόχορτο
ἀπὸ θελάσματα προβάτων κι ἀπὸ κυπροκούδουνα.
Σ' αὐτὸ τὸ πλούσιο γρασιδί δάκρυσε ἡ ἀγάπη μου.
Ἔπειτα ἀναλήφθηκεν ὀλόσωμη
στὴν καταχνιά πού φέρανε τὰ ὄρη,
στὴν ἀτόφια σιωπὴ ποῦναι ἀξεπέραστη
καὶ γιὰ τὸν ἄντρα.
Ὁ ἔρωτάς μου εἶναι ἀπάνω στὰ βουνα
ἦχος φλογέρας, καταχνιά, σκληρὴ πέτρα.
Κι εἶναι τὸ γέλιο τῆς
σκασμένο ρόδι ἀπὸ κόκκινον ὀρίζοντα
κι ἡ ἔρωτικὴ ἀνάσα μου πού τῆς τυλίγει τὸ κορμί
ψαύει γλυκά τὴν τρίκλωνη νεροσυρμὴ τῆς μνήμης τῆς.
Χαμόγελο στὸ σχῆμα γαλήνιου πόντου.
Ἐκατονταπυλιανὴ Παράδεισο καὶ Πλατυτέρα.

Θ. Παπαθανασόπουλος

"Ανθρωποι και τοπία του τόπου μας

Είδυλλιακή ή διαδρομή Καρπενήσι — Προυσός, πλάι στο ποτάμι με τὰ πλατάνια, ανάμεσα σὲ θεόρατα βουνὰ καὶ βράχους μὲ ποικίλες ἀποχωρώσεις. Γίνεται ἀκόμα πιὸ θελκτική, ἀλγρημόνητη, ὅταν κοντὰ στὴν ἄγρια καὶ ὑποβλητική ὀμορφιὰ τοῦ τοπίου συναντᾶς στὸ πέρασμά σου καλωσυνάτους ἀνθρώπους. Πάνω στὸ δρόμο σου εἶναι ὁ Γαῦρος, ἡ Κάτω Καρύτσα, τὸ Δερματόρρεμα, τὰ Διπτόταμα, τὰ Μπαλτέϊνα κ.ἄ. Στὸ Γαῦρο καὶ τὴν Καρύτσα συναντήσαμε τελευταῖα δυὸ ἀνθρώπους τῆς παλιᾶς φρουρᾶς, ξωμάχους:

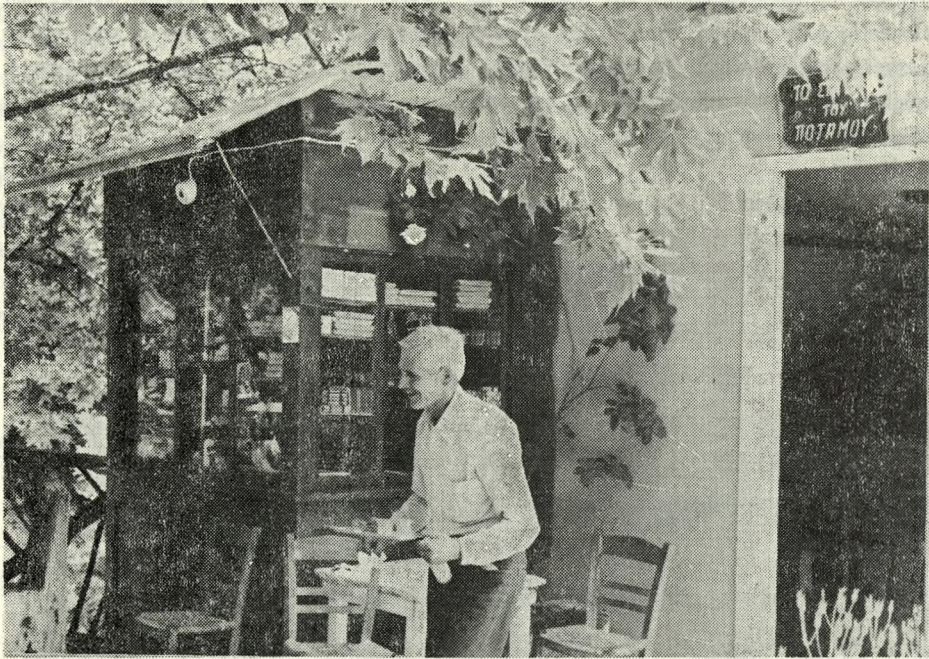
1) Στὸ Γαῦρο ὁ μπαρμπα - Χρήστος Λύρας. "Αν καὶ περασμένα τὰ 80 χρόνια

Ὁ μπαρμπα Λύρας στητὸς καὶ λεβέντης

στὴν πλάτη του διατηρεῖ τὸ παράστημα καὶ τὴ σβελτάδα τὴν ἀλλοτινὴ. Σαμαρᾶς στὸ ἐπάγγελμα (σαγματοποιός) μοναδικὸς στὴν περιοχή ἄλλοτε μὲ πολλὲς δουλειές. Τώρα κυριαρχεῖ ἡ ρόδα, λιγοστεύουν τὰ ὑποζύγια, ἡ δουλειὰ ἐξαφανίζεται, σαμάρια δὲν ἐπισκευάζονται πιά. Καθισμένος στὸ μπαλκόνι του ὁ μπαρμπα - Λύρας ἀγναντεύοντας τὸ ποτάμι, ἀναθυμᾶται τὰ παλιὰ. Μὲ τίς ρίζες του στὸ Σέλλο (Βύθισμα) ξέρεῖ τὰ γενεαλογικὰ πολλῶν παλιῶν οικογενειῶν ἀπὸ ποῦ εἶναι οἱ παπποῦδες καὶ οἱ γιαγιάδες καὶ πολλὰ διασκεδαστικὰ περιστατικὰ ἀπ' τὴ ζωὴ τους. Εἶναι σ' ἀλήθεια ἓνα πολὺτιμο ἀρχεῖο καὶ ληξιαρχεῖο

2) Στην Κάτω Καρύτσα, σχεδόν πάνω στο ποτάμι, μέσα στα πλατάνια, είναι το «Σπίτι του Ποταμού». Το παλιό Χάνι σε σύγχρονη όψη. Νοικοκύρης του είναι ο μπαρμπα - Τζαβέλης, κοντά στα 80. Το κράτος τούκανε τη ζωή δύσκολη για να βάλει ρεύμα και να τηρεί τους κανονισμούς! Ποιός περαστικός όμως ζητάει πολυ-

‘Ο μπαρμπα Τζαβέλης άρχοντας στο «Σπίτι του ποταμού»

τέλειες σε τέτοια μέρη! Έδώ σε συγκινεί το τοπίο, ή αγριάδα της φύσης, ή πρόθυμη εξυπηρέτηση κι ή απλότητα του ξωμάχου τούτου Εύρυτάνα. Με ρίζες στην παλιά οικογένεια των Τζαβελαίων, αγωνιστών του 1821, ξέρει να διηγείται ιστορίες της Καρύτσας και των γύρω χωριών, και να σου μεταδίδει τη δική του φιλοσοφία της ζωής. ‘Ο νόστιμος μεζές που σου προσφέρει με λίγο ρακί ή λουκούμι με τρεχούμενο νερό, ή καλωσυνάτη κουβέντα και ή άγρια όμορφιά του τοπίου γύρω σε έκτασώνουν απ’ τις βιοτικές σου μέριμνες και σε κάνουν να ξεχάσεις ότι πρέπει να συνεχίσεις τον δρόμο σου... Κι όταν φεύγεις, φεύγεις αποφασισμένος να ξανάλθεις.

«Όσα θουνά κι αν άνεβήτε,
 απ’ τις κορφές τους θ’ άγναντεύτε άλλες κορφές
 ψηλότερες, μιάν άλλη πλάση ξελογιάστρα
 και στην κορφή σά φτάστε την κατάψηλη,
 πάλε θα καταλάβετε πώς βρίσκεστε
 σαν πρώτα κάτω απ’ όλα τ’ άστρα...»

Κωστής Παλαμής

απο τη σκοπια της αδελφοτητας:

Προβλήματα, Δράση, Σχόλια

Τα νέα όργανα της 'Αδελφότητας

Δύο νέα όργανα που καθιέρωσε το νέο καταστατικό και που πήραν το βάπτισμα με τις αρχαιρεσίες της 13.5.84 είναι:

α) 'Η 'Επιτροπή Πρόνοιας και 'Αλληλοβοήθειας (3μελής). 'Η 'Επιτροπή αυτή φροντίζει για την εξεύρεση πόρων στους οποίους θα διαθέτει για αλληλοβοηθητικούς σκοπούς (άρθρο 24 του Καταστατικού).

β) 'Η 'Επιτροπή 'Εκπολιτιστικών 'Εκδηλώσεων (5μελής). Σκοπός της 'Επιτροπής αυτής που προβλέπεται από το άρθρο 25 του Καταστατικού είναι η υποστήριξη του Δ.Σ. στη διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων π.χ. χοροί, έκδρομες κλπ.

Συγχαρητήρια λοιπόν στα πρώτα μέλη που εκλέχτηκαν στις επιτροπές αυτές. Τους ευχόμαστε καλή επιτυχία στη δουλειά που έχουν να κάνουν.

Το Νέο Διοικητ. Συμβούλιο (1984-86)

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο της 'Αδελφότητας για την περίοδο 1984-86 συγκροτήθηκε σε σώμα με την ακόλουθη κατανομή: Πρόεδρος Κλ. Κουτσούκης, 'Αντιπρόεδρος Α. Κεράνης, Γεν. Γραμματέας Γ. Δημόπουλος, Ταμίας Ε. Βουγά, 'Ειδικός Γραμματέας Ν. Βίγλας, και Σύμβουλοι Π. Λιάπης υπεύθυνος της 'Αδελφότητας για την περιοχή Λαμίας και 'Ανατολικής Στερεάς, και Χ. Θάνος.

'Αρτοκλασία

Το Δ.Σ. της 'Αδελφότητας προγραμματίζει αρτοκλασία την ημέρα της Μεταμόρφωσης (6 Αυγούστου) που γιορτάζεται ανέκαθεν πανηγυρικά στο χωριό μας. 'Η φετινή 6η Αυγούστου θα είναι ιδιαίτερα χαρμόσυνη, αφού η πανηγυρική ακολουθία θα γίνει στην ανακαινισμένη εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος.

Το δεύτερο μνημείο των 13 έθνομαρτύρων

Πληροφορούμαστε, ότι ο Σύνδεσμος Μεγαλοχωριτών ή «'Αγία Παρασκευή» ό-

λοκληρώνει την ανέγερση στο Μεγάλο Χωριό μνημείου των 13 έθνομαρτύρων που έκτελέστηκαν απ' τους 'Ιταλούς στο Μικρό Χωριό στις 24-12-1942.

Μιά ακόμη πράξη τιμής και ευγνωμοσύνης στη μνήμη των συμπατριωτών και συγχωριανών μας που έδωσαν τη ζωή τους για την Πατρίδα. 'Αξίζει κάθε έπαινος στην ώραία προσπάθεια.

Για τον Ο.Τ.Ε.

Πληροφορούμαστε από τον Τύπο (Ευρυτανικός 'Αγώνας 9.6.84) ότι προβλέπεται η τηλεφωνοδότηση ή επέκταση του τηλεφωνικού δικτύου σε πολλά χωριά της Ευρυτανίας. Στον κατάλογο που δόθηκε δέν περιλαμβάνεται μέχρι στιγμής το Μικρό Χωριό. Κι όμως, είναι γνωστό στον Ο.Τ.Ε., ότι εκκρεμούν περίπου 50 αιτήσεις και φυσικά υπάρχει πάντα το πρόβλημα του τηλεφώνου του παλαιού οικισμού Μικρού Χωριού. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι ο ΟΤΕ δέν θα διαψεύσει τις προσδοκίες μας και αυτή τη φορά αλλά θά τηρήσει την έγγραφη υπόσχεσή του.

Νεώτερες προσφορές στην Πνευματική Γωνιά

'Ο συγχωριανός μας κ. Βασίλειος Πλάκας εκτός από ένα μεγάφωνο (πέρυσι), φέτος δώρησε μιά ασπρόμαυρη τηλεόραση 26½ ίντσών για την Πνευματική Γωνιά.

'Ο συγχωριανός μας κ. Γιάννης Μανίκας, που ζει στην Πολωνία, χάρισε στην Πνευματική Γωνιά μιά μπαλάσκα (κατοχής) και μιά παλιά φωτογραφία.

'Ο Κανακάρης Χρίστος, έμποροράπτης ('Αθήνα) μās δώρησε πριν από χρόνια μιά βιβλιοθήκη με ράφια, όπου εκτίθενται πολλά σκεύη του Λαογραφικού Μουσείου. Φέτος μέσω του κ. Δ. Κρίκου μās χάρισε άλλη μιά παρόμοια βιβλιοθήκη, πράγμα που μās βοήθησε σημαντικά στην αναδιάταξη του χώρου του Μουσείου και στην καλύτερη έκθεση των παραδοσιακών λαογραφικών σκευών.

Το Δ.Σ. εκφράζει θερμές ευχαριστίες και στους τρεις αυτούς δωρητές.

Ευρυτανία Α.Ε.

Έκ μέρους τής Έταιρείας Άγροτικής Άναπτυξέως Α.Ε. μās κοινοποιήθηκε έπιτολή που ύπογράφει ό Πρόεδρός της κ. Α. Θάνος καί άπευθύνεται στην έφημερίδα «Παλμός» του Καρπενησιού ως άπάντηση σε σχόλιο καί κριτική τής έφημερίδας αττης για την δραστηριότητα τής Έταιρείας. Άπό την έπιστολή αττή, μεταξύ τών άλλων, πληροφορούμαστε ότι προωθείται ή ίχθυοκαλλιέργεια στή λίμνη Κρεμαστών καί συνεχίζονται τής Έταιρείας για την λειτουργία έργουσασιού ξυλείας (Φουρνά) με κύριους μετόχους τήν Ένωση Δασικών Συνεταιρισμών (51%) καί τήν Ευρυτανία Α.Ε. (45%).

Τί χρειάζεται τó Μουσείο τής Πνευματικής Γωνιάς

Ύπενθυμίζουμε ότι ή Άδελφότητά μας πάντοτε καλωσορίζει προσφορές σε είδος ή χρήμα που άποβλέπουν στον έμπλουτισμό ή τήν συντήρηση του Μουσείου, τής Βιβλιοθήκης καί γενικότερα τής Πνευματικής Γωνιάς. Οί ύποψήφιοι δωρητές του Μουσείου ως έχουν ύπόψη τους ότι εκεί έχουν θέση όχι όσα σκευή είναι για πέταμα αλλά εκείνα που είναι πραγματικά παλιά καί δέν τά χρησιμοποιούμε πιά.

Χορωδία νέων ψαλτών στο χωριό μας

Άξιέπαινη ή προσπάθεια του συγχωριανού μας καθηγητή κ. Γ. Τσατσάραγκου, που έχει οργανώσει τήν «ψαλτική χορωδία» του χωριού από παιδιά, άνόρια καί κορίτσια, του χωριού μας συνέπικουρούμενος καί από τον ψάλτη κ. Ν. Ζάρα. Οί παιδικές φωνές χαρίζουν σε κατάνυξη τήν ώρα τής θείας λειτουργίας αλλά καί ύπόσχονται τήν ύπαρξη πάντοτε καλών ψαλτών στο χωριό μας.

Ευγένιος ό Αιτωλός

Πληροφορούμαστε ότι τον Όκτώβριο θά γίνει στο Καρπενήσι «Σύναξις Ευγένιος ό Αιτωλός καί ή έποχή του», όπου θά γίνουν όμιλλες σχετικές με τή ζωή, τó έργο, τους μαθητές του καί γενικά τήν έποχή του Ευγένιου του Αιτωλού (1592—1682 μ.Χ.).

Ε.Ο.Σ. Καρπενησιού

Ένδιαφέρον τó πρόγραμμα αναβάσεων καί αναρριγήσεων του Όρειβατικού Καρπενησιού. Προγραμματίζει πολλές έξορμήσεις-αναβάσεις στα θουνα τής Ευρυτανίας, που προσφέρουν πολλές όμορφίες σε όσους θελήσουν να ζήσουν για λίγο κοντά τους.

Όπως είναι γνωστό, ό Ε.Ο.Σ. διατηρεί τó καταφύγιο στο Βελούχι καί στις πίστες του χιονοδρομικού έκπαιδούνται Ευρυτάνες άγωνιστές του σκι που ίσως χαρίσουν κάποτε μετάλλια στην Ελλάδα καί τήν Ευρυτανία. Τό ευχόμαστε.

Σπ. Κομπορόζος

Έπέστρεψε από τήν Άμερική, όπου παρέμεινε για λίγο καιρό μαζί με τή γυναίκα του κοντά στον γιό του Θόδωρο, ό ύπεροδοηκοντούτης Σπύρος Κομπορόζος.

Θυμίζουμε έδω ότι ό άειθαλής Μικροχωρίτης, άλλοτε έπιθεωρητής ΕΟΤ, θραβεύθηκε φέτος για τή συμμετοχή του στην «Περπατιάδα». Πρώτευσε στο δρόμο τών έκατό (100) μέτρων! άνάμεσα σε πολλούς συνομήλικούς του.

Ή Ν.Α.Σ.Α. δραβέυει Μικροχωριτή

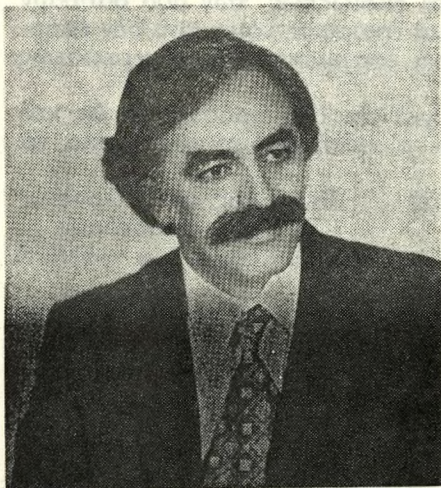
Συγχαίρουε τον συγχωριανό μας κ. Γ. Χονδρό, που όπως πληροφορούμαστε θραβεύτηκε από τήν Έθνική Άεροδιαστημική Έταιρεία τής Άμερικής για τήν συμβολή του στην έπιτυχία του προγράμματός της για τήν κατάκτηση του διαστήματος καί ειδικά τής Σελήνης.

απο το χωρο της Ευρυτανίας

Ο ΝΕΟΣ ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Από τον περασμένο Άπριλη έγκαταστάθηκε ως νέος Νομάρχης Ευρυτανίας ο κ. Νώντας Μπλατσής. Στην περιοχή μας ήλθε μετά από μια έπιτυχημένη θητεία Νομάρχης στον γειτονικό Νομό Φωκίδας. Η Αδελφότητά μας τον καλωσορίζει στο Νομό και του εύχεται να στεφθεί με έπιτυχία

Ο νομάρχης κ. νώντας μπλατσής

και έδω ή παραμονή του για τó καλό της Ευρυτανίας.

Τις εύχες αυτές διεβίβασε στον κ. Νομάρχη και προφορικά ó Πρόεδρος της Αδελφότητας που τον έπισκέφθηκε τις ήμέρες του Πάσχα.

Πληροφορούμαστε ότι ó κ. Νομάρχης έπισκέφθηκε επανειλημμένα τó χωριό μας και ένημερώθηκε γύρω από τά προβλήματα που αντιμετώπιζει.

Ακολουθεί ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα του νέου Νομάρχης:

— Γενήθηκε τó 1933 στο Άνθηρό της Άργιθέας, από γεωργοκτηνοτροφική οικογένεια με δημοκρατική παράδοση.

— Σπούδασε Μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο της Άθήνας και στή συνέχεια γράφτηκε στη Νομική Σχολή του ίδιου Πανεπιστημίου.

— Εργάστηκε ως καθηγητής στην Ίδιωτική Έκπαίδευση.

— Πολιτικά άκολουθησε τον Νικόλαο

Πλαστήρα (ΕΠΕΚ) από τó 1952 και από τó 1956 τον Γ. Παπανδρέου, ένταγμένος στις όργανώσεις ΟΝΕΚ και ΕΔΗΝ, ως υπεύθυνος της Φυσικομαθηματικής Σχολής στο φοιτητικό χώρο.

— Συμμετείχε άγωνιστικά στον πρώτο και δεύτερο «Άνένδοτο Άγώνα».

— Τó 1963 παραπέμφθηκε δυό φορές σε πολιτική δίκη, μαζί με τον Στάθη Γιώτα και τον Δώρο Θεοδώρου.

— Συμμετείχε ένεργά στο συνδικαλιστικό κίνημα από τó 1961:

1) Στο φοιτητικό χώρο, ως Πρόεδρος της Φυσικομαθηματικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Άθήνας, στους άγώνες του «15ο» για την παιδεία και του «114».

2) Στην Έλληνική Μαθηματική Έταιρία.

3) Στο Σύλλογο των Άργιθεατών.

4) Στο μαζικό κίνημα των εκπαιδευτικών, ως Άντιπρόεδρος του ΣΙΕΛ και ως μέλος του Δ.Σ. της ΟΙΛΕ.

— Έντάχθηκε στο ΠΑΣΟΚ, από την ίδρυσή του και στις εκλογές του 1974 και 1981 όρίστηκε υποψήφιος βουλευτής του Κινήματος στο Νομό Καρδίτσας. Διετέλεσε μέλος της Κλαδικής Όρνάνωσης των Ίδιωτικών Έκπαιδευτικών, υπεύθυνος στο τομέα των Έκπαιδευτικών του ΠΑΣΟΚ και από τó 1977 μέλος της Έπιτροπής Συνδικαλιστικού Έπισημών — Καλλιτεχνών (ΕΣΕΚ) του Έκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ.

Τά τελευταία δυό χρόνια ύπηρετησε, με έπιτυχία, Νομάρχης στο Νομό Φωκίδας.

ΕΚΔΗΛΩΣΗ

ΤΗΣ ΠΑΝΕΥΡΥΤΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Με πρωτοβουλία της Πανευρυτανικής Ένωσης όργανώθηκε στις 9 Άπριλίου μεγάλη εκδήλωση στην Άθήνα για τά σαραντάχρονα της Ένωσης Ευρυτάνων Άμερικής «Τό Βελούχι», στην όποια παρακάθησαν πολλοί Ευρυτάνες, εκπρόσωποι συλλόγων και φίλοι της Ευρυτανίας.

Στην άρχή ó συμπατριώτης τυφλός δάσκαλος της μουσικής Χρήστος Σερέτης, συνοδευόμενος από τó κλαρίνο του Καρπενισιώτη Μιχάλη Συσσίκη, τραγούδησε δητικά τραγούδια, ενώ άπαγγέληκαν ποιήματα της ξενιτιάς από γνωστούς ήθοποιούς. Ό πρώτος όμιλητής, συγγραφέας και λογοτέχνης Μιχάλης Σταφυλάς, άναφέρθηκε στην έποχή της Ευρυτανικής μετα-

Παλιές αναμνήσεις ενός αιωνόβιου

(συνέχεια από τη σελ. 13)

Τερτίπης μου άπένεμνε ευαρέσκεια. "Αν αυτά τὰ λίγα πού έσημείωσα για τὸ Δασαρχείο Εύρυτανίας, τὴν πατρίδα μου (ὁ πατέρας μου κατήγετο ἀπὸ τὸ Μεγάλο Χωριό, ὅπου εἶχε δύο ἀδελφές, τῆς μιᾶς ὁ γυιὸς Σταῦρος Λαδάς, εἶχε πάρει ὡς σύζυγο ἀδελφή τοῦ ἀειμνήστου Γιάννη Καρυοφύλλη), μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε τί προσέφερα στὰ ἄλλα δασαρχεῖα καὶ δασονομεῖα πρὸς διάσωση τῶν δασῶν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐκτὸς τῶν ἀντιδράσεων, εἰς ὅλες σχεδὸν τίς περιφέρειες ἐκ μέρους βουλευτῶν, δασεμπόρων κλπ. στὴ νῆσο Σκιάθο τὸ 1929 πού ἀνέλαβα ὡς προϋστάμενος τὸ Δασονομεῖο Σκοπέλου, κατόπιν μεγάλων συλλαλητηρίων ἐκ μέρους ὄλων τῶν κατοίκων καὶ ἐκδιώξεως τῶν δύο δασικῶν ἀπὸ τὸ νησί, ἐξηνάγκασαν τὸ Κράτος καὶ ἀκύρωσε νόμο πού δὲν ἐφήρμοζαν οἱ προηγούμενοι καὶ ἠθέλησα νὰ ἐφαρμώσω ἐξ ὑποχρεώσεως ἐγώ.

Δοξολογῶ νυχθημερὸν τὸν "Υψιστο για τὴν ὅλη προστασία, ὡς καὶ τὴ δύναμη καὶ μνήμη πού μου χαρίζει σ' αὐτὴ ἀκόμη τὴν ἡλικία νὰ γράφω ὡς τὰ ἀνωτέρω.

Βύρωνας Ἀθηνῶν 2-3-84, Νεάρχου 162 32

Γεώργιος Δ. Φλῶρος
Συν/χος Δασονόμος

Υ.Γ.: Κάτω ἀπὸ τὰ ἔλατα στὸ ὕψωμα Νικολοῦ, Μικροῦ Χωριοῦ, ἔχω γράψει τὸ καλοκαίρι 1968 ὀλόκληρο τὸν ὑπηρεσιακὸ μου βίο.

ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΠΡΟΣ ΚΑΠΝΙΣΤΗ

Τὸ κάπνισμά σου ἄνθρωπε ποτὲ καλὸ δὲν κάνει
σοῦ λιγοστεύει τὴ ζωὴ, ἴσως καὶ σὲ πεθάνει.
Εἶναι κακὸ ἐλάτωμα, σοῦ δημιουργεῖ καὶ πάθος,
μὴ τὸ ὑπερασπίζεσαι, κάνεις μεγάλο λάθος.
Ἐχει τὸ δηλητήριο, αὐτὴ τὴ νικοτίνη
καθὼς τὸ ἐβεβαίωσε ἡ ἴδια ἡ ἐπιστήμη.
Ὁ Σατανᾶς σὲ χαίρεται ὅταν ἐσὺ καπνίζεις,
σοῦ λέει καὶ εὐχαριστῶ γιατί τὸν λιθανίζεις.

Γ. Δ. Φλῶρος

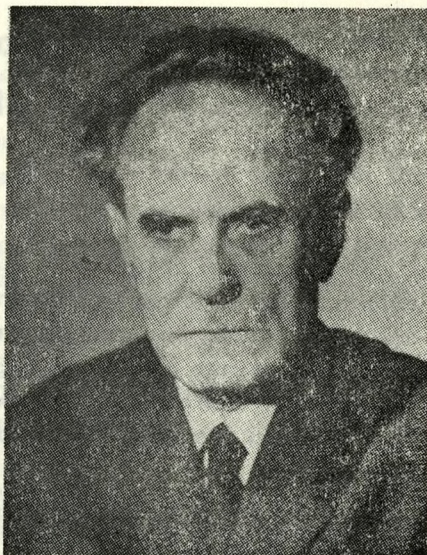
ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΠΑΝΕΥΡΥΤΑΝΙΚΗΣ

νάστευσης, κυρίως στὴν Κωνσταντινούπολι, ὅπου οἱ Εύρυτάνες εἶχαν πολυάριθμη καὶ δραστήρια παροικία. Μετὰ τὸν κ. Σταυλᾶ τὸ λόγο πήρε ὁ Πρόεδρος τῆς Πανευρυτανικῆς Ἐνώσεως κ. Παναγιώτης Κωστοπαναγιώτης, ὁ ὁποῖος ἀπότισε φόρο τιμῆς στοὺς ξενητεμένους Εύρυτάνες καὶ εἰδικὰ στὴν Ἐνωσὴ Εύρυτάνων Ἀμερικῆς «Τὸ Βελοῦχι», πού ἐκλείσει 40 χρόνια πολύπλευρης δραστηριότητος. Μὲ στοιχεῖα καὶ ἀριθμοὺς πού φανερώνουν τὸ ὕψος τῆς βοήθειας πού πρόσφεραν οἱ Εύρυτάνες τῆς Ἀμερικῆς στὴν πατρίδα τους ἀποδείχθηκε

ἡ ἐμπρακτὴ ἀγάπη τῶν μεταναστῶν μας πού ἔχουν στραμμένη τὴν προσοχὴ τους μὲ νοῦ καὶ καρδιά στὸν τόπο πού γεννήθηκαν. Στὸ τέλος ἀπονειμήθηκαν θραβεῖα Προόδου τῆς Ἐνώσεως Εύρυτάνων Ἀμερικῆς σὲ Εύρυτάνες φοιτητές.

Ἡ ὥραία αὐτὴ συγκέντρωση ἐκλείσει μὲ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι «Βελοῦχι μου περήφανο», πού συγκίνησε τοὺς παρευρισκόμενους οἱ ὁποῖοι χειροκρότησαν τὴν πρωτοβουλία τῆς Πανευρυτανικῆς Ἐνώσεως γιὰ τὴν ὥραία αὐτὴ ἐκδήλωση πρὸς τιμὴν τῶν ἀποδήμων Εύρυτάνων.

Πέθανε ο ιστορικός Π. Ι. Βασιλείου

Ό Πάνος Ί. Βασιλείου

Ό άνθρωπος πού με πάθος και αὐταπάρνηση ἀνοίξε τόν δρόμο τῆς ἱστορικής ἔρευνας στήν Εὐρυτανία, ὁ ἄνθρωπος πού με ἀγάπη ἔσκυψε κι ἀφουγκράστηκε τήν παλλόμενη ἀπό ἱστορία καρδιά τῆς Εὐρυτανικῆς γῆς, ὁ ἄνθρωπος πού σάν μέλισσα ἀκύραστος γύρισε ὅλα τὰ κατατόπια τῆς Εὐρυτανίας γιά νά συλλέξει τό κρυμμένο νέκταρ τῆς ἱστορίας της, αὐτός ὁ ἄνθρωπος, ὁ Πάνος Βασιλείου, δέν ὑπάρχει πιά. Ἐσθῆσε ἡσυχά ἕνα πρωινό τοῦ Ἀπρίλη '84, στό σπίτι του στήν Κυψέλη, κοιτά στήν πιστή και εὐγενικιά σύντροφό του, ἀνάμεσα στά βιβλία και τίς μελέτες πού ὁ ἴδιος ἔγραψε (σέ ἀριθμό σχεδόν μισή χιλιάδα) και πού ὅλα φέρνουν τή σφραγίδα μισοῦ και πλέον αἰώνα ἐρευνητικοῦ ζήλου, μόχθου και ἀνθρωπιάς. Κοινή ἡ μοίρα ὅλων τῶν δημιουργῶν, ὅταν αὐτοί φεύγουν ἀπ' τόν κόσμο αὐτό, ν' ἀφήνουν πίσω τό ἔργο τους πού διαιώνει τήν μνήμη τους. Ἡ μεγαλειώδης προσφορά τοῦ πρωτοπόρου ἱστοριοδίφῃ τῆς Εὐρυτανίας συμβάλλει ἀναμφισβήτητα στήν Εὐρυτανική και εὐρύτερη ἐθνική μας αὐτογνωσία. Τό τεράστιο ἔργο τοῦ Πάνου Ι. Βασιλείου θά φωτίζει τό δρόμο τῶν μελλοντικῶν ἐρευνητῶν, πού θά βαδίσουν πάνω στά δικά του χνάρια γιά τήν πλήρη ἱστορική δικαίωση τῆς Εὐρυτανίας. Ὁ χώρος δέν ἐπιτρέπει ὄχι ἀνάλυση ἀλλ' οὔτε και ἀπαρίθμηση τῶν ἔργων του. Μποροῦμε νά θυμίσουμε ὅμως ἐδῶ, μεταξύ τῶν ἄλλων, τήν ἀγάπη τοῦ Π. Ι. Βασιλείου και γιά τό Μικρό Χωριό, πού ἀποτέλεσε ὄχι λίγες φορές ἀντικείμενο τῶν ἱστορικῶν ἐρευνῶν του. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔγραψε ἀνταποκρίσεις γιά τό Μικρό Χωριό στήν ἐφημερίδα «Εὐρυτανία», τό 1929-30, τό «Χρονικό Θυσίας Ἐθνομαρτύρων στό Μικρό Χωριό Εὐρυτανίας τήν 24-12-1942» (Ἀθήνα 1962), μέ τό ὅποιο ἔρριξε πρώτος τήν ἰδέα ἀνέγερσης μνημείου τῶν 13 ἔθνομαρτύρων, «Τοπωνύμια τοῦ Μικροῦ Χωριοῦ» (1962) κ.ἄ. Δυστυχῶς ἡ ὑγεία του δέν τοῦ ἐπέτρεψε νά παραστεῖ, ὅπως τό ἤθελε, στά ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου πού ἔγιναν στό Μικρό Χωριό στίς 21-8-83, πού τόσο τό ἤθελε.

Ἄς εἶναι οἱ λίγες αὐτές γραμμές, μιά μικρή ἀπότιση τιμῆς στή μνήμη τοῦ πρωτοπόρου Εὐρυτάνου ἱστορικοῦ Πάνου Ι. Βασιλείου.

Κ.Σ.Κ.

1986 ο χρόνος που θα γίνει τὸ Συνέδριο τῶν Εὐρυτανικῶν ὀργανώσεων στὸ Καρπενήσι

Γράφει ὁ κ. Γιώργος Κ. Σταυρούκης

Ὁ Ἰούνιος τοῦ 1986 θὰ εἶναι μία πολὺ γόνιμη χρονιά γιὰ τὴν Εὐρυτανία καὶ αὐτὸ γιὰτὶ ἀποφασίστηκε νὰ γίνει στὸ Καρπενήσι τὸ Μεγάλο Συνέδριο, στὸ ὁποῖο προβλέπεται ὅτι θὰ δηλώσουν συμμετοχὴ σχεδὸν ὅλες οἱ Εὐρυτανικὲς Ὄργανώσεις ποὺ βρίσκονται στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ μεγάλο αὐτὸ γεγονός εἶναι πρωτοβουλία τῆς ΠΑΝΕΤΡΥΤΤΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ποὺ ἔχει ἔδρα τὴν Ἀθήνα καὶ ἀγκαλιάζει ὅλους τοὺς Εὐρυτάνες ὅπου καὶ ἂν βρίσκονται.

Τὸ δραστήριο Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς «ΕΝΩΣΗΣ» μὲ πρόεδρο τὸν κ. Παναγ, Κωστοπαναγιώτη εἶχε τὴν ἐμπνευση ἀλλὰ καὶ τὸ θάρρος νὰ ἀναλάβει μία πρωτοβουλία ποὺ κατὰ τὶς προβλέψεις θ' ἀποτελέσει ἕνα νέο Σταθμὸ στὰ Εὐρυτανικὰ Πράγματα καὶ τὴν ἀφετηρία γιὰ ἄλλες μεγάλες ἐξορμήσεις γιὰ τὸ καλὸ τῆς ὁμορφης, μὰ χεμαζόμενης Εὐρυτανίας.

Τὸ πρῶτο μεγάλο βῆμα ἔγινε. Ἡ «ΕΝΩΣΗ ΕΤΡΥΤΤΑΝΩΝ ΤΟ ΒΕΛΟΥΧΙ» ποὺ ἔχει ἔδρα τὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, σὲ στενὴ συνεργασία μὲ τὴν ΠΑΝΕΤΡΥΤΤΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ δήλωσε πρώτη ἐπίσημη συμμετοχὴ στὸ Συνέδριο ὅπου θὰ ἔλθει σχεδὸν σύσωμο τὸ Διοικ. Συμβούλιο νὰ παρακολουθήσει τὶς ἐργασίες του καὶ νὰ ἐκθέσουν τὰ προβλήματα καὶ τὶς ἀπόψεις ποὺ ἔχουν οἱ ξενιτεμένοι τῆς Ἀμερικῆς.

Τὸ «ΒΕΛΟΥΧΙ» τῆς Ἀμερικῆς εἶναι κατὰ κοινὴ ὁμολογία ἕνα μεγάλο καὶ ζωντανὸ κομμάτι τῶν Εὐρυτάνων στὴν Ἀμερικὴ μὲ ζωερὴ δραστηριότητα καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν ιδιαίτερη πατρίδα μας τὴν Εὐρυτανία. Τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον τους εἶναι γνωστὸ καὶ δὲν περιορίζεται μόνον σὲ εὐχὲς ἀλλὰ καὶ σὲ ἔργα. Τὸ Γηροκομεῖο ποὺ χτίζεται τώρα στὸ Καρπενήσι εἶναι ἕνα τελευταῖο ἀπὸ παράδειγμα. Χωρὶς τὴν συμπαράσταση ἀλλὰ καὶ τὴν πρωτοβουλία τοῦ «ΒΕΛΟΥΧΙΟΥ» ἴσως νὰ μὴν εἶτανε παγματικότητα. Ἡ μεγάλη προσφορά τους ἀρχικὰ μὲ τὸ ποσὸ τῶν 100 χιλιάδων δολλαρίων καὶ ἀργότερα ἄλλες 55 χιλ. δολλάρια, ἐπισφραγίζουν τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὴν Πατρίδα. Πέρα ἀπὸ αὐτὰ ἔδωσαν τὴν ὑπόσχεση ὅτι θὰ βοηθήσουν καὶ πάλι μὲ τὴν πρόοδο τῶν ἐργασιῶν τοῦ κτιρίου.

Ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ ἕνα ΣΥΝΕΔΡΙΟ ποὺ θὰ ἔχει τεράστια σημασία γιὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρυτανίας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο τῶν Εὐρυτάνων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀποφασίστηκε νὰ προσκληθοῦν ὅλες οἱ Εὐρυτανικὲς ὀργανώσεις ποὺ βρίσκονται ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ὅπως στὴν Αὐστραλία, τὸν Καναδᾶ καὶ ἀλλοῦ. Ἡ πρόσκληση αὐτὴ ἐκτείνεται καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴ στήλη.

Ἡ καθολικὴ συμμετοχὴ τῶν ἀπανταχοῦ Εὐρυτάνων εἴτε αὐτοὶ θὰ ἔλθουν σὰν ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι Συλλόγων, εἴτε σὰν ἄτομα ποὺ ἀγαποῦν τὴν ιδιαίτερη πα-

τρίδα μας την Εδουτανία κρίνεται έντελῶς ἀπαραίτητη. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ δοθεῖ ἡ εὐκαιρία τὸ 1986 νὰ γίνει ἡ χρονιά τῆς Μεγάλης συνάντησης ὄλων τῶν Εὐρυτάνων στὸ Καρπενήσι. Ἔτσι καὶ μόνο θὰ ὑπάρξει ἡ δυνατότητα νὰ συζητηθοῦν διεξοδικὰ ὅλα τὰ προβλήματα, νὰ γίνουν προτάσεις καὶ νὰ βρεθοῦν λύσεις,

Παράλληλα θὰ σφυρηλατηθεῖ καὶ θὰ προωθηθεῖ ἡ στενότερη συνεργασία ὄλων γιὰ παραπέρα πρόοδο καὶ κοινωνικο - πολιτιστικὴ ζωὴ στὴν Εὐρυτανία. Γιὰ νὰ ὑπάρξει ἰκανὸς χρόνος γιὰ νὰ ἐτοιμαστεῖ ἓνα προκαταρκτικὸ Πρόγραμμα ποῦ νὰ περιλαμβάνει καὶ τοὺς Εὐρυτάνες τῆς Αὐστραλίας καὶ τοῦ Καναδά, παρακαλοῦνται τὰ προεδρεῖα τῶν Συλλόγων νὰ δηλώσουν ἔγκαιρα τὴ συμμετοχὴ τους μὲ ἐπιστολὲς στὴν παρακάτω Διεύθυνση:

ΠΑΝΕΥΡΥΤΤΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ «ΣΤΝΕΔΡΙΟ '86»
ΟΔΟΣ ΚΛΕΙΣΘΕΝΟΥΣ 17,
ΑΘΗΝΑ GREECE

Ἰδιαίτερα γιὰ τὴν Αὐστραλία εἶναι κρίμα νομίζω γιὰ μιὰ τόσο μεγάλη καὶ ζωντανὴ Παρουσία Εὐρυτάνων νὰ μὴν δόσει τὸ παρόν. Εἶναι συνεπῶς καταφανές ὅτι θὰ πρέπει νὰ ὑπάρξει ἐπίσημη συμμετοχὴ τους στὸ Μεγάλο Συνέδιο ποῦ θὰ γίνει τὸ καλοκαίρι τοῦ 1986 στὴν πρωτεύουσα τῆς Εὐρυτανίας.

Μέσα στὸ 1985 θὰ ὑπάρχουν περισσότερες λεπτομέρειες οἱ ὁποῖες θὰ δημοσιευτοῦν στὰ τοπικὰ περιοδικὰ καὶ ἄλλοι.

Ἀθήνα, 28.3.84

ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΧΩΡΙΟ

Μικρὸ χωριὸ μου ἄμορφο
χιλιστραγουδισμένο
κακιὰ μοῖρα σ' ἔκοψε στὰ δυὸ
καὶ στέχεις λαθωμένο.
Ἡ λαίλαπα σὲ ἔκοψε
ἀπ' τὴν κορφή ὡς τὸν πάτο
αὐτὸ ἔμως ποῦ σοῦ ἔμεινε
εἶναι καλωσγνάτο.
Ἐσὸ ποῦ μάζευσες τοὺς νιούς
καὶ γέρους ἀπ' τὰ ξένα
κι ὄλους τοὺς σφιχταγκάλιαζες
μὲ τὰ μαγνητικὰ σου χέρια.
Μικρὸς μικρὸς σὲ ἔζησα
καὶ ἔφυγα στὰ ξένα
μὰ σὰν μεγάλωσα ὅπου στάθηρα
τὸ νοῦ μου εἶχα πάντοτε σὲ σένα.

Μῆτσος Πασπάλης
Θεσ) νίκη, Φλεβάρης '84

ΕΝΤΥΠΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

● «ΤΟ ΒΕΛΟΥΧΙ», τεύχος 178 (1984). Ή έφημερίδα τών Εϋρυτανών Ἀμερικῆς, ἡ ὁποία μάς πληροφορεῖ γιά τήν κοινωνική δράση τών συμπατριωτῶν μας τόσο στήν Ἀμερική ὅσο καί στήν Ἑλλάδα, ὅπως εἶναι ἡ ἀνέγερση τοῦ Γηροκομείου στό Καρπενήσι, οἱ ὑποτροφίες Εϋρυτανῶν σπουδαστῶν κ.ἄ. Τό φετινὸ 40ὸ συνέδριο θά εἶναι ἱστορικό. Τό 1986 θά γίνει στήν Ἑλλάδα.

● «Ὁ Στέφανος Γρανίτσας ἐθελοντής εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας τοῦ 1912 - 13»: Τοῦ Παναγιώτου Κων. Βλάχου, Ἀθήναι 1983. Ἀκούρατος μελετητῆς τοῦ ἔργου καί τῆς ζωῆς τοῦ Στέφανου Γρανίτσα ὁ κ. Παν. Βλάχος προσθέτει μιὰ ἀκόμη ἀξιόλογη ἐργασία πού φωτίζει τήν πολυκύμαντη ζωὴ τοῦ ἐκλεκτοῦ Εϋρυτᾶνα πολιτικοῦ, συγγραφέα, δημοσιογράφου καί λογοτέχνη. Στὴν ἐργασία του αὐτὴ ὁ κ. Π. Βλάχος μάς δίνει ἕναν Γρανίτσα θερμὸ πατριώτη, ἀγνὸ στρατιώτη καί γενναῖο πολεμιστὴ πού θέλγεται ἀπὸ τὰ ἰδανικά τῆς πατρίδας καί τῆς ἐλευθερίας, πού σπεύδει νὰ πάρει πρῶτος τὰ ὄπλα καί νὰ συνεγείρει τοὺς συμπατριώτες του γιά τὴν εὐόδωση τῶν ἐθνικῶν μας ἀγῶνων τοῦ 1912 - 13. Ὁ κ. Βλάχος μάς δίνει λεπτομέρειες ἀπὸ τὶς διάφορες μάχες πού ὁ Γρανίτσας ἔλαβε μέρος ἢ διηύθυνε μὲ ἐπιτυχία παραθέτοντας τὴ σχετικὴ ἀλληλογραφία καί αὐτογραφα κείμενά του. Γι' αὐτὸ καί ἡ ἐργασία του αὐτὴ εἶναι μιὰ συμβολὴ ὄχι μόνο στὴν πολεμικὴ δράση τοῦ Γρανίτσα, ἀλλὰ καί γενικότερα στὴν ἱστορία τῶν Βαλκανικῶν πολέμων τοῦ 1912 - 13.

● ΤΑ ΚΑΛΛΟΝΙΑΤΙΚΑ ΝΕΑ: Περιοδικὸ τοῦ Συλλόγου Καλλονιατῶν Λέσβου, τεύχος 25, Ἰαν. - Φεβρ. - Μάρτιος 1984. Τὸ πλοῦσιο σὲ συνεργασίες, ἐκλεκτὸ περιοδικό, μὲ ποικίλη τοπικὴ ὕλη, μὲ ἐνδιαφέροντα ἄρθρα γιά τὴν μεγάλῃ κληρονομιά τοῦ 1821, τὸν ἀπολογισμό τοῦ Δ.Σ., τὸν Μητροπολίτη Μυθόμνης κ. Ἰάκωβω, ποιήματα, ἱστορίες τοῦ χωριοῦ κ.ἄ.

● ΗΡΑΚΛΗΣ ΚΑΙΟΜΕΝΟΣ: Δώδεκα ἄσματα γιά ἕναν ὄρισμὸ τῆς ζωῆς, τοῦ Θανάση Παπαθανασόπουλου, Ἀθήνα 1984. Καινούργια ποιήματα τοῦ ἐκλεκτοῦ Ρουμελιώτη λογοτέχνη, στοχαστικά, μὲ κοινωνικοὺς προβληματισμοὺς καί συμβολισμό.

● ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ: Γλωσσικὸ ἰδίωμα, ἰδιωματικὸ λεξιλόγιο, λαϊκὲς παροιμίες, ἀπεικαστά, τοῦ Δημητρίου Π. Καραπιτέρη, Ἀθήναι 1984, ἔκδοση τοῦ Καραπιτερίου Πνευματικοῦ Κέντρου. Περίλαμβάνει: 5656 λήμματα ἐτυμολογημένα, 2778 λαϊκὲς παροιμίες, 75 ἀπεικαστά.

● ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΟ ΜΙΚΡΟ ΧΩΡΙΟ: Ὁ γνωστὸς φωτογράφος τῆς Ἀντίστασης Σπύρος Μελετζῆς ἐπιστρέφοντας στὴν Εϋρυτανία 40 χρόνια μετὰ τὴν πρώτη του ἀνάβαση, πού πραγματοποίησε τὸ 1943, ἐπισκέφτηκε τὸ Μικρὸ Χωριό, στὶς ἀκρες τοῦ χρόνου. Ἐκεῖ ἀναζήτησε τὰ σπίτια, τὴν ἐκκλησία, τὸ σχολεῖο, τὸ καμπαναριό, ὅσα γνώριμα τοπία καί πρόσωπα εἶχε πρωτοαντικρῦσει τότε! Τὸ ὄδοιπορικό του αὐτό, μὲ ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στὸ Μικρὸ Χωριό πρόκειται νὰ παρουσιαστῆ ἀπὸ τὴν τηλεδράση καί τὸ ραδιόφωνο καί νὰ κυκλοφορήσει σύντομα πληρέστερο σὲ βιβλίο.

● ΧΩΡΙΑΤΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ τ. 25ο Ἰούνης '84. Τὸ περιοδικὸ τοῦ Συλλόγου «Καλλιακούδα» πού μὲ τὰ πλοῦσια περιεχόμενά του ἀποπνέει ἄρωμα ζωῆς, παράδοσης, λεβεντιάς καί ἀσύγκριτης δημοφιλίας τῶν χωριῶν τῆς Εϋρυτανίας βύθισμα - Καστανούλα - Κοντὸς - Ρωσκὰ - Στουρνάρα - Ψιανὰ - Συγκρέλλου - Ἀνιάδα - Δομνίτσα - Μεσοκώμη - Κρίκελλο - Σταυροπήγι - Στάβλοι - Σκοπιὰ.

● ΕΥΡΥΤΑΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ: Ἐφημερίδα πού ἐκδίδει στὸ Καρπενήσι ὁ νέος δημοσιογράφος κ. Π. Γεωργίου. Περιέχει ἐπικάριη ὕλη μὲ θέματα τοπικοῦ καί γενικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Ρουμελιώτικη Λαογραφία

Είναι ο τίτλος βιβλίου, το οποίο έκυκλοφόρησε αυτές τις μέρες. Και δέν είναι ένα συνηθισμένο βιβλίο. Ή έκδοση του βιβλίου αυτού είναι προϊόν μακράς, επίμονου και σχολαστικής έρευνας, δεκαετίας και πλέον, που κατέληξε στη σύνταξη μιás πλήρους γραμματικής ή όποια διέπει τό ρουμελιώτικο γλωσσικό ίδίωμα.

Είναι ένα βιβλίο (500 σελίδων), που δέν πρέπει νά λείψει από κανένα ρουμελιώτικο σπίτι, γιατί για πρώτη φορά κυκλοφορεί στον Έλληνικό χώρο.

Είναι τό βιβλίο, που χύνει άπλετο φώς, γύρω από τους κανόνες που διέπουν τό γλωσσικό ίδίωμα τής Ρούμελης και που οί κανόνες του αυτού, ξεπηδούν άβίαστα μέσα στις γραμμές του πρώτου μέρους του βιβλίου και τεκμηριώνονται με πάρα πολλά και άναμφισβήτητα παραδείγματα.

Στή συνέχεια, ακολουθεί τό δεύτερο μέρος, με ένα άνεπανάληπτο λεξιλόγιο (5.656) ιδιωματικών ρουμελιώτικων λέξεων, πλήρως έτυμολογημένων και γραμμένων στην καθομιλουμένη ρουμελιώτικη γλώσσα.

Στό τρίτο μέρος, συνεχίζεται ή καταγραφή (2.778) λαϊκών τοπικών παροιμιών, γραμμένων και αυτών, με τό ρουμελιώτικο ίδίωμα και με μιá σύντομη περιγραφή τής σημασίας έκάστης έξ αυτών.

Τέλος ακολουθεί ένα τέταρτο μέρος με (75) άπό καστά (άπεικαστά), που είναι μιá πανάρχαια ρουμελιώτικη συνήθεια κάτι σαν τά σημερινά «τέστ» που δξύνουν τό μυαλό του ανθρώπου.

Ή όλη έργασία εκδόσεως, έγινε με δαπάνη του ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΕΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ τό όποιο και διαθέτει τό βιβλίο άπό τό γραφείο (10) του πρώτου όρόφου μεγάρου τής όδου Σωκράτους 59 και στα τηλέφωνα: 52.26.801, 52.26.802, 64.64.180 και 51.33.453.

(ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΕΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ)

Γιά νά πάρουν μιá ιδέα οί άναγνώστες μας του πολυ ενδιαφέροντος αυτού βιβλίου δημοσιεύουμε ένα δείγμα κλίσης όνομάτων (Γραμματική) καθώς και μερικά άπεικαστά (αϊνίγματα).

Παραδείγματα κλίσης ούσιαστικών

Πτώσεις	Ένικός άριθμός			(ούδέτερα)
Όνομαστ	του β'νó	του πεύκου	του σίδηρου	του πρόσουπου
Γενική	τ' β*νου	τ' πεύκ*	τ' σιδηργιού	τ' προυσώπ*
Είτιατική	του β'νó	του πεύκου	του σίδηρου	του πρόσουπου
Κλητική	β*νó	πεύκου	σίδηρου	πρόσουπου

Πτώσεις	Πληθυντικός άριθμός			
Όνομαστι	τά β*νά	τά πεύκα	τά σίδηρα	τά πρόσουπα ή προυσώπατα
Γενική	τ' β*νών	τ' πεύκουν	άπ' τά σίδηρα	τ' προυσώπου ή άπ' τά πρόσουπα ή προυσώπατα
Αίτιατική	ή άπ' τά β*νά	ή άπ' τά πεύκα		
Κλητική	τά β*νά	τά πεύκα	τά σίδηρα	τά πρόσουπα ή προυσώπατα
	β*νά	πεύκα	σίδηρα	πρόσουπα ή προυσώπατα

Πτώσεις	Ένικος αριθμός	(άρσενικά)
Όνομαστική	οὐ μουστιρῆς	οὐ πραγματεφτῆς
Γενική	τ' μουστιρῆ	τ' πραγματεφτῆ
Αιτιατική	τοῦ μουστιρῆ	τουν πραγματεφτῆ
Κλητική	ἔ ἢ ω μουστιρῆ	ἔ ἢ ὦ πραγματεφτῆ

Πτώσεις	Πληθυντικός αριθμός
Όνομαστική	οἱ μουστιρῆδες οἱ πραγματιφτάδεις
Γενική	τ' μουστιρῆδων ἢ ἀπ' τς μουστιρῆδες τ' πραγματιφτάδων ἢ ἀπ' τς πραγματιφτάδεις
Αιτιατική	τς μουστιρῆδες τς πραγματιφτάδεις
Κλητική	ἔ ἢ ὦ μουστιρῆδες ἔ ἢ ὦ πραγματιφτάδεις

Πτώσεις	Ένικος αριθμός	(Θηλυκά)
Όνομαστική	ἡ φουλιᾶ ἡ ὥρα ἡ μέλ*σα ἡ νιράιδα ἡ πέρδικα	
Γενική	τς φουλιᾶς τς ὥρας τς μέλ*σας τς νιράιδας τς πέρδικας	
Αιτιατική	τ' φουλιᾶ τν ὥρα τ' μέλ*σα τ' νιράιδα τν πέρδικα	
Κλητική	φουλιᾶ ὥρα μέλ*σα νιράιδα πέρδικα	

Πτώσεις	Πληθυντικός αριθμός
Όνομαστική	οἱ φουλιές οἱ ὄρες οἱ μέλ*σις οἱ νιράιδεις οἱ πέρδικεις
Γενική	τ' φουλιῶν ἢ ἀπ' τς φουλιές τ' μελ*σῶν ἢ ἀπ' τς μέλ*σις τ' νιραιδιῶν ἢ ἀπ' τς νιράιδεις τ' πειρδικῶν ἢ ἀπ' τς πέρδικεις
Αιτιατική	τς φουλιές τς ὄρες τς μέλ*σις τς νιράιδεις τς πέρδικεις
Κλητική	φουλιές ὄρες μέλ*σις νιράιδεις πέρδικεις

Ἄπεικαστὰ (αἰνίγματα)

Σανιδ* - παλιουσαν*δου, στ' θάλασσα μουσκεύ*. Τί εἶναι; (Ἡ γλώσσα).
 Σί κῆπου δέ φ*τεύιτι, σί πιριθόλ* ὄχ*, βασιλιάς τού γεύιτι κι ούλους οὐ κόσμους τόχ*. Τί εἶναι; (Τό ἀλάτι).
 Σκίζου - ρίζου τού θ*νό, θρίσκου πιθιρά κι πιθιρό, νύφ* κι γαμπρό κι δυο καλά σκαφίδια. Τί εἶναι; (Τό καρύδι).
 Σπαραγκαθίς* τού μαντρί κι κόκκινα τ ἀγίδια. Τί εἶναι; (Τό ρόδι).
 Στοῦ δρόμου ὅπου πήγινα, θηρίου τί ἀπήνησα, εἶχι πέντι κιφάλια, τέσσερις ἀναπνοές, εἴκουσ* χέργια κι πουδάργια κι νύχια ἴκατό. Τί εἶναι; (Ἡ νεκρός πού τόν μεταφέρουν τέσσερες).
 Ἦ ἀρνάκ* μ' τού μπίμπιλου στή μπιμπιλιά διμένου (ἢ κ*μάτι) ἀν φάει ξύλου (ἢ κλαρί) τρέφιτι κι ἀν πικεῖ νιρό πιθαίν*. Τί εἶναι; (Ἡ φωτιά).
 Τοῦ τοιτσι, κρατεῖ λιλί. Τί εἶναι; (Τό αὐτί μέ τό σκουλαρίκι).
 Ἦ ράχ*-ράχ* πάει κι πίσου δέν τ*ράει. Τί εἶναι; (Τό ψαλίδι).
 Ἦ ράχ*-ράχ* πά*ινα, σκούζοντας κι θάζοντας. Τί εἶναι; (Τό ψαλίδι).
 Τριγύρου στοῦ σπ*τάκι μ', κουπιλίσις χόρευαν. Τί εἶναι; (Ἡ θροχή).
 Χέζ* ἴλιές κι κατ*ράει λάδ*. Τί εἶναι; (Ἡ γίδα).
 Χιλ*-μίλ* καλου*έρ*, ἄλλ* τ' ἀνάσκια κι ἄλλ' τ' ἀπίστομα. Τί εἶναι; Τά κεραμύδια).

ΜΙΚΡΟΧΩΡΙΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Στη στήλη αυτή δημοσιεύονται πάντοτε γράμματα Μικροχωριτών ή μη που απευθύνονται προς το περιοδικό ή την 'Αδελφότητα. Κατά προτίμηση δημοσιεύονται τα γράμματα των ξενιτεμένων, γιατί τους δίνεται έτσι ή ευκαιρία να επικοινωνήσουν με όλους τους συγχωριανούς. Τους ευχαριστούμε που μας σκέφτονται.

Ἀδελαΐδα 8.3.84

Ἀξιότιμε κ. Πρόεδρε και σεβαστά μέλη τῆς Ἀδελφότητας ἀπὸ τὴν μακρινὴ Αὐστραλία, σὰς χαιρετοῦμε και σὰς συγχαίρουμε γιὰ τὸ ἔργο πὺ ἐπιτελεῖτε. Γιὰ τὰ «Μικροχωρίτικα Γράμματα» πὺ μᾶς στέλνετε σὰς εὐχαριστοῦμε. Εἶναι ἕνα ἐξαιρετικὸ δεῖγμα ἀγάπης πρὸς ἐμᾶς τοὺς ξενιτεμένους. Συνεχεῖστε τὸ ἔργο σας και πὺς ἔλοι οἱ Μικροχωρίτες θὰ ἀνταποκριθεῖτε πρὸς τὸ ἔργο σας. Νὰ ἐσπυλίσω ἐν τῷ ἔργῳ τὸ ἔθνος και ἔστω τὸ πᾶν εἰς εὐεχίαν, ἀλλὰ στέλνετε κἂν καὶ ἄλλα.

Νὰ χαιρετοῦμε
Μὲ ἐκτίμηση και ἀγάπη
Σεραφεῖμ Νταφύλλης
Εὐφροσύνη Νταφύλλης

Ἐν Νέα Ὑόρκη τῆ 8.3.84

Ἀγαπητοὶ μου χωριανοὶ και φίλε Κλεομένη, σὰς ζητῶ συγγνώμη γιὰ τὴν καθυστέρηση τῆς συνδρομῆς μου. Σὰς στέλνω πὸς 20 δολ. και εὐχομαι τὸ γράμμα μου νὰ σὰς εὖρει πλήρεις υγείας και χαρὰ. Χαιρετισμοὺς σὲ ἄλλους τοὺς Μικροχωρίτες και σὲ ἄλο τὸ Συμβούλιο.

Σὰς χαιρετῶ.
Παναγιώτης Σιαφάκας

Υ.Γ.: Οἱ Μικροχωρίτες θέλουν τὴν Ἀγία Γραφή και τὴν Καινὴ Διαθήκη και μάλιστα σὴν δημοτικὴ γλῶσσα.

Ἡ ἔκδοση τῆς Καινῆς Διαθήκης σὲ κείμενο και μετάφραση τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρί-

ας τῶν τεσσάρων καθηγητῶν εἶναι ἐγκριμένη ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀριθ. πρωτοκόλλου 111) 19.2.80.

ΥΜΝΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΙ

Ἐργάτη προχώρα
διότι εἶναι καιρὸς
εἶναι μαζί μας ὁ Ἰησοῦς Χριστός.
Μὲ τὴν νίκη μπροστά
νὰ ἐργαστοῦμε μαζί
γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ τὴν παντοτινὴ.

Ἐργάτη προχώρα
μὴν φοβάσαι ἐμπρός,
διότι εἶναι μαζί μας ὁ Ἰησοῦς Χριστός.
Εἶναι μαζί μας και πέθανε στὸ Γολγοθά
γιὰ τὰ παιδιά του τ' ἀγαπητά.

Παν. Σιαφάκας

Μέρυλαντ 14.3.84

Ἀγαπητὲ Μένιο, γειά σου,

Γιὰ τὰ «Μικροχωρίτικα Γράμματα» σὰς εὐχαριστῶ πολὺ. Μᾶς ἄρεσε πάρα πολὺ. Τὰ διάβασα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος και σὴ μητέρα μου, ἡ ὁποία εὐχαριστήθηκε πολὺ, ἀκούγοντας και μαθαίνοντας πολλὰ νέα γύρω ἀπὸ τὸ ἀγαπημένο μας χωριό. Σὰς ἐσωκλείω 20 δολάρια γιὰ νὰ μᾶς στέλνετε τὰ «Μικροχωρίτικα Γράμματα».

Και πάλι εὐχαριστῶ και χαιρετισμοὺς σὲ ἄλλους.

Κασσιανή

Ἱερά Κοινοβιακή & Σταυροπηγιακή Μονή

Παναγίας Τατάρνης

Εὐρυτανίας

Ἐν Ἱερᾷ Μονῇ Τατάρνης τῇ 9 - 7 - 1984
Μνήμη Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Παγκρατίου
ἐπισκόπου Ταυρομενίας.

Τοῖς ἀξιότιμοις κυρίοις
τοῖς συγκροτοῦσι τὸ διοικητικὸν συμβούλι-
ον τῆς Ἀδελφότητος Μικροχωριτῶν «Με-
ταμόρφωσις τοῦ Σωτήρος», εὐχαιτικῶς καὶ
ἀσπασίως εἰς Ἄ θ ἦ ν α ς.

Ἀξιότιμοι κύριοι,
χαίρετε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ἄσμενοι ἐλάβομεν τὴν ἐκ δραχ. δέκα
πέντε χιλιάδων ταχυδρομικὴν ἐπιταγήν.
Διὰ τοῦ μετὰ χεῖρας Ἱεροσφραγίστου Μο-
ναστηριακοῦ ἡμῶν Γράμματος θερμῶς εὐ-
χαριστοῦμεν ὑμᾶς διὰ τὴν ἀγάπην ὑμῶν
πρὸς τὸ ἡμέτερον Ἱερὸν Ἑσυχαστήριον
τῆς Ὁσίας Μαρίας, ἀλλὰ γε καὶ διὰ τὴν
μεῖζονα περιοχὴν τοῦ Μικροῦ Χωρίου.

Παρακαλοῦμεν, ὅπως διαβιβάσητε τὰς
πολλὰς καὶ θερμὰς εὐχαριστίας ἡμῶν καὶ
πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς δωρητὰς τὸν τε ἀξιό-
τιμον κύριον Γ. Παπαδῆν καὶ τὴν ἐρίτιμον
κυρίαν Εὐφηνίαν Παπαδῆ. Δεόμεθα, καί-
τοι γε ἀνάξιοι ὄλως καὶ οὐρανὸν ἀντοφθαλ-
μίσεια μὴ δυνάμενοι, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς
ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀποικοιμένου Πα-
ναγιώτου Παπαδῆ ἐν σκηναῖς δικαίων καὶ
ἐν κόλποις Ἀβραάμ.

Δεόμεθα ὡσαύτως, ὅπως ἡ ἀδελφότης
ὑμῶν συνεχίζῃ ἀδιαταράχως καὶ οὐριοδρο-
μοῦσα τὸ θεάρεστον αὐτῆς ἔργον. Δι' ἡμᾶς

τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι τούτοις διοῦντας, ἡ δρα-
στηριότης τούτων ὀρθῶς τοποθετημένων
συλλόγων εἶναι μεγάλη παρηγορία καὶ ἄλ-
λη δρόσος Ἀερίμων.

Μετὰ καὶ αὐθις πολλῶν εὐχαριστιῶν καὶ
εὐγνωμοσύνης, διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς ἐ-
ξαιρέτου καὶ εὐχῶν διαπύρων ἐν Κυρίῳ,
ἐλάχιστος ἐν Ἱερομονάχοις

Δοσίθεος
καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐν
Χριστῷ ἀδελφοί

2 Ἀπριλίου 1984

Ἀγαπητὴ Κλεομένη,

Ἐλαβα τὸ περιοδικὸ «Μικροχωρίτικα
Γράμματα». Ἡ χαρά μου εἶναι ἀπερίγρα-
πτη, πολὺ σὰς εὐχαριστοῦμε.

Τὰ περιεχόμενα τοῦ περιοδικοῦ εἶναι
πάρα πολὺ ὠραία. Μᾶς φέρνει πολλές ἀνα-
μνήσεις.

Σὰς στέλνω τὴν συνδρομὴ μου.

Μὲ φιλικὴ ἀγάπη
JAMES ZACHARY
(Δ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ)

Υ.Γ.: Χαιρετισμούς στοὺς γνωστούς καὶ
Συμβούλιο καθὼς τὸ δάσκαλο Παπαδῆ.

Κύριε Κουτσούκη,

Σὰς στέλλω 3.000 δρχ. γιὰ τὴν ἀποπε-
ράτωση τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Μεταμορφώσε-
ως τοῦ Σωτήρος καὶ εὐχομαι νὰ φυλάει ὅ-
λο τὸ χωριὸ μας μαζί με τοὺς ἀγαπητούς
χωριανούς καὶ πρὸ παντὸς αὐτοὺς ποὺ ἐ-
νεργοῦν γιὰ τὴν ἐπισκευὴ τοῦ ναοῦ αὐτοῦ.

(Τὸ γράμμα ποὺ μᾶς ἔστειλε τὸν τελευ-
ταῖο χρόνον ὁ ἀείμνηστος Παν. Ε. Παπαδῆς
εἶναι ἓνα δεῖγμα τῆς ἀπέραντης καλωσύ-
νης του).

Σκέψεις ενός Μικροχωρίτη

Ἄγαπητοί φίλοι γειά σας,

Ἐπειδὴ πιστεύω ὅτι τὸ περιεχόμενο τοῦ-
το στηρίζεται στὴ λογικὴ, θὰ ἔχετε τὴν
καλωσύνη νὰ τὸ καταχωρήσετε στὰ Μικρο-
χωρίτικα Νέα. Τὸ θέμα μου εἶναι: Κακο-
δαιμονία σὲ δολοκλήρη τὴν ὑδρόγειο.

Κρατοῦντες καὶ κρατούμενοι,

Δὲν εἶναι εὐκόλο ἂν ὄχι ἀδιανόητο, νὰ
μπορέσουν νὰ σκεφθοῦν οἱ κρατοῦντες, ὅτι
οἱ πόλεμοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδίδουν
πάντοτε ὅτι ἀπέδιδαν εἰς τὸ παρελθόν.

Καὶ νὰ πάρουμε τὸν Α' Παγκόσμιο ποῦ
τὸν ἔζησα καὶ ἐγώ.

Ποιὸς τὸν ἔκαμε καὶ γιατί;

Τὸν ἔκαναν οἱ κρατοῦντες μὲ τὸ φιάσκο
ποῦ μαγεῖρεψαν στὸ Σεράγεβο καὶ ἔρριξαν
τὸν κοσμάκι στὸ μακελειό. Ποιὸς κέρδισε;

Μόνον οἱ ἔμποροι τοῦ θανάτου.

Ἢ ὅταν ἤμουνα παιδί καὶ ἀφοῦ τελείωσε
ὁ πόλεμος αὐτὸς παρακολούθησα ἐδῶ στὴ
Θεσσαλονίκη στὸν κινηματογράφο «Τὸν
βαρκάρη τοῦ Βόλγα». Εἶδα πῶς οἱ κατάδι-
κοι μουζικκοὶ τραβοῦσαν μὲ τὸ παλαμᾶρι
στὴ στεριά τὴ μαούνα ποῦ τὴν πῆγαιναν
νὰ ξεφορτώσουν καὶ νὰ φορτώσουν καὶ ἂν
τύχαινε τὸ παλαμᾶρι νὰ κάνει σὲ κάποιον
κοιλιά, ἀμέσως ὁ ἔφιππος ἐπιστάτης τὸν
τρέλλαινε μὲ τὸ κουρμπάτσι στὸ ξύλο.

Ἢ, λοιπόν, αὐτὸς ὁ ξυπόλητος μουζικκος
ἤρθε ἡ ὥρα καὶ ἐπάνω στὸ γόνατο πῆρε τὸ
κεφάλι τοῦ κρατοῦντος Τσάρου.

Ἢ ἐδῶ βρῖσκει τὴν ἐφαρμογὴ του αὐτὰ
ποῦ λέει ὁ ψαλμωδός: «Τὰ μωρὰ ἐξελέξα-
το Κύριος ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνει» καὶ
«ὅτι καδεῖλε δυνάστη ἀπὸ θρόνου καὶ ὕψω-
σε ταπεινοὺς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν
καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενοὺς».

Ἢ ἐπίσης ἐφτιαξαν καὶ τὸν Β' Παγκό-
σμιο, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Χίτλερ καὶ βοηθοὺς
τὸν Μουσολίνι καὶ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ἰ-
απωνίας. Ποιὸ τὸ ἀποτέλεσμα;

Καταστροφές καὶ πάλι καταστροφές, μὲ

ποτάμια αἷμα.

Ποιὸς τὰ πλήρωσε ὅλα αὐτὰ; Μόνον καὶ
μόνον ὁ κοσμάκης.

Τελείωσε γιὰ ὅλους ὁ πόλεμος αὐτός, ἀλ-
λὰ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὄχι, διότι οἱ ἀρχιμά-
γειροι τὸν ἐφτιαξαν κατὰ τέτοιο τρόπο, ποῦ
ἔπρεπε νὰ ἀλληλοσκοτωθοῦν οἱ Ἕλληνες
στὸ Γράμμο - Βίτσι, ποῦ ἔκαναν δυὸ θήμα-
τα ἐμπρός καὶ ἓνα πίσω σκόπιμα, μέχρις ὅ-
του γονάτισαν οἱ ὀλίγοι.

Καὶ ποιὸς κέρδισε ἀπὸ τὴν ὑπόθεση
αὐτή;

Ἢ ὁ κοσμάκης ποῦ εἶχε ἓνα χιλιάριο ποῦ
ἔγραφε: ΠΛΗΡΩΤΕΑΙ ΕΠΙ ΤΗ ΕΜΦΑ-
ΝΙΣΕΙ καὶ τὸ ἀχρήστευσε ὁ Σβῶλος;

Καὶ ἔγιναν ὅλα αὐτὰ ἔτσι μολοντί ἡ
Ἑλλάδα ἦταν νικήτρια στὸν πόλεμο. Ἢ ἔγι-
νε κανένας πόλεμος καλός; Ναι ἔγινε ὁ Ἐ-
θνικοαπελευθερωτικὸς τὸ 1821 ἀπὸ μιὰ
χούφτα Ἕλληνες τίμους πατριῶτες, ποῦ
τὸν εὐλόγησε καὶ ὁ Θεὸς καὶ νίκησαν διότι
δὲν ἦταν κατακτητικοί.

Ἢ ἐπιμένω ὅτι εἶναι δύσκολο νὰ ἀντιλη-
φθοῦν οἱ κρατοῦντες οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι χρι-
στιανοί, οὔτε ὀρθόδοξοι ἔστω τοῦ γλυκοῦ
νεροῦ ποῦ εἶμαστε οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς,
ἀλλὰ εἶναι ἀντίχριστοι καὶ οἱ κακοὶ δαίμο-
νες ἐπὶ τῆς γῆς μὲ μορφὴ ἀνθρώπου.

Τὸ λέω δὲ αὐτὸ καὶ φέρνω σὰν παρά-
δειγμα τὸν βασιλέα Ἡρώδη, ὁ ὁποῖος ἔδω-
σε ἐντολὴ πρὶν δυὸ χιλιάδες χρόνια καὶ ἔ-
σφαξαν 14.000 νήπια γιὰ νὰ μὴν τοῦ πά-
ρει τὴν ἐξουσία ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ!

Ἢ πρέπει ὅμως νὰ θάλουν καλὰ στὸ μυα-
λό τους ὅτι ὀπωσδήποτε θάρθει μιὰ στιγμὴ
ποῦ ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ θὰ πεῖ: «Ἄ-
φρον, ἄφρον τί ποιήσεις ἄδε ἐτοίμασες».

Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ
μὲ ἀγάπη καὶ φιλία

Μῆτσος Πασπάλης

Θεσσαλονίκη, Φλεβάρη 1984

ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΧΡΕΟΣ

Κρίσεις, Σχόλια και Συμπληρώσεις

“Όπως είχαμε προαναγγείλει, δημοσιεύουμε συμπληρωματικές συνεργασίες και έπιστολές διευκρινιστικές ή κριτικές και αφορούν τὸ βιβλίο πὸν κυκλοφόρησε ἡ Ἐδελφότητα πρόσφατα μὲ τὸν τίτλο ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΧΡΕΟΣ. Πιστεύουμε ὅτι, τόσο αὐτὲς ὅσο καὶ οἱ ἄλλες πὸν θὰ ἀκολουθήσουν, θὰ βοηθήσουν στὴν πλατύτερη ἐνημέρωση καὶ γνωριμία τῆς ἱστορίας τῆς κατοχῆς στὴν περιοχή μας.

Εὐχαριστῶν τὴν φιλοπρόδοον καὶ εὐεργετικῶς δρῶσαν Ἐδελφότητα Μικροχωριτῶν διὰ τὴν εὐγενῶς πεμφθεῖσαν μοι πρόσφατον ἔκδοσίν τῆς «ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΧΡΕΟΣ» καὶ συγχαίρων διὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ προσφορὰν τόσο ὕλικου, ἀναφερομένου εἰς τὰ γεγονότα τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως καὶ μεγάλης δοκιμασίας τοῦ Μικροῦ Χωρίου, εὐχομαι ἐν ἀγάπῃ πᾶσαν ἀπὸ Θεοῦ εὐλογίαν εἰς ἅπαντα τὰ Μέλη τῆς Ἐδελφότητος καὶ ἰδιαίτερος εἰς τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον αὐτῆς διὰ συνέχισιν τῆς εὐεργετικῆς διακονίας καὶ περαιτέρω πνευματικῆν εὐφορίαν.

†

Ὁ Μητροπολίτης Καρπενησιῶν
Νικόλαος

Ἀγαπητὲ κ. Κουτσούκη,
χαίρεις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ἔλαβον τὸ ἀποσταλέν μοι βιβλίον «Μνήμη καὶ χρέος» καὶ θερμῶς εὐχαριστῶ. Πολλὰ ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ἄρθρων ἀνέγνων καὶ ἐθαύμασα τὸν ἥρωισμόν, τὴν καρτερίαν, τὰς θλίψεις τῶν κατοίκων τῆς ἰδιαίτερας σου πατρίδος. Δὲν εἶμαι θεθαίως εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν γραφομένων. Ἦτο μία περίοδος ἀνώμαλος καὶ πᾶς τις γράφει ἀπὸ τῆς ἰδικῆς του ὀπτικῆς γωνίας ἢ καὶ καθοδηγεῖται γράφων ἐκ τῶν πολιτικῶν του πεποιθήσεων. Οἱ Ἕλληγες δυσκόλως γράφουν «Ἱστορίαν». Ὅγτες λαὸς αὐθόρητος καὶ συνασθηματικός, παρεμβάλλουν εἰς τὰς διηγήσεις τῶν τὰς προσωπικὰς συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας. Ὡς ἐκ

τούτου πρέπει να ανατρέχουμε πολλάκις εις ξένους ιστορικούς διά να διαγνώσωμεν τί πράγματι συνέβη εις ώρισμένην στιγμήν τῆς ἰδικῆς μας ἱστορίας.

Εἶμαι ἕμως πεπεισμένος ὅτι διὰ τόσον δραματικὰς περιόδους ὡς ἡ τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως, πρέπει νὰ γράφουν οἱ πάντες οἱ μετασχόντες εις αὐτήν, ἀνεξαρτήτως ποῦ ἀνήκον τότε πολιτικῶς. Ἡ πολυπρισματική θεώρησις θὰ δώσῃ τὴν δυνατότητα εἰς τὸν νηφάλιον ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος νὰ γράψῃ τὴν πραγματικὴν ἱστορίαν. Τότε θὰ ἀποσκυβαλισθῇ ὁ σίτος, θὰ καὶ τὸ ἄχυρον καὶ θὰ μείνῃ ὁ καρπός.

Βεβαίως ἡ μέση καὶ βασιλικὴ ὁδὸς τῆς συνέσεως τῆς ἀντικειμενικότητος, τῆς μὴ χειρουργικῆς δίκῃν Προκρούστου ἐπεμβάσεως εἰς τὸ ἱστορικὸν γίγνεσθαι, εἶναι εἰσέτι δι' ἡμᾶς ὀμηρικὴ Ἰθάκη. Πόθος δυσεκπλήρωτος καὶ πλοῦς τρικυμώδης. Ὁμως κάποτε πρέπει νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ, εἰς τὸν ἀκλυστον λιμένα τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

Εὐχαριστῶ καὶ αὐθις διὰ τὴν τιμητικὴν προσφοράν. Συγχαίρω διὰ τοὺς κόπους καὶ τοὺς πόνους. Ἡ εὐθύνη τῆς ἀντικειμενικότητος βαρύνει τοὺς ὑπογράφοντας. Εἰς σέ μένει ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. Ἐπίμησες ἡρωικοὺς νεκρούς. Εὖγε.

Μετὰ τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης
καὶ εὐχῶν διαπύρων
ἐλάχιστος ἐν Ἱερομονάχοις
Δοσίθεος

Χαλκίδα, 12.3.84

Πρὸς
τὴν «Ἀδελφότητα Μικροχωριτῶν»

Ἀθήνας

Ἀγαπητοὶ κύριοι,

Μὲ πολλὴ χαρὰ πῆρα τὸ βιβλίον σας «ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΧΡΕΟΣ» καὶ μὲ βαθύτατη συγκίνηση τὸ μελέτησα.

Ὅπως καὶ σεῖς πιστεύω ὅτι τὸ ἔργον καὶ τὸ χρέος δὲν τέλειωσε.

«Χρωστᾶμε σέ ὅσους
ἤρθαν, πέρασαν,
θάρθουνε, θὰ περάσουν.
Κριτὲς θὰ μᾶς δικάσουν
οἱ ἀγέννητοι, οἱ νεκροί»,

ὅπως χαρακτηριστικὰ τὸ λέει ὁ ἔθνικός

μας ποιητὴς Κ. Παλαμᾶς καθὼς καὶ ὁ Δ. Σακκάς στὸ βιβλίον σας (σελ. 132).

Μὲ σεμνὴ ὑπερρφάνεια στὴ μνήμη τῶν ἐνδόξων νεκρῶν καὶ μὲ βαθιὰ συναίσθησιν τοῦ χρέους μας πρὸς τὴ νέα γενιά, εἶμαι συμπαραστάτης σὲ κάθε ἔργον σας ποῦ ἀποδέλπει στὴν πρόοδο καὶ προκοπὴ τῆς πατρίδας μας.

Σᾶς εὐχαριστῶ
Παῦλος Μπίρτσας
Δάσκαλος

Ἀφεντάκη 7, Χαλκίδα
Τηλέφ. 0221 - 84763

Ἀγαπητὲ κ. Κλεομένη,

Πρὸ πολλοῦ ἔλαβα τὸ βιβλίον (Μνήμης καὶ χρέος) τὸ ὁποῖον ἐκδόσατε ἐπὶ τῇ ἑορτασμῇ τοῦ ἔτους τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως καὶ εἰς μνήμη τῶν θυμάτων τοῦ χωριοῦ μας κατὰ τὰ χρόνια τοῦ ἀγῶνα τῆς Ἀντιστάσεως ἐναντίον τοὺς κατακτητῆς. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἦταν πράγματι ἀπαραίτητο καὶ θὰ μείνῃ ἱστορικὸν κειμήλιον γιὰ τὴ νέα γενιά ποῦ ἔρχεται πίσω μας καὶ δὲν πρέπει νὰ λείπει ἀπὸ κανένα σπίτι — πρὸ παντὸς Μικροχωρίτικο. Εἶναι βιβλίον, στὸ εἶδος τοῦ ἀνεπανάληπτο διότι ἀνεπανάληπτα — πιστεύω — θὰ εἶναι καὶ τὰ δράματα τοῦ χωριοῦ μας τουλάχιστον στὸ βαθμὸ αὐτὸ, στὰ μέλλοντα καὶ ἀπότερα χρόνια τῆς ζωῆς του. Τετρακόσια περίπου χρόνια μὲ κατοχὴ τῶν Τούρκων, μιᾶς φυλῆς ποῦ ἔχει δώσει ἐξετάσεις γιὰ τὴς βαρβαρότητές της, δὲν γνώρισε ὁ λαὸς του τὰ ἀπίστευτα τραγικὰ γεγονότα ποῦ γνώρισε μέσα στὰ τρία χρόνια κατοχῆς ἀπὸ τοὺς λεγόμενους χριστιανούς.

Καταλαβαίνω τίς θυσίες καὶ πρὸ παντὸς τοὺς κόπους ποῦ καταβάλλατε γι' αὐτὸ τὸ ἱστορικὸν κειμήλιον, καὶ σᾶς χρειάζεται εἰνας μεγάλος ἔπαινος τόσο σὲ σᾶς προσωπικῶς ὅσο καὶ σὲ κάθε συνεργάτη σας.

Ἀγαπητὲ Μένιο, ἀπὸ τὴν προσωπικὴ μου ζωὴ καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ξενητεμένων χωριανῶν καὶ κάθε ξενητεμένου ποῦ ἀφήνει τὴν πατρίδα του καὶ ὄλα τὰ προσφιλή του πρόσωπα νὰ πάει στὰ ξένα μὲ κάποιον πρόγραμμα, καὶ μὲ τὴν παθολογικὴ ἀγάπη γιὰ τὸ χωριὸ του, ἔχω ἐμπνευστεῖ τὴν πραγματῖα μου αὐτὴ ὑπὸ τύπον ποιήματος καὶ

σας τή στέλνω. Ἐπειδὴ ἔχω τή γνώμη ὅτι σάν ποιήματα εἶναι καλῶς ἑναρμονισμένο, θά ἐπιθυμοῦσα νά τὸ δημοσιεύσετε — ἔάν τὸ δημοσιεύσετε — χωρὶς νά ἐπιφέρετε καμιά ἀλλαγὴ καὶ σέ καμιά λέξη.

Δὲν μπορῶ νά πῶ ὅτι εἶναι καμιά σοβαρὴ λογοτεχνία, πιστεύω ὅμως ὅτι δὲν εἶναι τόσο ἀσχημο ὥστε νά θίγεται ἡ σοβαρότητα τοῦ περιοδικοῦ. Ἐάν θίγεται ἀπ' αὐτὸ κάποιος, αὐτὸς θά εἶμαι ἐγώ. Παρακαλῶ λοιπὸν νά τὸ δημοσιεύσετε ὅπως ἀκριβῶς εἶναι — ἔάν τὸ δημοσιεύσετε — χωρὶς γι' αὐτὸ νά σας θεωρῶ ὑποχρεωμένους.

Μόνο τυπογραφικὰ λάθη μπορεῖτε νά διορθώσετε γιατί, ὅπως ξέρετε, εἶμαι Δημοτικὸν σχολεῖον.

Τὶς εὐχές μου σέ ὅλο τὸ Δ. Συμβούλιο καὶ σέ κάθε Μικροχωριτῆ.

Με ἀγάπη καὶ τιμῆ
Ι. Σ. Ζαχαρόπουλος

Ἀπρίλιος 1984

Υ.Γ.: Τὸν τίτλο τοῦ ποιήματος ἔάν νομίζετε ὅτι μπορεῖτε νά θάλατε κάτι πιὸ ταιριαστὸ μπορεῖτε νά τὸ κάνετε, ἀλλὰ μόνο τὸν τίτλο.

12 Φλεβάρη 1984

Ἀγαπητὴ Κλεομένη καὶ ὀλόκληρη τὴν διοίκηση Ἀδελφότητας Μικροχωριτῶν «Ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Σωτήρος», θεωρῶ ὑποχρέωσή μου νά σας συγχαρῶ γιὰ τὴν ἀφιλοκερδῆ μεγάλη σας προσφορά γιὰ κάθε ἐκπολιτιστικὴ, ιστορικὴ καὶ ἀδελφικὴ ἐνημέρωση μὲ τὰ «Μικροχωριτικὰ Γράμματα». Δυστυχῶς βρίσκομαι ἀναγκαστικὰ 35 χρόνια μακριά, εὐτυχῶς σέ φιλόξενη χώρα, πού μᾶς ἐξασφαλίζει κάθε δυνατὴ ἐξυπηρέτηση, ὅπως καὶ στοὺς δικούς της πολίτες.

Πιστεύουμε ὅτι σύντομα θά ἐπαναπατριθοῦμε, ἂν ζοῦμε, γιατί πέρασα τὰ 80 χρόνια ζωῆς. Ἐπιθυμῶ νά σας βοηθήσω μὲ τίς ἐλάχιστες δυνάμεις μου γιὰ νά συνεχίσετε τὸ θεάρεστο ἔργο σας.

Αἰσθάνομαι υπερήφανος γιὰ τὴν ἐκδοση τοῦ ἐπιμελημένου βιβλίου ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΧΡΕΟΣ, πού δὲν τοῦ λείπει ἡ λογοτεχνικὴ

πνοή, ἂν καὶ γραμμμένο ἀπὸ αὐτόπτες μάρτυρες τοῦ ἀγώνα. Ἱστορικὰ εἶναι τελείως ἀντικειμενικό.

Σας στέλνω μερικὲς ἐνθυμώσεις γιὰ τίς γυναῖκες τοῦ χωριοῦ μας. Ἀπὸ τίς ἰδεολογικὲς μου πεποιθήσεις δλέπω τίς γυναῖκες ἀδικημένες κοινωνικά, γενικῶς, καὶ σας ἀφήνω στὴ διάθεσή σας ὅτι ἀπαντᾶ νομίζετε ὅτι συμβιβάζονται μὲ τὸ σκοπὸ τοῦ περιοδικοῦ σας, δημοσιεύετε στὰ «Μικροχωριτικὰ Γράμματα».

Με πολλὴ ἐκτίμηση
γεια καὶ χαρὰ
Μανίνας

Θεσσαλονίκη 7) 2) 84

Ἀγαπητοὶ κύριοι,

Ἐλαβα τὸ «Μνήμη καὶ Χρέος» τῆς Ἀδελφότητας Μικροχωριτῶν καὶ σας ἔταχυδρόμησα τὸ ἀντίτιμο.

Ἡ προσπάθειά σας ἀξιοθαύμαστη. Δυστυχῶς, ἡ προβολὴ τῆς κομμουνιστικῆς δραστηριότητας στὴν περιοχή τοῦ Μικροῦ Χωριοῦ κατὰ τὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς πού οἱ κομμουνιστὲς συγχωριανοὶ σας δὲν ἔχασαν τὴν εὐκαιρία (ὅπως πάντα) νά σας σερβίρουν κι ἐσεῖς ν' ἀποδεχθεῖτε ἀνεπιφύλακτα, μειώνει σέ μεγάλο βαθμὸ τὴν προσπάθειά σας. Ὅλοι γνωρίζουν τὰ δεινὰ πού ἐπεσώρευσε ἡ κομμουνιστικὴ θηριωδία, ἐπὶ μὰ ἐπταετία στὴ χώρα μας μὲ μοναδικὴ ἐπιδίωξη τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας. Ἡ ἀποδοχὴ καὶ μάλιστα ἡ προβολὴ αὐτῆς τῆς δραστηριότητας, σ' ἕνα τέτοιο βιβλίον, δὲν σας κρύβω ὅτι μὲ ἐξέπληξε ὅπως καὶ ὅλους τοὺς παραλήπτες τοῦ ἀφιερώματος μὲ τοὺς ὁποίους ἔτυχε νά συζητήσω γι' αὐτὸ, τόσο ἐδῶ στὴ Θεσσαλονίκη ὅσο καὶ στὴ Λαμία τίς ἡμέρες τῶν Χριστουγέννων.

Μπορεῖτε νά ἔχετε ὅποιες ἰδέες θέλετε, ἀλλὰ, ὡς ἀντιπροσωπεύοντες ὅλους μας, ἔπρεπε νά σεβαστεῖτε τὴν συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητας, ἡ ὁποία σίγουρα δυσανεστήθηκε μὲ τὴν μονόπλευρη κομματικὴ προπαγάνδα τοῦ «Ἀφιερώματος».

Με ἐκτίμηση
Ἰ. Τριανταφύλλου
Ταξίαρχος ἐ.ἀ.

Φίλε Μένιο,

Μέ το γράμμα μου αυτό θέλω νά διορθώσω μιά παράλειψη πού έγινε σέ κάτι πού έγραψα στό χρονικό τής 'Αντίστασης στό βιβλίο «Μνήμη και χρέος». Στά όνόματα τών έκτελεσθέντων από τούς 'Ιταλούς Μεγαλοχωριτών δέν αναφέρθηκαν οι Κωνσταντίνος 'Αραπογιάννης, Δημήτριος Δασκαλάκης, 'Ιωάννης Μεσίρης, Θεόδωρος Οικονόμου, Βασίλειος Παλιούρας και 'Ανδρέας Σιταράς.

Μέ τήν εύκαιρία θάθελα νά πώ κάτι σχετικό μέ τά γεγονότα τής μάχης τού Μικρού Χωριού:

Στά γεγονότα αυτά πρώτο ρόλο έπαιξε και ο συνεργάτης τών 'Ιταλών, ο Κροκίδας. Εύρυτάνας, δυστυχώς, τήν καταγωγή ξεπέρασε τούς 'Ιταλούς σέ άγριότητα στά βασανιστήρια, στίς λεηλασίες και στήν προδοσία. Τό θεωρούσε τιμή του ότι ήταν συνεργάτης τών 'Ιταλών. «Δέν είμαι ο Κροκίδας ο γελαδάρης, έλεγε. Είμαι ο Κροκίδας ο καραμπινιέρος. Συνέδεσα τήν τύχη μου μέ δυό αυτοκρατορίες κι άν χαθούν αυτές άς χαθώ κι εγώ».

Και σάν ειρωνία ή τύχη τάφερε νά εισπράξει τό τίμημα τής προδοσίας άπ' τούς συνεργάτες του τούς Γερμανούς πού τόν κρέμασαν σάν προδότη. Ένώ άν κρατούσε λίγο ακόμα ή τύχη θά τούδινε τήν εύκαιρία νά συνεργαστεί και μέ τήν άλλη αυτοκρατορία πού πάτησε έν συνέχεια τόν τόπο μας και οι κόποι του θά άμείβονταν αυτή τή φορά ίκανοποιητικά. Θά χαρακτηριζότανε κι αυτός πατριώτης και τό κράτος θά τούδινε και σύνταξη! Αυτά.

Φιλικά

Στ. Γεωργούλης

'Αθήνα, παραμονές Χριστουγέννων 1983

'Αγαπητέ Μένιο,

Είσαι άξιος έπαίνων πού άσχολεύσαι τόσο θετικά μέ τά του χωριού μας (τωρινά και παλιότερα). Στήν τελευταία σου δουλειά, μέ τό βιβλίο ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΧΡΕΟΣ πού διάβασα, βρήκα αρκετά θετικά σημεία γύρω από τήν εποχή εκείνη πού σημάδεψε τό χωριό μας.

Θέλει όμως πολλή δουλειά ακόμη. Πρέπει δηλαδή νά γράψουν και άλλοι πού έζησαν τά γεγονότα τής εποχής εκείνης και πού ζούν ακόμα σήμερα. ΣΚΡΙΠΤΑ ΜΑΝΑΝΤ — ΒΕΡΜΠΙΑ ΒΟΛΑΝΤ, πού λέγαν οι Λατίνοι. Έτσι μονάχα θά βρεί μιά σωστή άκρη ο αύριανός ιστοριογράφος.

Προσωπικά δέν θέλω νά έχω άμφιβολίες σέ όσα αναφέρονται στό βιβλίο από πολλούς, γιατί ο καθένας τά έβλεπε άπ' τού δικό του καρούλι. Μόνο σέ όρισμένα χωπτητά σημεία θά πώ άπλώς τή γνώμη μου:

1. Σωστά γράφει ο Α. Κονδύλης για τό φουκαρά τό Λιαλιόγιαννο, ότι δέν ήταν υπεύθυνη ή 'Αντίσταση πού τόν έκτέλεσε, αλλά οι 'Ιταλόφιλοι πού τόν έκαναν σύνδεσμό τους μέ τούς φασίστες τού στρατού κατοχής. Σέ ένα μόνο σημείο συμπληρώνω τό έξής: Τόν Λιάλια βέβαια τόν θυμόμαστε πολύ καλά έμεις οι παλιότεροι τί ύψος, τί βάρος και τί πνευματικές ικανότητες είχε. Στους νεώτερους πού δέν τόν γνώρισαν, άρκει μόνο νά τούς πώ ότι, άν διάβασαν τό «'Ανθρωποι και ποντίκια», τού Στάινμπεκ, ήταν άκριβώς ο ίδιος ο Λένυ. Δέν χρειάζονται περισσότερα. Αυτόν λοιπόν τόν άνθρωπο θέλω νά πώ, πώς μπορεί νά τόν σκότωσαν στό Μουζίλο, ένώ εγώ τόν είδα σκοτωμένο μπρούμυτα, μέσα στό ξερορεματάκι πού βρίσκεται στη διασταύρωση τής μεγαλόστρατας μέ τό κλαφι άκριβώς στήν λίγο άνηφορική στροφή άριστερά, λίγα μέτρα ψηλότερα.

Επίσης για τό ιστορικό ραδιόφωνο τού χωριού μας, πού γράφει ο 'Ανδρέας μέ λίγα λόγια, θέλει περισσότερη συζήτηση. Δέν είναι μιά άπλή ιστοριούλα, είναι ολόκληρη υπόθεση, μέ αρκετή δράση, γιατί ήταν ή μόνη μας έλπίδα ή φωνή του εκείνα τά κατάμαυρα χρόνια. Υπεύθυνοι για τό ραδιόφωνο, για τήν έννημέρωση τών χωριανών και για τήν άπόλυτη και σίγουρη κρυψώνα του είμασταν τρεις νεολαίοι τής ΟΚΝΕ: ο Διον. Ζορμπαλάς, ο Χρήστος Γιαννακόπουλος και ο Γιάννης Κομπορόζος.

2. Άλλη περίπτωση είναι τά γραφόμενα τού κ. Δ. Κοκκάλα. Γράφει για τόν 'Αρη Βελουχιώτη μέ τούς ξυπόλητους άντάρτες του, χωριάτες και τσοπάνηδες, ότι δέν είχαν καθόλου σχεδόν όπλισμό, ότι ήταν

κουρελίδες, ότι γενικά δὲν ἔμοιαζαν μὲ στρατὸ μὲ ὠραίες στολές, ξυρισμένοι, γυαλισμένοι καὶ κανένα φτερό στὴ σκούφια τους δὲν θάταν ἄσχημο.

Μέχρι ἐδῶ σωστά, πολὺ σωστά, πάρα πολὺ σωστά. Ἔτσι ἀκριβῶς ξεκίνησε ἡ ἑλληνικὴ ἔνοπλη ἀντίσταση. Στὴ συνέχεια παραπονιέται ὁ Δημήτρης γιατί νὰ στείλει ὁ Βελουχιώτης τὴν οἰκογένεια τοῦ Νάκου Μπελῆ μὲ 4 κουτσούβελα γιὰ κατάλυμα στὸ σπίτι τοῦ Γ. Α. Κεράνη, τοῦ συγχωριανοῦ μας, βιομήχανου τότε.

Α!... ἐδῶ καπετὰν Ἄρη θὰ σὲ μαλώσουμε. Πῶς τόλμησες νὰ στείλεις σὲ τέτοιο σπίτι νὰ κάνει ἐπίσκεψη καὶ νὰ μείνει μάλιστα καὶ νὰ φάει μιὰ οἰκογένεια ξυπόλητων, χωρὶς κραγὶνὸν στὰ χεῖλη τῆς Μπελίνας κι οὔτε κἂν νὰ κρατᾷ στὰ χέρια τῆς ἕνα κουτὶ σοκολάτνια, βρὲ ἀδερφέ!

Ντροπὴ καπετὰν Ἄρη. Δὲν τῷμαθες ἐσὺ πῶς ὁ Γ. Α. Κεράνης (Α.Ε.) ἔχει χρόνια τώρα πού ξέφυγε ἀπὸ τὴ φτώχεια; Δὲν ξέρεις πῶς τώρα πού ἔγινε ἀστὸς καὶ ἔχει ἐργαστάσιο μὲ χιλιάδες ἐργάτες σὰν ἐσᾶς, πού δουλεύουν γι' αὐτὸν καὶ πεθαίνουν γι' αὐτὸν χτικιασμένοι; Ἄν θέλατε κατάλυμα καὶ φαγητὸ καπετάνιε, ἔπρεπε νὰ πάτε στὸ σπίτι τῆς θειᾶς Φώταινας καὶ τῆς θειᾶς Τζαβελολύμπως. Τρομάξαμε καὶ μεῖς νὰ ἀπακτήσουμε ἕναν πλούσιο στὸ χωριὸ μας καὶ πάτε νὰ μᾶς τὸν στενοχωρήσετε. Κι ὕστερα ἐδῶ ἀκοῦμε τὰ τραγουδία σας πού λένε ὅτι τῶχετε βάλει βαθεῖα μέσ' στὴν καρδιά σας νὰ πεθάνετε γιὰ τὴ λευτεριά. Τὶ διάλογο τὸ θέλετε τότε τὸ φαγητὸ καὶ τὸν ὕπνο καὶ τὴ ζέστη. Ντροπὴ σας!

Στὴ συνέχεια γράφει ὁ Δ. Κοκκάλας, ὁ ὁποῖος ἦταν πράγματι πολὺ παρατηρητικὸς στὶς κινήσεις αὐτῶν τῶν «ληστῶν» τοῦ Ἄρη, πού βοήθησε ὁ Θεὸς μὲ τὶς προσευχὲς του καὶ δὲν τοῦ πήσαν τὶς παγκανόντες του πού εἶχε φέρεи ἀπ' τὴν Πόλη — τὰ κοσμήματα, τὰ σερβίτσια, τὰ μπακίρια, ταφιά, τετζερέδες, μαστραπάδες — γιατί ἂν τοῦ τὰ πέρανε αὐτὰ τί νὰ τὴν ἔκανε τὴν «πλέρια λευτεριά», πού εἶπε στὸ λόγο του ὁ Ἄρης.

Καὶ ποῦσαι, αὐτὸ τὸ πλέρια, μούδαλε φύλλους στ' αὐτὰ καὶ νομίζω πῶς εἶναι καὶ κομμουνιστῆς — κομμουνιστάρως σκληρὸς καὶ δογματικὸς, ὄχι γιαλαντζί.

Ἄμ πῶς κύριε Ἄρη; Δὲν θὰ σὲ καταλάβαινα νόμιζες. Κι αὐτὰ πού εἶπες στὸ λόγο σου γιὰ ἀντίσταση εἶναι τρέλες, σκέτες παλαβομάρες κι ἅμα θές σοῦ τὸ λέω καὶ σὲ ξένη γλώσσα. Τὴ γλώσσα τῆς πρωτεύουσας τοῦ Βυζαντίου: «Ἄρη, εἶσαι γιοκαρντὰ μπουζούκι».

Γράφει ὁ Μῆτσος ὅτι τὴν ὠρα πού φάνησαν οἱ Ἴταλοι (στὰ κόκκινα) ὁ Ἄρης ἔβγαλε τὰ κυάλια του καὶ πήγε νὰ παρατηρήσει, «ὄπὸ τὴν σκιὰν τῆς μεγάλης ἀκακίας» τοῦ Σταύρου τοῦ Κατσαδοῦρα. Ἐκεῖ λοιπὸν ὁ Βελουχιώτης ἀγνάντευε τοὺς Ἴταλους.

Α! ἐδῶ μοῦ τὰ χάλασε Μῆτσο. Ὅλα τὰ περίμενα, ἀλλὰ νὰ μᾶς λές ὅτι εἶχε φύλα καὶ σιὰ ἡ ἀκακία παραμονὲς Χριστουγέννων στὸ Μικρὸ Χωριό, δὲν τὸ παραδέχομαι. Σιγὰ νὰ μὴν εἶχε καὶ κεράσια!

Χρῆστος Γ. Γιαννακόπουλος

ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΧΩΡΙΤΗΣ ΘΥΜΑΤΑΙ

Μεγάλο Χωριό, 15 Μαρτίου 1984

Ἀγαπητὴ κύριε Κουτσούκη γειὰ καὶ χαρὰ.

Διάβασα ἕνα περιοδικὸ πού ἐκδίδει ἡ Ἀδελφότης Μικροῦ Χωριοῦ, δὲν εἶδα ὅμως πουθενὰ νὰ ἀναφέρει τὸ δικό μου ὄνομα, ἐνῶ εἶμουνα κι ἐγὼ ἕνας ἀπὸ τοὺς 35 ὁμήρους πού πιάσανε οἱ Ἴταλοι στίς 24 Ὀκτωβρίου τοῦ 1942, ὅταν τραυματίσανε οἱ ἀντάρτες ἕναν Ταγματάρχη Γερμανό.

Στίς 23 Ὀκτωβρίου 1982 ἔτυχε νὰ εἶμαι στὸ Γαῦρο, στοῦ Βασιλῆ Παλιούρα τὸ σπίτι, ἀκοῦμε ἀπ' ἔξω στὸ δρόμο τὴ βουὴ μηχανῆς αὐτοκινήτου, κυτάμε ἔξω, ἀπὸ μιὰ μαύρη κούρσα κατέβηκαν 3-4 ἄτομα, ἀφῆσαν τὸ αὐτοκίνητο στὸ Γαῦρο καὶ ἀνηφορίσανε πεζὴ τὸ δρόμο πού

γιατί; Ήρθε ένα συμμαχικό αεροπλάνο να κάνει ρίψεις στου ζάντάρτες και δέν ξέρω τί μεσολάβησε και έριξε τὰ δέματα στὸν Ἅγιο Δημήτριο και τὰ πῆραν οἱ Ἴταλοί.

Τὸ πρωὶ πού μᾶς πήγαιναν γιὰ τὴ Λαμία, μᾶς δείξαν τὰ δέματα, τὰ εἶχαν στὴν Πλατεία. Τὸ μάθαμε και ἀπὸ ἄλλους πὼς ἔτσι ἔγινε. Ἐν συνεχεία μᾶς πάνε ὅλους στὶς Ποινικὲς Φυλακὲς Λαμίας και ἐκεῖ ἀρχίζει τὸ μαρτύριο πείνα, ψείρα, τὰ βασανιστήρια, μᾶς δίνουν γιὰ συσσίτιο πρασόφυλλα θρασμένα χωρὶς λάδι και ἄλατι, νεράκι μπόλικο εἶχαν, τὸ ἄσπρο τὸ πράσο δέν τόβαζαν, μόνο τὰ φύλλα και ἀπὸ 40 γραμ. ψωμί τὴν ἡμέρα. Καὶ πού νὰ μᾶς τὸ θάλουν, καρσάνες δέν εἶχαμε, ὅποιος εὔρισκε κανένα κονσερβοκούτι ἔπαιρνε, ὅποιος δέν εἶχε περίμενε νὰ φάει ἄλλος κα μετὰ νὰ πάρει αὐτός. Ρούχα τοῦ ὕπνου τίποτα. Ἐγὼ κονόμησα μιὰ μικρὴ κουβερτούλα και κοιμώμουνα μὲ τοὺς 4 Καρτσιώτες, τὴν εἶχαμε καρφώσει μὲ πρόκες στὸ πάτωμα και τρυπώναμε μέσα, γιὰτι ἄλλοιὼς θὰ ξεσκεπαζώμασταν, κοιμώμασταν δὲ ἀσυγύριστοι μέχρι τὸ πρωὶ. Ἀνάκριση τίποτα δέν μᾶς κάνανε, δέν ξέραμε γιὰτι μᾶς ἔχουν μέσα. Μετὰ ἀπὸ 2 μῆνες ἄρχισαν οἱ ἀνακρίσεις. Πρῶτο παίρνουν τὸν Μιχ. Νικολόπουλο, Πρόεδρο τῆς Κοινότητος Μικροῦ Χωριοῦ, τὸν κατηγοροῦσαν ὅτι εἶχε ράδιο στὸ χωριὸ και ἄκουγαν Λονδίνο. Ὁ Πρόεδρος ἀρνιότανε ὅτι εἶχαν, τὸ ἴδιο και οἱ ἄλλοι Μικροχωρίτες, μόνο ὁ Στεφ. Κομπορόπουλος μὲ τὸ πρῶτο σκαμπήλι πού ἔφαγε, επε ὅτι εἶχαν ράδιο ἀλλὰ δέν τὸ θάζαν γιὰ ν' ἀκούσουν Λονδίνο. Τότε παίρνουν πάλι στὴν ἀνάκριση τὸν Πρόεδρο και τότε ἦταν τὸ μεγάλο μαρτύριο, τὸν βασάνισαν πολὺ, τὸν ξυλοκόπησαν ἄγρια, ἐπίσης πολλὰ βασανιστήρια ὑπέφερε ὁ ἀείμνηστος Γιάννης Κομπορόζος, τὰ πόδια του εἶχαν πληγώσει, ἐλέχθη τότε ὅτι ὁ Γεωργ. Παπαδῆς 18 χρόνων φίλος τοῦ μακαρίτη, φοβήθηκε και επε ὅτι ὁ Γιάννης Κομπορόζος ἔφερε προκηρύξεις και ὅτι εχε και στὸ σπίτι του πιστόλι, δέν ξέρω θέβαια ἂν εἶναι ἀλήθεια ἀλλὰ τότε αὐτὸ ἐλέχθη.

Μετὰ ἀπὸ κάμποσο καιρὸ κάπου ἔγινε μιὰ μάχη μὲ τοὺς ἀντάρτες, ἐκεῖ πρὸς τὰ Θερμοπύλια δέν ξέρω ἀκριβῶς, ἀλλὰ ἐκεῖνο πού ξέρω εἶναι ὅτι πῆραν μέσα ἀπὸ τὴ φυλακὴ 14 Ὑπατιανούς, 1 ἀπὸ τὸ Ροβολιάρη και τὸ Γιάννη Κομπορόζο, ἀνάμεσα στοὺς Ὑπατιανούς και ὁ Ταγματάρχης Παπακυριαζῆς. Τοὺς ἐκτελέσανε κάπου ἐκεῖ πού ἔγινε ἡ μάχη, γιὰ ἀντίποινα.

Τώρα θὰ σοῦ γράψω, ἀγαπητὲ κ. Κουτσούκη και λίγα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς φυλακῆς. Ἡ παρέα μας εἶτανε 35 ἄτομα, οἱ 4 Καρτσιώτες, 4 Μεγαλοχωρίτες, 2 Νοστιμιώτες και οἱ ὑπόλοιποι Μικροχωρίτες. Μιὰ μέρα φέρνουν μιὰ κατσαρόλα φαγητὸ και δίνουν μόνο στους Μικροχωρίτες. Στὴ φυλακὴ θρήκαμε και ἕναν ἀδελφὸ τοῦ Θωμᾶ Μπάκη, τὸν Διονύση, αὐτὸς σὲ δυὸ μέρες θὰ ἀποφυλακίζόταν (δέν ξέρω γιὰτι τὸν εἶχαν μέσα) και τοῦ λέμε, τώρα πού θὰ θγεις νὰ ρωτήσεις νὰ μάθεις τὸ φαγητὸ εἶναι γιὰ ὅλους ἢ μόνο γιὰ τοὺς Μικροχωρίτες και νὰ μᾶς εἰδοποιήσεις. Τὴν ἄλλη μέρα θγῆκε ἀπὸ τὴ φυλακὴ, στέλνει ἕνα ψωμί στὸν ἀδελφὸ του τὸν Θωμᾶ και μέσα στὸ ψωμί εχε ἕνα σημείωμα πού ἔγραφε «γιὰ τὴν κουβέντα πού ἔχουμε θὰ σᾶς ἐνημερώσω», δηλαδὴ γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς κατσαρόλας. Ἐκεῖ στὴν πόρτα τῶν φυλακῶν ὁ σκοπὸς Ἴταλὸς κόβει τὸ ψωμί και βρίσκει τὸ σημείωμα. Ποιὸς ξέρει τί νόμισαν οἱ Ἴταλοὶ και ἔρχεται ἕνας λοχίας μὲ ἕνα συρμάτινο καμτσίκι και φωνάζει ποιὸς εἶναι ὁ ΠΑΚΕΣΙ (ἔτσι τὸν ἔλεγε), ἐγὼ, λέει

πηγαίνει μέσα από το ρέμα για το Μικρό Χωριό. Μετά από λίγο βλέπομε μιά ομάδα ανταρτών με επικεφαλής τόν Νικηφόρο, ρωτούν έμας τί αυτοκίνητο είταν αυτό και πρὸς τὸ πού πήγαιναν οἱ ἐπιβάτες. Τους λέμε ὅτι κατεβήκανε 3 - 4 άτομα και τραβήξανε ὀλόρεμα για τὸ Μικρὸ Χωριό. Φεύγουν οἱ ἀντάρτες πρὸς τὸ ρέμα, μετὰ ἀπὸ κάμποση ὥρα πήρε νὰ θραδιάζει, ἀκοῦμε στὸ ρέμα ριπές αὐτομάτου. Σὲ λίγο βλέπομε νὸ φέρνον ἕναν τραυματία τὸν βάλαν και κήτησε μέσα στὸ αυτοκίνητο και τὸ κάθισμα εἶχε γεμίσει αἷματα και προσπαθοῦσε ὁ ἴδιος με ἕνα μαντήλι νὰ τὸ καθαρίσει. Ἦταν ὁ Γερμανὸς Ταγματάρχης ὁ τραυματίας, μαζί τους δὲ ἦταν ἡ διερμηνέας Χαραλαμποπούλου ἀπὸ τὴν Λαμία, ὁ ἀντρας τῆς εἶτανε μεγάλος ξυλέμπορος στὴν Λαμία (ἔτσι λεγόταν τότε) και ἦταν και ἕνας Αὐστριακὸς Λοχίας. Εἴμουνα ἕνα μέτρο ἀπὸ τὸ αυτοκίνητο πού βάλαν τὸ Γερμανό.

Θυμάμε πού εἶπε ὁ Νικηφόρος στὴν διερμηνέα: «Τὰ θουνά αὐτὰ εἶναι ὅλα με ἑλληνικὸ αἷμα ποτισμένα, τί δουλειά ἔχει αὐτὸς ἐδῶ!». Τοῦ τὸ εἶπε ἡ διερμηνέας και αὐτὸς σήκωσε τους ὤμους του.

Μετὰ ἀνεβαίνουν ὄλοι οἱ ἀντάρτες ἐπάνω με ὀδηγὸ τὸν ἀντάρτη Γιάννη Τσόλκα (ἡ Μαθὲ) και τραβήξανε για τὸ Καρπενήσι, λίγο ὀμως πῖὸ πάνω, κοντὰ στὸ Χάνι τοῦ Δήμου κατέθηκαν ὄλοι και βάλαν φωτιά στὸ αυτοκίνητο και τους ὀμήρους τους πήραν μαζί τους πρὸς Κλαυσιό και Μουζήλο. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρῶι ἦρθαν οἱ Ἴταλοὶ Μικρὸ - Μεγάλο, ἄλλα δὲν πειράξανε κανένα. Ἐμεῖς φύγαμε και παρακολουθήγαμε τίς κινήσεις τους ἀπὸ τὰ ὕψώματα, τους εἶδαμε πού φύγανε και κατέβηκαμε κάτω.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρῶι, μὴ ξέροντας ὅτι αὐτοὶ ἦρθαν πρῶι - πρῶι στὸ Γαῦρο, κατέβηκα κι ἐγὼ για δουλειά και πέφτω ἀπάνω τους. Δὲν πρόλαβα νὰ ξεφύγω, με πιάσαν και με κλείσαν στὸ ὕπόγειο τοῦ Νώντα Παλιούρα, ἐν συνεχεία ὀποιοι εὔρισκαν τὸν ἔφερναν και αὐτὸν στὸ ὕπόγειο. Φέραν τὸν Ἀθ. Ἀντωνόπουλο, τὸν Γεράσιμο Μανζιούτα και τὸν γέρο Ἐπαμ. Παλιούρα, μετὰ φέραν 4 ἀπὸ τὴν Καρίτσα, τους ἀδελφους Κώστα και Βασίλη Παναγιωτόπουλο, τὸν Γιάννη Ξοῖνη και τὸν Κων. Φλώρο. Τὸ ἀπογεματάκι κατέβηκε ἡ φάλαγκα ἀπὸ τὸ Μικρὸ Χωριὸ με καμιά ἐκοσαριά άτομα, ὄλοι Μικροχωρίτες, τὸν Γιώργο Παπαδῆ δάσκαλο, τὸν γιατρὸ Πιστιόλη, τὸν Παπαθανάση, τὸν Σταῦρο Κατσιαδούρα, τὸν Χρίστο Μαστρογεωργόπουλο, Θανάση Πλάκα, Γιώργο Πιστιόλη, τὸν Νταφίλη, τὸν Πατσιό, τὸν νεαρὸ Γιάννη Κομπορόζο, τὸν Γιώργο Παπαδῆ 18 χρονῶν, τὸν Βαγγέλη Κατσιγιάννη και τὸ Νίκο Πολύζο. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ εἶναι και ἄλλοι ἄλλα δὲν τους θυμάμαι. Μᾶς θάζουν ὄλους σὲ ἕνα μεγάλο αυτοκίνητο και ξεκινᾶμε για τὸ Καρπενήσι. Στὸ Νοστιμιόρεμα βρῆκαν και 2 Νοστιμιῶτες, τὸν Θωμᾶ Μπάκη και τὸν Νίκο τὸν ἀγροφύλακα, τους θάζουν κι αὐτούς στὸ αυτοκίνητο. Στὸ δρόμο μᾶς λέγαν οἱ Ἴταλοὶ, μιά ἀνάκριση θὰ μᾶς ἔκαναν και θὰ ξαναγυρνοῦσαμε. Στὸ Καρπενήσι πού μᾶς πήγαν μᾶς ἔβαλαν ὄλους στὸ κρατητήριο τῆς ἀστυνομίας, δὲν χωράγαμε οὔτε ὄρθιοι νὰ σταθοῦμε ὄχι νὰ ξαπλώσουμε και μᾶς φρουροῦσαν Ἑλληνες Χωροφύλακες!

Τους ζητούσαμε νὰ μᾶς δώσουν νερό, ὄχι δὲν μᾶς δίνανε ἄλλα μᾶς περιέπαιζαν. Ἐκεῖ πού εἴμασταν στηθαγμένοι σ' αὐτὸ τὸ μπουντροῦμι, τὴ νύχτα ἀναστατώθηκε τὸ σύμπαν ἀπὸ τους πυροβολισμούς. Ἐμεῖς νομίσαμε πὼς ἦρθαν οἱ ἀντάρτες για νὰ μᾶς ἐλευθερώσουν και ξέρετε

ὁ Θωμᾶς. Τὸν ἄρχισε στὶς βουρδουλιές καὶ τούλεγε νὰ ἐξηγήσει τί κουβέντα εἶτανε αὐτὴ πού εἶτανε γραμμένη στὸ σημείωμα. Ὁ Θωμᾶς τοῦ ἐξηγοῦσε ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ συσσίτιο, ἀλλὰ αὐτὸς πού νὰ καταλάβει. Τὸν κυνηγοῦσε μέσα ἔξω στὸ προαύλιο, ὥσπου πῆρε εἶδηση ὁ ἀρχιφύλακας ἐπιλοχίας, ὁ ὁποῖος ἤξερε τὰ Ἑλληνικά καλὰ καὶ εἶτανε καὶ πολὺ καλὸς ἄνθρωπος καὶ μεσολάβησε κι ἔτσι γλύτωσε ὁ Θωμᾶς τὶς καμτσικιές.

Ἐνα ἄλλο ἐπεισόδιο πού θυμᾶμαι καὶ ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸ γράψω, εἶναι τὸ ἐξῆς: Στὸν κάτω ὄροφο τῶν φυλακῶν ἦταν κρατούμενοι καμιά τριανταριά ἀξιωματικοὶ Ἑλληνες. Κάποιος ταγματάρχης Κιτσέας, κάποιος Σπανακουλέτης Θεόδωρος αὐτοὺς τοὺς γνώριζα ἀπὸ κληρωτὸς· ἀκόμα δὲν ξέρω πόσο καιρὸ τοὺς εἶχαν μέσα, ἐμεῖς τοὺς θρήκαμε ἐκεῖ. Ἐνα ἀπόγευμα ἔρχονται 2-3 γυναῖκες τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ κάνουνε παράπονα γιατί οἱ ἀξιωματικοὶ τοὺς κακομεταχειρίζονται καὶ φωνάζουν τὸν Διευθυντὴ τῶν φυλακῶν πού εἶτανε Ἑλληνας ἀλλὰ μούτρο καὶ ξέρετε τί εἶπε στὶς γυναῖκες αὐτές; «τὸ σκυλι ἅμα τόχεις δεμένο πάντα θὰ γαυγίζει». Αὐτὴ τὴν ἀπάντηση ἔδωσε τὸ κτῆνος, καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ φωνάζουν ἀπὸ κάτω «σὰς εὐχαριστοῦμε κύριε, μᾶς κάνατε καὶ σκυλιά».

Τοὺς ἀξιωματικούς αὐτοὺς, ὅπως μάθαμε, τοὺς βάλανε σ' ἕνα παλιοκάραβο νὰ τοὺς πάνε στὴν Ἰταλία καὶ στὸ πέλαγος οἱ Ἰταλοὶ τοὺς βουλιάξανε.

Ἐπανέρχομαι στὸ συσσίτιο· αὐτὸ εἶτανε ἀπὸ ἔρανο πού ἔκαναν οἱ Εὐρυτάνες τῆς Ἀθήνας καὶ Λαμίας μὲ πρωτοπόρο τὸν Γιάννη Καρδαρᾶ δικηγόρο ἀπὸ τὸ Δερμάτι, γιατί ὁ Γιάννης Ξοῖνης εἶτανε ἀνηψιὸς ἀπὸ ἀδελφὴ του. Ὁ Χαράλαμπος Γιουρνᾶς βοήθησε κι αὐτὸς πολὺ γιὰ τὸ συσσίτιο, ἔτσι μάθαμε τότε, ὁ Βάιος Πλάκας ἀνέλαβε νὰ τὸ μαγειρεύει καὶ γιὰ τοὺς 35 κρατούμενους. Τοὺς εὐχαριστοῦμε ὅλους ὅσοι ἐνδιαφέρθηκαν γιὰ μᾶς, γιατί εἶτανε μὰ πολὺ ἄσχημη κατάσταση τότε.

Ἐμᾶς τοὺς μὴ Μικροχωριῖτες μᾶς ἀπόλυσαν παραμονὴ Χριστουγέννων ἐνῶ τοὺς Μικροχωριῖτες τοὺς πῆγαν στρατοδικεῖο στὴν Ἀθήνα.

Ὅταν ἔγινε ἡ μάχη στὸ Μικρὸ Χωριὸ ἐμεῖς εἴμασταν στὴ φυλακὴ, τὸ μάθαμε καὶ περιμέναμε ὥρα τὴν ὥρα νὰ μᾶς πάρουν γιὰ ἐκτέλεση γιὰ ἀντίποινα, ἀλλὰ βρῆκαν ἄλλους ἐκεῖ στὰ χωριά καὶ ἐκτέλεσαν 13 στὸ Μικρὸ Χωριό.

Τί νὰ σὰς πρωτογράψω σὲ δυὸ - τρεῖς σελίδες, δὲν γράφονται, θέλουν ὀλόκληρους τόμους, ἂν νομίζετε ὅτι πρέπει νὰ τὰ γράψετε στὸ περιοδικό σας γράψετα.

Ἡ ἀνορθογραφία μου καὶ ἡ σύνταξή μου τηροῦν τὶς γραμματικὲς μου γνώσεις, εἶμαι ἀπόφοιτος τῆς 2ας Δημοτικῆς, ὑπῆρξα καὶ ἕνα χρόνον μαθητὴς τοῦ σεβαστοῦ μου Δασκαλοῦ Γιώργου Παπαδῆ.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὸν κόπο πού ἔκανες νὰ διαβάσεις τὸ γράμμα μου.

Μὲ ἀγάπη καὶ ἐκτίμηση
Νικόλαος Κ. Λιάπης

Ἡ ἀπαγωγή καὶ ἡ δολοφονία τοῦ πατρός μου

τοῦ κ. Δ. Κοκκάλα

Τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς πρὸς τὴν Δευτέραν 25ην Ἰανουαρίου 1943 ὄλιγον μετὰ τὸ μεσονύκτιον κάποιος ἐκτύπησε τὴν σιδερένια αὐλόπορτα τοῦ σπιτιοῦ μας, ἐξυπνήσαμεν ὅλοι ἀνήσυχοι, ὁ δὲ πατέρας μου ἀνοίξε τὸ παραθυράκι τῆς εἰσόδου, ἠρεύνησε τὸν ἰστάμενον εἰς τὸν δρόμον ποῖός εἶναι καὶ τί ζητεῖ, ἐκεῖνος ἀπήντησεν ὅτι ὁ καπετάνιος τοῦ Ἄρη, πού βρῆσκαται μὲ τὴν ομάδα του εἰς τὸ Σχολεῖον, ζητεῖ τὸν Κώσταν Κοκκάλαν γιὰ νὰ πάρῃ πληροφορίας γιὰ κάποιο πρόσωπο (καὶ ἄλλοτε εἶχε κληθῆ νὰ δώσῃ πληροφορίας περὶ τῆς οἰκογενείας Κων. Γιουρνᾶ τῆς ὁποίας ἓνα παιδί πού ἤργαζετο στὰ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐπιταγμένα Λουτρά Σμοκόβου εἶχε φέρῃ ἓναν Γερμανὸν ἀξιοματικὸν στὸ χωριό, ὁ ὁποῖος μετὰ ὀλιγόωρον παραμονὴν ἀνεχώρησεν μὲ τὸ ὑπηρεσιακόν του αὐτοκίνητον καὶ ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του συνελήφθη στὴν ποταμιὰ ὑπὸ ἐνεδρευόντων ἀνταρτῶν). Ὁ πατέρας μου δὲν ἀνησύχησεν, γύρισε ντύθηκε καὶ βγῆκε στὸν δρόμο, ἐκεῖ τὸν περιέμεναν τρεῖς ἀντάρται, οἱ ὁποῖοι τὸν ἠκολούθησαν προπορευόμενον διὰ τοῦ στενοῦ πρὸς τὸ Σχολεῖον.

«Ἐκτοτε δὲν τὸν ἐπανίδαμεν διότι ὁ μακάριος ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ τοῖς ἀνόμοις συνανεστράφη».

Στὸ σπίτι μας οἱ ὑπόλοιποι παραμεῖναμεν ἄγρυπνοι καὶ ἀνήσυχοι μέχρι τὰ ξημερώματα ὅποτε ἐγὼ ντύθηκα καὶ πῆγα στὸ Σχολεῖον, ἀλλὰ οὔτε ἐντὸς οὔτε πέριξ αὐτοῦ ὑπῆρχε κανεὶς. Ἀνησυχίας ἀκόμη περισσότερον, πῆγα στὸ σπίτι τοῦ πεθεροῦ μου ὅπου ἡ πεθερά μου ἀναθε τὴν φωτιὰ γιὰ νὰ φτιάσῃ τραχανά. Ἐξύπνησα τὸν κουνιάδο μου Νίκο, πού ἦτο μέλος τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ε.Α.Μ. καὶ τὸν ἠρώτησα ἂν ἤλθαν ἀντάρτες τὴν νύκτα στὸ χωριό. Αὐτὸς μοῦ ἀπήντησε μὲ βεβαιότητα ὅτι δὲν ἤλθαν, ὅταν δὲ τοῦ εἶπα τὰ συμβάντα πῆγε καὶ φώναξε τὸν Πᾶνο Παναγιωτόπουλον, ὁ ὁποῖος διέμενε εἰς τὴν γειτονικὴν κατοικίαν τῆς ἀδελφῆς του Φωτεινῆς Καναβοῦ, ἀμφότεροι δὲ μοῦ ἐξήγησαν ὅτι κατόπιν ἐντολῆς τῆς ὀργανώσεως, πῆγαν στὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγ. Γιάννη περὶ τὴν 11ην νυκτερινὴν ὅπου περιέμεναν ἀνταρτικὴν ομάδα τὴν ὁποίαν θὰ ἀνεγνώριζαν μὲ τὸ δοθὲν σύνθημα, θὰ τὴν ὀδηγοῦσαν στὸ χωριό διὰ κατάλυμα καὶ τὸ πρωὶ θὰ τῆς ἔδειχναν τὸν δρόμο πού ἔπρεπε νὰ πάρῃ διὰ νὰ μεταβῆ στὸν προορισμόν της, ἀφοῦ ὁμως παρέμεναν στὸ παρεκκλήσιον καὶ πολὺ πέραν τοῦ μεσονυκτίου, χωρὶς νὰ φανῆ κανεὶς, ἐπέστρεψαν στὰ σπίτια τους καὶ κοιμήθηκαν.

Πῆγε ὁ κουνιάδος μου καὶ βρῆκε τὸν Γιάννη Μανίκαν (βετεράνον κομμουνιστὴν) ὁ ὁποῖος πλειστάκις εἶχε εὐεργετηθῆ ἀπὸ τὸν πατέρα μου καὶ ἐμένα καὶ τοῦ εἶπε τὰ συμβάντα. Αὐτὸς ἐφάνη ἐκπληκτος καὶ ἀπήντησε ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτε, ἀλλὰ τὴν ἀπαγωγὴν θὰ πρέπει νὰ ἔκαμαν ἕνα πρόσωπα, ἄγνωστον τί ἐπιδιώκοντα. Κατόπιν αὐτοῦ ἔστειλα ἓναν συγγενὴ μου στὸ Καρπενησί, ὁ ὁποῖος γύρισε τὸ βράδυ καὶ μοῦ ἔφερε ἰδιόχειρον σημεῖωμα τοῦ ἀνεψιογαμβροῦ μου Βασ. Κουτσοθόδωρου, βεβαιῶνων ὑπευθύνως ὅτι κανεὶς δὲν μετεκινήθη τὴν νύκτα ἀπὸ τὸ Καρπενησί.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν οἱ Ἑλασιῖτες διέδωσαν ὅτι ὁ Κοκκάλας πάει γιὰ νὰ δώσῃ κά-
τι πληροφορίες στὸν Γενικὸν Καπετάνιον τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται στὸ Κρί-
κελον καὶ τὴν μεθεπομένην εἶπαν ὅτι τὸ γενικὸν ἀρχηγεῖον μετεκινήθη ἐκτάκτως εἰς
Γαρδίκιον.

Μετὰ δέκα τριῶν ἡμερῶν ἀγωνιώδους ἀναμονῆς, ἦτοι τὴν μεσημβρίαν τῆς Κυ-
ριακῆς 7 Φεβρουαρίου 1943 ἦλθαν στὸ σπίτι μας αἱ θεῖες μου Εὐφροσύνη Γ. Σιδεῖρη
καὶ Ἀθηνᾶ Ι. Ζορμπαλά, εἶδαν ὅτι τὰ κορίτσια ἐτοίμαζαν τὸ τραπέζι καὶ εἶπαν «δὲν
φάγατε ἀκόμα;» «περιμένουμε νὰ κρυώσῃ ἡ ζυμαρόσπητα, καθῆστε νὰ σᾶς φιλέψου-
με» εἶπε ἡ μητέρα μου καὶ τοὺς προσέφερε θέση κοντὰ στὸ τζάκι. Ἦλθαμε γιὰ κου-
βεντολόι, μουρμούρισε κάποια ἀπὸ τὶς θεῖες μου.

Μόλις ἀρχίσαμε νὰ τρώμε, μπῆκαν μέσα ὁ κουνιάδος μου Νίκος καὶ ὁ συμπε-
θερός μου Πᾶνος Παναγιωτόπουλος, τοὺς προσέφερα καθίσματα. «Δὲν θὰ καθή-
σουμε, πᾶμε γιὰ τὸν Ἀη-Σώστη καὶ μπήκαμε μέσα νὰ σᾶς ποῦμε καλὴ μέρα». Τοὺς
προσέφερε ἡ γυναίκα μου ἀπὸ ἓνα κομμάτι πῆτα καὶ ποτήρι μὲ κρασί, ὅπως
εἶχε κάνει ἤδη καὶ στὶς θεῖες μου. Αὐτοὶ πῆραν τὰ ποτήρια, ἔριψαν ἓνα δλέμμα στὶς
θεῖες μου καὶ εἶπαν ὅλοι μαζί:

«Ἄηντε, ζωὴ σὲ ἴλογον σας καὶ καλὴ παρηγοριά...».

Ἡ ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς μου, ὑπῆρξεν διὰ τὴν οἰκογένειάν μου,
ἀπροσδόκητος, σωστός κεραννός ἐν αἰθρία. Βεβαίως, ὅσον αἱ ἡμέραι περνοῦσαν,
ὑποπευόμεθα ὅτι ἴσως μὲ κάποιαν πρόφασιν ἢ κατηγορίαν νὰ τὸν ἀπεμάκρυναν ἀπὸ
τὸ χωριὸ διὰ νὰ μὴ τοὺς εἶναι ἐμπόδιον, εἰς τὰ βδελυρὰ σχέδιά των, ἴσως νὰ τὸν
ὀδήγησαν εἰς ἔξοριαν, ἀκόμη καὶ εἰς φυλακὴν, ἀλλὰ νὰ θανατωθῇ ἓνας ἀθῶος καὶ
εὐπόλητος γέροντας ἄνευ οὐδεμιᾶς διαδικασίας, ἀναπολόγητος καὶ ἀνυπεράσπι-
στος, δὲν τὸ ἔβαζε ὁ νοῦς μας (δὲν ἐγνωρίζαμεν ἀκόμη εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν
τὴν κομμουνιστικὴν δολιότητα καὶ θηριωδίαν.

Μόλις ἀντελήφθην τί ἐσήμαιναν ἡ εὐχὴ πού μᾶς ἔδωσαν οἱ ἐπισκέπται μας, ἔγι-
να ἔξαλλος, ὄρμησα κατὰ τοῦ κουνιάδου μου καὶ συμπεθεροῦ μου οὐρλιάζων «ἔξω
φονιάδες ἀπ' τὸ σπίτι μου» καὶ ἀντιστάσεως μὴ οὔσης, τοὺς ἔβγαλα ἔξω ἀπὸ τὸ σπι-
τι καὶ ἐκλείσα τὴν πόρτα. Μόλις ὅμως γύρισα στὸ δωμάτιον, εἶδα τὴν μητέρα μου
νὰ τραβᾷ τὰ μαλλιά της, ἐνῶ οἱ θεῖες μου προσπαθοῦσαν νὰ τὴν παρηγορήσουν,
τὴν γυναίκαν μου ἀκόμη καθισμένην στὸ τραπέζι καὶ ἀκίνητον σὰν ὑπνωτισμένην, ἐ-
νῶ τὰ κορίτσια μας γύρω της ἔκλαιαν. Ἡ εἰκὼν αὐτὴ ἐπέδρασεν σὰν ψυχρολουσία ἐ-
πάνω μου συνῆλθα ἀμέσως, ἀνελογίσθην τὰς εὐθύνas καὶ τὰ καθήκοντά μου, ἔκαμα
τὴν καδίαν μου πέτρα, πλησίασα τὴν μητέρα μου καὶ τῆς εἶπα μὲ φωνὴ πού προ-
σπαθοῦσα νὰ κάμω σταθερὴ κμητέρα ὁ ἄνδρας σου μὲ τὸν θάνατό του ἁγίασε, εἶναι
ἁμαρτία νὰ κλαῖς, ἄς κλάψουν οἱ γυναῖκες καὶ αἱ οἰκογένειες ἐκείνων πού τὸν σκό-
τωσαν, μάλωσα καὶ τοὺς ἄλλους παριστάνων τὸν αὐστηρὸν καὶ ὅταν ἐπεκράτησε σχε-
τικὴ ἡρεμία, ἀρχισα νὰ διηγοῦμαι ἱστορίες γιὰ νὰ ἀποσπάσω τὴν σκέψιν τους ἀπὸ
τὸ θλιβερὸ μαντάτο, μάταιος κόπος, σάμπως ἤξερα καὶ τί ἔλεγα! Ἐξ ἄλλου κάθε
λίγο ἡ Ἑλένη μας ξεφώνιζε «θέλω τὸν παπποῦ μου».

Γιατί ἀργοῦνε οἱ νεκροί...

τοῦ κ. Αὐγέρη Αὐγερόπουλου

Ἐπὶ τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς βαριά ἀκούγεται ἡ φωνή τ' Ἀνδρούτσου τοῦ Δυσσέα:
Ἐλάτε μωρ' ἀδέρφια μου νὰ συναγροικηθοῦθε, τί γίναν τοῦτοι οἱ νεκροὶ ποὺ χρόνια
καρτεράμε;

Γιὰ λευτεριά σκοτώθηκαν, γιὰ λευτεριά κι εἰρήνη.
Σαράντα χρόνια πέρασαν κι αὐτήνοι δὲ φανήκαν
Μὴ χάσανε τὰ διάσελα, μὴ χάσανε τίς στράτες κι ἄδικα καρτεράμε;
Καὶ σεῖς ὦρὲ γραμματικοὶ στείλτε παντοῦ μαντάτο,
Στὰ Ἄγραφα, στὰ Γιάννενα, Ντελκὸ καὶ Μεσολόγγι,
Καλάδρυτα καὶ Δίσομο, Ἀράχωβα, Ζητούνι
καὶ Ἀλαμιάνα, Σάλωνα, Προυσὸ καὶ Καρπενήσι,
τῇ Ρωμισσῶν ἄς ψάξουν οὐλῆνε, νάβρουνε τοὺς νεκροὺς ποὺ χρόνια καρτεράμε.
Κι ὁ ἀετὸς τῆς Ροῦμελῆς σὰν παίρνει τὸ μαντάτο
ἄπ' τὰ ταμπούρια τοῦ Προυσοῦ ἀράθυμα τοῦ κρένει:
Ἔ. . . ἄγιε ἡγοῦμενε ξύπνα τοὺς καλογήρους
νὰ κρούσωνε τὰ σήμαντρα, νὰ κρούσουν τίς καμπάνες
μὴ λάχει κι ἀγροικήσουνε οἱ νεκροὶ π' ἀναζητάμε!
Καὶ σεῖς περήφανοι ἀετοὶ σηκῶστε τίς φτεροῦγες,
πετάτε κατὰ Διάκουρα, στὸν Παρνασσὸ, στὴν Οἶτη,
στὴ Γκιώνα, στὰ Βαρδούσια, περάστε τῇ σαραντινα,
στοὺς Καρπενήσι πετάξετε,, ρίξτε ματιές στὶς λαγκαδιές, στοῦ Βελουχιοῦ τίς ράχες,
στῆς Χελιδώνας τίς πλαγιές, στὶς Λόγγοβες καὶ στὰ Ρυζὰ
θαρρῶ εἶναι κι ἐκεῖ νεκροὶ μας.
Στῆς Καλλιακούδας τίς κορφές πετάτε καὶ ρωτάτε,
εἶναι κι ἐκεῖ πολλοὶ νεκροὶ, νεκροὶ τοῦ Εἰκοσιένα.
Μὴ λάχει καὶ τοὺς ἀγροίκησαν, μὴ λάχει καὶ τοὺς εἶδαν;
Τῆς Καλλιακούδας οἱ νεκροὶ ἀργά, ἀργά τοὺς κρένουν:
Κατὰ τὴν Οἶτη γυρίζετε, κατὰ τὸ ρημοκλήσι π' Ἀγιατριάδα κρένεται
Ἐκεῖ στῆς Οἶτης τὰ ριζὰ, κοντὰ στὴν Κοκοβίτσα
ἔχει κι ἐκεῖνη δυὸ νεκροὺς, τὸν Κόλια καὶ τὸν Ζουγρο
ἔχει ἀκοῦμε βογγητὰ, ἀκοῦμε μοιρολόγια. . .
Ἐδῶ τοὺς βρῆκαν οἱ ἀετοί, τριανταδυὸ λεβέντες,
καὶ πρῶτος ὁ Καλίας μας, κυδῶνι ἔχει στὴν τσέπη του,
Μιὰ μάνα* τοῦ τὸ ἔδωσε, σὰν πολεμᾷ γιὰ λευτεριά τὰ χεῖλη νὰ δροσίσει
Μὰ κείνος δὲν τὰ δρόσισε γιὰτ' ἔμεινε στὸν τόπο.
Εἶναι καὶ δυὸ Ρωσόπουλα μ' αὐτὰ τὰ παλικάρια ποὺ πολεμᾷ γιὰ λευτεριά,
ποιές μάνες θὰ τὰ κλάψουν;
Οἱ μάνες οἱ δικές μας!
Κοκκίνησαν τὰ νύχια τῶν ἀετῶν ἄπ' τὸ ματωμένο χῶμα
Κι ἐσὺ χάρε δειλέ, μὲ μπαμπεσιὰ θανάτεψες τοῦτα τὰ παλικάρια.
Σὲ θάμπωσε ἡ ὀμορφιά, σὲ τρόμαξε ἡ λεβεντιά; δειλιασες χάρε, δειλιασες,
νὰ μετρηθεῖς φοβήθηκες στὰ μαρμαρένια ἄλωνια,
προτήμησες τὴ μπαμπεσιὰ, ποῦ εἶν' ἡ λεβεντιά σου;
Καὶ ἦρθαν ὄλοι οἱ νεκροί, οἱ νεκροὶ τοῦ Εἰκοσιένα,
Διάκος, Δυσοβυνιώτης, Πανουριάς, Ἀνδρούτσος, Μακρυγιάννης,
Καραϊσκάκης, Μπότσαρης κι οὐλ' οἱ καπεταναῖοι

Κι ὁ Ἡσαίας ὁ Δέσποτας, Ἡσπαντριάς μαζί τους τοὺς εὐλογοῦν καὶ λένε:
Παπαθαστάκη ἀργήσες κι ἐμεῖς σ' ἔχομε χρεῖαν.
Γιατὶ ἀδέρφια ἀργήσατε τοὺς κρένει ὁ Δυσσέας
σαράντα χρόνια πέρασαν κι ἐμεῖς σὰς καρτεράμε,
μὴ χάσατε τὰ διάσελλα μὴ χάσατε τίς στράτες;
Δὲν χάσαμε τὰ διάσελα, δὲ χάσαμε τίς στράτες
εἴχαμε χιόνια καὶ βροχές, βροχές καὶ καταιγίδες
καὶ βούλιαξαν τὰ διάσελα καὶ χάλασαν οἱ στράτες.

Χαμὸς μεγάλος ἔγινε σ' ὅλα τὰ μονοπάτια κι ἀπόμακρα μεριάσαμε
καὶ καταφρονεμένοι, τῆς λευτεριάς τὸ χάραμα γιὰ μᾶς ἦταν σκοτάδι...

Μὰ νά, τώρα ξαστέρωσε, βγήκε λαμπρὸς ὁ ἥλιος,
ὁ τόπος μας χορτάρισε,

τὸ λένε πάλι τὰ πουλιά, λουλούδιασε ἡ γῆ μας
καὶ γίνανε τὰ διάσελα καὶ γίνανε οἱ στράτες
κι ἦρθαν μᾶς θρήκαν οἱ ἀετοὶ καὶ νάμιστε κοντὰ σας.

Ὁμπρὸς ἀδέρφια στὸ χορὸ, φωνάζει ὁ Δυσσέας καὶ πρῶτος σέρνει τὸ χορὸ,
Κρατᾶ του ὁ Καλίας, Καραϊσκάκης ἀπὸ κοντὰ μ' ὄλα τὰ παλικάρια,

ὁ Μακρυγιάννης ἀπὸ κοντὰ τὸν ταμπουρά του παίζει
κι ὁ Ἡσαίας ὁ δέσποτας μονολογᾷ καὶ λέει:

«Εὐλογημένοι ἀδέρφια μου, νάμιστε μονιασμένοι!»

Μὰ κει πὺ ἐστρωσε ὁ χορὸς καὶ ἀναψε τὸ γλέντι,
ἀπ' τῆ μεγάλῃ τῆ χαρὰ κλάματ' ἀρχίζουν πάλι, δακρύζουνε τὰ μάτια τους
κι ἀπ' τοὺς καινούργιους τοὺς νεκροὺς τοὺς κρένει ὁ Καλίας:

Μὴν κλαίτε μάνες κι ἀδερφές, γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄντρες,

μὴν κλαῖς κι ἐσὺ θειὰ Γιάννενα πὺ μούδωσες κυδῶνι
γιατὶ μᾶς παραέκλαιψες σάν νάμισταν παιδιὰ σου.

Ἐδῶ δὲν πρέπουν κλάματα, δὲν πρέπουν μοιρολόγια!

Ὅταν μαυρίσει ὁ Ὀλυμπος καὶ ἀνταριάσ' ἡ Γκιώνα,
ἀστράφει ὁ Γοργοπόταμος καὶ σκλαθωθοῦνε οἱ κάμποι,

εἶναι ντροπὴ γιὰ Ἑλληνες νὰ μὴν ἀρματωθοῦνε, δὲν τὴν ἀντέχουν τὴ σκλαδιά.

Μὲ αἶμα καὶ μὲ θάνατο ἐμεῖς τὴν κατακτάμε, δὲν μᾶς χαρίζουν λευτεριά!

Δὲν θέλουν οἱ ἥρωες κλάματα, δὲν θέλουν μοιρολόγια,

θέλουν στεφάνια ὀλόχρυσα, λουλούδια καὶ τραγούδια

κι ὄρκο νὰ κάνουμε βαρὺ στοὺς τάφους τῶν νεκρῶν μας ὅλοι μαζί οἱ Ἑλληνες

νὰ ζοῦμε μονοιασμένοι μᾶς τὸ ζητοῦν ἐκεῖνοι

Ποτὲ νὰ μὴν ξεχάσουμε αὐτοὺς πὺ θυσιάστηκαν γιὰ λευτεριά καὶ εἰρήνη!

(15.7.84) Α. Αὐγερόπουλος

* Ἡ μάνα πὺ ἔδωσε τὸ κυδῶνι στὸν ἦρωα Καλία εἶναι ἡ μάνα μου, ἡ θειὰ Γιάννενα. Δὲν πρόλαβε νὰ τοῦ δώσει κάτι γιὰ φαγητό, ἦταν πολὺ διασπικὸς καὶ τοῦδωσε τὸ κυδῶνι. Τὸ βρῆκαν στὴ κλένη τοῦ σκοτωμένου ἀπὸ τὸ βόλι τοῦ κα-
τακτητῆ, πάνω στὸ κάτασπρο χιόνι.

Σ.Σ.: Τὸ ποίημα ἀναφέρεται στοὺς 32 πατριῶτες πὺ σκοτώθηκαν μὲ δόλιο
τρόπο ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς στὶς 5.1.1944 στὴν Ἁγία Τριάδα τῆς Παυλιανῆς. Ὁ
κῆρος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ δώσουμε ἀναλυτικὰ τὸ συγκλονιστικὸ ἱστορικὸ. Ση-
μειώνουμε ὅτι πρόσφατα, χάρις στὴν πρωτοβουλία τοῦ κ. Αὐγερόπουλου, ἐγίνε
μνημεῖο στὸ αἵματοβαμένο ὕψωμα καὶ στὶς 15.7.84 μνημόσυνο, ὅπου ὁ ἴδιος ἀ-
πάγγειλε προκαλώντας ρίγη συγκινήσεως, τὸ παραπάνω ποίημα καὶ κατέθεσε
χάλκινο στεφάνι μὲ τὰ λόγια: «Οἱ μάνες τούτων τῶν νεκρῶν δὲν μπόρεσαν νὰ
ἐλθοῦν. Στεφάνι χάλκινο συμβολικὸ σὰς στέλνουν καὶ παραγγέλουν νὰ σὰς ποῦν
περήφανες πῶς εἶναι...».

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Ἡ μνημόνευση προσφιλῶν προσώπων στὴ στήλη αὐτὴ γίνεται μόνο μὲ φροντίδα τῶν οἰκείων των, οἱ ὁποῖοι, ἂν τὸ επιθυμοῦν, θὰ πρέπει νὰ φροντίζουν νὰ μᾶς δίνουν ἔτοιμο τὸ κείμενο ἢ τὰ ἀπαραίτητα βιογραφικὰ στοιχεία καὶ μιὰ φωτογραφία.

ΝΙΚΟΣ ΑΪΒΑΛΙΩΤΗΣ

Ξαφνιάστηκαν πολλοὶ Μικροχωρίτες πού ἀνήμερα τῆς Πρωτοχρονιάς ἔμαθαν τὸν θάνατο τοῦ πενηντάχρονου Νίκου Ἀϊβαλιώτη (σύζυγος τῆς Μικροχωρίτισσας κ. Ἐλισάβετ τὸ γένος Κ. Ζαχαροπούλου). Ἀγάπησε τὸ Μικρὸ Χωριὸ σάν δικό του

Νίκος Ἀϊβαλιώτης

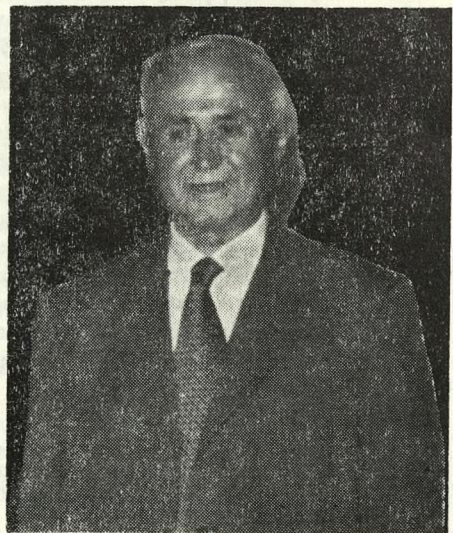
καθὼς καὶ τοὺς ἀνθρώπους του μὲ τοὺς ὁποίους εἶχε πάντοτε ἐγκάρδιες σχέσεις καὶ οἱ ὁποῖοι τοῦ ἀνταπέδιδαν τὴ φιλία μὲ τὸ δικό του τρόπο. Τόση ἦταν ἡ ἀγάπη του γιὰ τὸ χωριὸ τῆς γυναίκας του, πού ἀπὸ χρόνια ἀγόρασε οἰκόπεδο γιὰ νὰ κτίσει μιὰ μέρα ἐκεῖ τὸ δικό του σπίτι. Δυστυχῶς ὁ θάνατος ἦλθε νὰ τοῦ χαλάσει τὰ σχέδια. Εὐχόμεστε ἡ πονεμένη γυναίκα του καὶ ἡ κόρη του νὰ θροῦν τὸ κουράγιο νὰ συνεχίσουν αὐτὸ πού εἶχε στὸ νο τοῦ ὁ Νίκος.

Ἡ πάντοτε γελαστὴ φυσιογνωμία τοῦ

Νίκου, πού δὲν ἔλειπε ἀπὸ καμιὰ ἐκδήλωση τῶν Μικροχωριτῶν, θὰ μείνει ἀλησμόνητη σὲ ὅλους.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ε. ΠΑΠΑΔΗΣ

Ὁ καλὸς κάγαθὸς Πάνος Παπαδῆς, ὁ Μικροχωρίτης μὲ τὸ παντοτινὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη καὶ τὴν καρδιά μικροῦ παιδιοῦ, ἔφυγε ἡσυχὰ καὶ ἀναπάντεχα ἀπὸ τὸν μάταιο τοῦτο κόσμο. Γόνος τῆς παλαιᾶς ἀρχοντικῆς οἰκογένειας τῶν Παπαδαῶν, πού στὸ Μικρὸ Χωριὸ εἶχαν τὸ πρῶτο σπίτι καὶ μπακάλικο, ἀγαπημένος ἀδελφὸς τοῦ πρῶτου Μικροχωρίτη δασκάλου Γ. Παπαδῆ, ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀγνοῦς Μικροχωρίτες, εὐγενικὸς καὶ μειλίχιος, πού ἔδινε

Παναγιώτης Ε. Παπαδῆς

παντοῦ καὶ πάντα τὸ παρὼν σὲ κάθε ἐκδήλωση, γιὰ συμπαραστάση ἢ γιὰ ἐνίσχυση. Ἀπανατῆς οἱ συγκινητικὲς προσφορὲς του γιὰ τὴν ἐπισκευὴ τῆς Μεταμόρφωσης, πού τίς συνεχίζει ἀκόμη ἡ οἰκογένειά του.

Ἐζησε τὴ δίκη τοῦ ἐθνικοῦ διχασμοῦ ὡς κληρωτὸς, εὐζωνας στὸ ἐπιτελεῖο τοῦ

τότε διαδόχου Κωνσταντίνου. Με έπίκεντρο αυτή την περίοδο της ζωής του ήθελε να γράψει τις ένθυμσεις του, που δυστυχώς δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει. Τόν θυμόμαστε πάντα σαν ένα γνήσιο άρχοντάνθρωπο που άφησε τις καλύτερες έντυπώσεις στους συνανθρώπους του.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΕΛ. ΠΑΠΑΔΗΣ

Γεννήθηκε τó 1898 στο Μικρό Χωριό Ευρυτανίας. Τέλειωσε τó έξατάξιο Δημοτικό σχολείο τού χωριού μας και έμεινε βοηθώντας τόν άείμηστο πατέρα μας, τόν μπαρμπα - Λευτέρη, όπως τόν έλεγαν οί χωριανοί μας, πού είχε μπακαλικό και κρεοπωλείο, ως τó 1918.

Κατά τά νεανικά του χρόνια άγάπησε πολύ τó χωριό συζώντας με τούς χωριανούς τούς όποιους ποτέ δεν λησμονούσε. Σ' όλη του τή ζωή νοσταλγούσε με παθολογική άγάπη τó χωριό.

Τó 1918 καλείται στο στρατό και κατατάσσεται ως κληρωτός στο 5/42 Σύνταγμα Ευζώνων στην Χαλκίδα, από τó όποιο άποσπάται στην 'Ανακτορική Φρουρά. Λαμβάνει μέρος στην Μικρασιατική έκστρατεία και άπολύεται από τις τάξεις τού στρατού τόν 'Ιούλιο τού 1923.

'Αρχίζει τήν έπαγγελματική του σταδιοδρομία με ξενοδοχειακή έπιχείρηση, άνοίγοντας συνεταιρικά με τόν έξάδελφό του Ι. Κεράνη τó πολυτελές έστιατόριο «Παλίρροια» στη Χαλκίδα, τó όποιο διατηρεί μέχρι τó 1930. 'Ερχεται κατόπιν στην 'Αθήνα όπου έγκαθίσταται όριστικά. 'Όλα τά κεφάλαιά του τά διαθέτει στη νεοϊδρυθείσα καπνοβιομηχανία «'Εθνος», τής όποιας ίδρυτής ήταν ό μακαρίτης έξάδελφός του Γ. Κεράνης και άναλαμβάνει συνεταιρικά πάλι με τόν Ι. Κεράνη, στην 'Αθήνα, τήν αντίπροσωπεία τής καπνοβιομηχανίας «'Εθνος» μέχρι τó 1945. Στην έπιχείρηση διαθέτει όλα τά κεφάλαιά του, τά όποια ή εταιρία τά θεωρεί τότε πληθωρικά και τού άφαιρεί και τήν αντίπροσωπεία. Κατόπιν τούτου με πικρία και παράπονο άνοίγει, μόνος του τώρα, πάλι έξοχικό κέντρο στο Χαλάνδρι και τó 1965 συνταξιοδοτείται από τó ΤΕΒΕ.

'Υπήρξε άγαπητός σύζυγος και στοργικός πατέρας. Παντρεύτηκε τó 1937 τήν όδοντίατρο Εύφημία τó γένος 'Αλιβιζάτου και απέκτησε δυό κορίτσια, τήν 'Ελένη σύζυγο τώρα τού 'Ηλία Μπόζνου, ταξίαρχου 'Αεροπορίας έ.ά. και τήν 'Ελευθερία, όδοντίατρο, σύζυγο τού Γεωρ. Σωτηράκου, άσφαλιστή.

'Ηταν καλός κι άγαθός. Γελαστός, ευγενικός, ήρεμος και πρόθυμος, με καρδιά γεμάτη καλωσύνη και άνθρωπια. Φιλότιμος, συμπαθής, πονόψυχος, συναισθηματι-

κός τύπος. Στα χρόνια ιδιαίτερα τής Κατοχής ύποστήριξε μέχρι αυτοθυσίας όχι μόνο τούς συγγενείς του, αλλά και άλλους γνωστούς.

Τέτοιος με λίγα λόγια υπήρξε ό άείμηστος Παναγιώτης 'Ελ. Παπαδής, ό όποιος σ' όλη τή διάρκεια τής ζωής του δεν έπαψε να ένδιαφέρεται για τó άγαπημένο του χωριό, προσερχόμενος πάντοτε στις συνελεύσεις τής 'Αδελφότητας τού χωριού μας «Μεταμόρφωση τού Σωτήρος».

Στις 11 τού Μάρτη φέτος πρώτη φορά στη μακρόχρονη ζωή του τών 86 χρόνων άρρωσταίνει. Μπαίνει στο νοσοκομείο από έγκεφαλικό έπεισόδιο και στις 27 τού ίδιου μήνα φεύγει για τó αώνιο ταξίδι, αφήνοντας παράδειγμα ότι τήν έπίγεια ζωή δεν πρέπει να τήν κυβερνοούν οί έγκόσμιες ύλικές άπολαύσεις και τά πλούτη, αλλά ή ψυχή και τó πνεύμα με όδηγó τó μυαλό και σύμβολο τήν καρδιά.

Γ. Ε. Π.

'Αξέχαστε Παναγιώτη μας,

Γιά όλους έμάς, τήν γυναίκα σου, τά παιδιά σου και τά έγγόνια σου, δεν άφησε τίποτε να γράψουμε ό άγαπητός άδελφός Γεωργάκης, ειμή μόνο ότι ήσουν και θά είσαι πάντοτε, όσο ζούμε, ό άγαπημένος μας καλόκαρδος και άλησμόνητος σύζυγος, πατέρας και παππούς.

Αιώνια σου ή μνήμη

'Η γυναίκα σου

Εύφημία

Στη μνήμη τού Παναγιώτη 'Ελ. Παπαδής πρόσφεραν:

	Δρχ.
α) Παπαδή Εύφημία τού Π. για τήν άποπεράτωση τής έπισκευής τής έκκλησίας «Μεταμόρφωσης τού Σωτήρος»	15.000
β) Για τó Μικρό Χωριό ήσυχαστήριο «'Οσία Μαρία» Παπαδής Γεώργιος τού 'Ελευθ. και Στέλλα Παπαδή:	5.000
1) Για τήν άποπεράτωση τής έπισκευής τής έκκλησίας «Μεταμόρφωσης τού Σωτήρος»	10.000
2) Δωρεά στην έκκλησία «'Αγία Κυριακή»	10.000
3) Για τó στο Μικρό Χωριό ήσυχαστήριο τής «'Οσίας Μαρίας»	10.000
4) Στη διάθεση τής θεοσωθείσης 'Επιτροπής Προνοίας και 'Αλληλοβοήθειας	10.000
5) Για τήν Πνευματική Γωνιά τού Μικρού Χωριού	5.000

6) Για τη θράβευση μαθητών Δημ. Σχολείου Μικρού Χωριού	5.000
γ) Χαράλ. Λιθιεράτος για την Πνευματική Γωνιά	5.000
δ) Μιχάλης Γ. Σωτηράκος για το Δημ. Σχολείο Μ.Χ.	2.000
ε) Έλευθερία Γ. Σωτηράκου (γένος Π. Παπαδή) για τον Ι.Ν. της Μεταμόρφωσης	5.000
στ) Ήλιος και Ελένη Μπόζνου για τον Ι.Ν. Μεταμόρφωσης	5.000
ζ) Έλ. Καρυσφόλλης, για το Ταμείο Πρόνοιας και Άλληλοβοήθειας της Αδελφότητας	10.000
η) Νικήτας Κουτσούκης για το Δημοτικό Σχολείο	2.000

Γ. ΚΟΥΦΑΛΙΩΤΗΣ

Ο καλός κάναθος μπαρμπα - Γιώργος, που σφράγιζε με το γέλιο του κάθε κουβέντα του, έφυγε ήσυχα, ήσυχα όπως ήσυχη ήταν όλη του η ζωή. Παλιός Κων-

Ο Γ. Κουφαλιώτης
με την εγγονούλα του

σταντινοπολίτης, ευτύχησε να δει τα παιδιά του αποκατεστημένα, αλλά άτύχησε να δει την συμβία του Βασιλική να πεθαίνει πολλά χρόνια πριν απ' αυτόν. Όμως τα παιδιά του, οι γαμπροί, η νύφη του και τα τρία εγγόνια του δεν τον άφησαν ούτε στιγμή να νιώσει αυτή τη μοναξιά. Στα 86 του φύτευε και σκάλιζε τον κήπο του κι ήταν περήφανος για την παραγωγή καλαμποκιού, κολοκυθιών και των λουλουδιών που όμορφαίνουν τον κήπο του. Δυό τρεις φορές στο νοσοκομείο ήταν αρκετός για να τον κάμψουν και να σθήσουν για πάντα το γελαστό του πρόσωπο στις

ΑΝΤΙ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ

Πάει κι ο μπαρμπα - Γιώργης ο Κουφαλιώτης.

Είχα την τύχη να γνωρίσω και να αγαπήσω τον έκλεκτο γέροντα Γεώργιο Κου-

φαλιώτη πρό τριετίας, όταν επισκέφθηκα το όμορφο Μικρό Χωριό. Είχε πηγαίο αυθορμητισμό, πλούσια αισθήματα και αγάπη για όλους, δικούς και ξένους. Έκαμε έντύπωση στη συντροφιά μας η λεβεντιά του, η ζεστασιά της ψυχής του, εκείνο το γνώρισμα του άγνου βουήσιου νοικοκύρη που το φατίζει το μεγαλείο της απλότητας και της καλωσύνης. Ήταν ένας Ευρυτάνας που τίμησε με τη ζωή του και το παράδειγμά του το χωριό του, την οικογένειά του, τη γενιά του και την καταγωγή του.

Έζησε ήρεμα κι απλά και έκαμάρωσε τα παιδιά του αποκατεστημένα να τον συμπαραστέκουν με την αγάπη τους και την ευγνωμοσύνη τους μέχρι το αναπόφευκτο τέλος του. Αυτό ήταν και η επιβράβευση των κόπων και των μόχθων του, η επιβεβαίωση της αγωγής που έδωσε στα παιδιά του, η ανταμοιβή μιας ολόκληρης βιοπάλης που στόχο της είχε τη διάπλαση χαρακτήρων.

Αξέχαστε μπαρμπα - Γιώργη, εμείς που σε γνωρίσαμε σου υποσχόμαστε ότι δεν θά σε ξεχάσουμε ποτέ γιατί ήσουν οδηγός μας με το κέφι σου, την οικειότητά σου, το καλαμπούρι σου και το χαμόγελό σου, τη ζωή σου ολόκληρη στον πραγματικό αγώνα που τόσο πάλαψες χωρίς ποτέ να βαρυνκομήσεις.

Δέξου τις λίγες αυτές γραμμές από ξένα φίλο με τον οποίο κουβέντιασες και σε έκτιμησε τόσο πολύ γιατί το άξιζες.

Άς είναι αιώνια η μνήμη σου.

Γρηγόρης Βλάχης

ΜΑΡΙΑ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Στην Αθήνα πέθανε πρόσφατα η Μαρία Ζαχαροπούλου νύφη της Ζαχαροκωσταντώς. Έλειπε χρόνια από το χωριό και ζούσε κοντά στα δυο παιδιά της στην Αθήνα. Όλοι τη θυμούνται σαν πρόσχαρη και καλωσανάτη γυναίκα.

ΕΥΑΝΘΙΑ ΠΑΣΠΑΛΗ

Απαρηγόρητο άφησε τον άνδρα της Σπύρο, την κόρη της και τα εγγόνια της η Ευανθία Σπ. Πασπάλη (γένος Παναγιώτου) που πέθανε σε ηλικία 82 χρόνων.

Έλειπε από το Μικρό Χωριό χρόνια στον Πειραιά, όπου ο άνδρας της δούλευε στην καπνοβιομηχανία «Έθνος». Όπως και η αδελφή της Ελένη, που πέθανε χρόνια πριν, δεν της έλειπε το γέλιο και η καλωσύνη κι όλοι έχουν αγαθή την ανάμνησή της.

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΕΝΟΣ ΞΕΝΗΤΗΜΕΝΟΥ ΜΙΚΡΟΧΩΡΙΤΗ ΚΑΙ Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΘΥΜΙΑ

Κεράκι πήγα κι άναψα, εκεί στην Άγια Σωτήρα,
χαιρέτησα χωριό και χωριανούς, και τής ξενιτιάς τὸ δρόμο πήρα.
Μὲ δακρυσμένα μάτια θάδιζα, καὶ μὲ σκυφτὸ κεφάλι,
κι ἔταν τὸ χωριό μου κύτταζα, μοῦ ῥχόταν νὰ γυρίσω πάλι.
Μὲ κρύο τσουχτερό, καὶ μὲ μισὸ τσαρούχι,
περιπατώντας πέρασα χιονισμένο τὸ Βελούχι.
Κι ἔφτασα κάποτε ἐδῶ, στὰ ἔρημα τὰ ξένα,
κι ὀρκίστηκα χωριούλι μου, νὰ γυρίσω ξανά σὲ σένα.
Μὰ μὲ πλάνεψαν τὰ ξένα, καὶ μὲ κράτησαν κοντά τους.
κι ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ συχαθῶ, κι αὐτὰ καὶ τὰ καλά τους.
Λεφτιά καὶ πλούτη κέρδισα πολλά, μὰ κέρδισα καὶ ἄγχος,
καὶ τὴν καρδοῦλα μου τὴν μάρανε, σὰν τοῦ ἀγροῦ τὸ ἄνθος.
Ἢ καὶ ξάφνου βλέπω στὸν καθρέφτη, πὼς στὰ μαλλιά μου ἦρθαν τὰ χιόνια,
κι ἄρχισα νὰ σκέπτομαι, πότε πέρασαν τὰ χρόνια.
Ἢ καὶ θαραίνει πιο πολὺ, ἡ ἄμαρτωλὴ ψυχὴ μου,
γιατὶ τὸν ὄρκο δὲν τὸν κράτησα, παρὰ τὴ θέλησή μου.
Κι εἶχα ὀρκιστεῖ, πὼς πρὶν ὁ χάρος μᾶς χωρίσει,
νὰ πιδῶ ξανά κρύο νερὸ, στὸν πλάτανο στὴ θρύση.
Τώρα βλέπω πὼς γιὰ μένα, ὁ ἥλιος πιά βασιλεψε, δὲν ἔχω καμιὰ ἐλπίδα
πὼς θὰ δῶ ξανά Μικρὸ Χωριό, πὼς θὰ δῶ ξανά πατρίδα.
Καὶ σὺ θυνοὶ περήφανο, Χελιδόνα μου γραμμένη,
ποῦ τὸ Μάη εἶσαι πράσινη, καὶ τὸ Γενάρη χιονισμένη,
Ῥς ἦταν τώρα στὰ στερνά, νὰ ῥθῶ αὐτοῦ κοντά σου,
νὰ ξεκουράσω τὸ κορμάκι μου, στ' ἄγια χώματά σου.
Νὰ ξαπλώσω κάτω ἀπ' ἕναν ἔλατο, αὐτοῦ σὲ μιὰ πλαγιά σου,
καὶ ν᾿ἄρθει ὁ χάρος νὰ μὲ θρεῖ, μέσα στὴν ἀγκαλιά σου.
Καὶ νὰ μὲ θάψουν θᾶθελα, σὲ μιὰ πλαγιά μὲ τὰ δακράκια.
ν' ἀκούω ποῦ θὰ τὸ λέν' οἱ πέρδικες καὶ τ' ἄλλα τὰ πουλάκια.
Νὰ μοῦ φέρνει ὁ κοῦκος ἄνοιξη, καὶ ἡ τρυγὸνα καλοκαίρι,
σὰν θᾶρχενται ἀπὸ μακρὰ, ἀπ' ἄλλη γῆ καὶ ἄλλα μέρη.
Νὰ βλέπω τὰ χαράματα ψηλά στὸν οὐρανὸ,
τὰ παιχνιδίσματα τῆς Πούλιας μὲ τὸν Αὐγερινό.
Ν' ἀκούω γιδιῶν βελάσματα, κουδούνια ἀπ' τὰ κοπάδια,
ἔταν θὰ θγαίνουν στίς βοσκές, ἀπὸ νωρὶς τὰ θράδια.
Ν᾿ἄρχεται παρέα νὰ μοῦ κάνει, τὸ τσοπανόπουλο ἀπὸ πέρα
καὶ νὰ μοῦ λέει κι αὐτὸ τὸν πόνο του, μὲ τὴ γλυκεῖα του τὴ φλογέρα.
Νὰ βλέπω σὰν θὰ χιονίζει, γύρω μου, τίς κορυφές ν' ἀσπρίζουν,
κι ἀπ' τοὺς θεότρελους βοριάδες τὰ ἔλατα νὰ τρίζουν.
Μὰ πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ν' ἀγναντεύω θέλω κάτω τὸ χωριό μου,
ποῦ δὲν τὸ χάρικα μικρὸς,
νὰ τὸ χορτάσω ἀγναντεύοντας, ἔστω καὶ... νεκρὸς.

